

BHAKTI VIGJANA GOSVAMIS

VEDINĖS KULTŪROS PAGRINDAI

Kauno Vedų kultūros centras

2008

Labai nuoširdžiai dėkoju Valdui IVANAUSKUI, finansavusiam šios serijos knygelių išleidimą, Justei ir Dariui LIŽAIČIAMS, kurie, nepaisant mano begalinių priekabių, nuolankiai parengė jų apipavidalinimą ir organizavo spausdinimą, Sauliui JUCIUI, taip pat finansuojančiam šį projektą, bei visiems kitiems, vienaip ar kitaip prisidedantiems prie Vedų kultūros centro leidybinės veiklos.

Vertėjas

Pirma paskaita

Mes kalbėsime apie vedinę kultūrą, kurioje, pagal idėją, turėtume gyventi, apie tai, ką ji duoda žmogui, ir kodėl jos dabar vis tikrai nėra. Šryla Prabhupada mums davė nuostabią filosofiją ir pravėrė duris į šią kultūrą. Dabar viskas priklauso nuo mūsų, nuo to, kaip mes sugebėsime ją atkurti, įsisavinti ir propaguoti. Tačiau norint į ją įsilieti, tapti jos atstovais, pradžiai reikia bent jau žinoti, kas tai yra – vedinė kultūra. Tai labai plati tema, ir mums vargu ar užteks penkių paskaitų, norint ją gerai nušviesti, bet tikiuosi, kad mums pavyks išsiaiškinti kai kuriuos šios kultūros aspektus, ir kad šios žinios padės mums geriau susigaudyti, ką gi mes čia, ISKCON'e, veikiame.

Pradėsiu nuo nedidelės istorijos. Kartą į Peterburgo dvasinės seminarijos absolventų išleistuves pakvietė paprastą vienuolį. Jis buvo neraštingas ir gyveno kažkur ar tai miške, ar tai dykynėje. Tai buvo gerbiama asmenybė, ir jo paprašė pasakyti kalbą, paaiškinti jauniems žmonėms, ką jie turi daryti ir kaip gyventi. Vienuolis pradėjo nuo labai paprasto klausimo, kuris tačiau visus suglumino:

- Kas yra gyvenimas?
- ...?
- Kas yra gyvenimas?
- Kančia.
- Kančia... Ar yra dar kokie nors atsakymai?

Atsakymų buvo daug, tačiau dauguma žmonių nesuprato, ko tas vienuolis iš jų nori. Kažkas pasakė, kad gyvenimas – tai ištisinė kova už tam tikrus idealus. Kitas galvojo, kad gyvenimas – tiesiog žaidimas, arba spektaklis, kuriame mes visi dalyvaujame. Buvo nuomonė, kad gyvenimą sudaro vieni nusivylimai. Vienuolis nužvelgė visą publiką užuojautos kupinu žvilgsniu ir pasakė, kad gyvenimas – tai laimė, ir žmogus, kuris gyvenime pajuto Dievo artumą, atranda ramybę ir palaimą. Tai nėra mėgavimasis gyvenimu, susijęs su grubiu, kūnišku pasitenkinimu. Palaima šio vienuolio lūpose reiškė visai ką kita. Tai pojūčiai, kurie turi lydėti žmogų visą gyvenimą ir kurių, deja, mes praktiškai nepatiriame. Užtat turime visa kita – žaidimus, kovą, aistras, kančias, grubų pasitenkinimą, askezes...

Neseniai aš skaičiau Bhakti Vikašos Svamio knygą *Pažintis su tradicine Indija*. Pagrindinis knygos leitmotyvas, tai, kas dvelkia iš jos – ta pati palaima. Ten vaizduojamas paprastas tradicinio Indijos kaimo gyvenimas, tačiau jis kupinas meilės, pagarbos, ramybės, džiaugsmo, Dievo malonės. Ten nėra jokios skubos... Kažkas gali pasakyti: „Kam čia ta Indija, visa tai galima rasti ir mūsų kraštų kaime“.

Tokį tradicinį gyvenimą Indijoje dar buvo galima rasti prieš dvidešimt-trisdešimt metų, kol ten neatsirado televizija. Knygoje pateikti pokalbiai su įvairiais žmonėmis, kurie gyveno ir dalinai dabar gyvena, prisilaikydami tradicijų. Jų gyvenimas buvo persiėmęs nepaprastu dvasingumu. Kiekviename kaime, kur gyveno, atrodo, visiškai neraštingi žmonės, buvo įvairių lygių tradicinės kultūros nešėjai – *brahmanai, panditai*. Jie ne be reikalo buvo taip vadinami.

Patys žymiausi dabartiniai mokslininkai, rašantys knygas, nė iš tolo negali lygintis su *panditais*, mintinai žinančiais visas Vedas. Viename kaime gyveno *panditas*, taip vadinamas *šatavadhani*. *Šata* reiškia „šimtas“, *vadhani* – „tas, kuris gali atsakyti“. *Šatavadhani-panditas* ateidavo ten, kur rinkdavosi žmonės ir kurie jam galėdavo užduoti šimtą klausimų, paprastų ir sudėtingų. Jis išklausedavo juos visus iš karto, įsimindavo, o paskui duodavo atsakymus ta pačia eilės tvarka, kuria buvo užduodami klausimai. Kaimiečiai gausiai rinkdavosi paklaustyti, kaip išminčius atsakinėja į visus klausimus.

Knygoje taip pat pasakojama, ką žmonės Indijos kaimuose veikdavo vakarais. Prieš keturiasdešimt-penkiasdešimt metų ten nebuvo jokios elektros. Temdavo maždaug septintą valandą, ir žmonės rinkdavosi kur nors po banjano medžių, kur giedodavo *bhadžanus* bei *kirtanus*. O anksti ryte, maždaug ketvirtą valandą, jie budindavosi ir pradėdavo naują dieną. Visa knyga persiėmusi tokio harmoningo, gražaus, tyro ir paprasto gyvenimo žavesiu.

Vakar aš viešėjau Maskvoje gyvenančių indusų šeimoje. Šeimos galva – Indijos pasiuntinybės karinis atašė. Pas jį namuose altorius, *murti*, kuriam jis siūlo *prasadą*. Jo žmona pavaišino mus tradiciniais valgiais. Kiekvieną savaitę jie būtinai kviečiasi į svečius kokį nors pamokslautoją. Jis sako: „Aš kitaip negaliu, aš taip įpratęs. Kiekvieną savaitę į mūsų šventyklą ar namus ateidavo koks nors *brahmanas* ir pamokslaudavo“. Ir dabar kartą per savaitę pas jį būtinai ateina *bhakta* iš šventyklos, o jis visada kažką paaukoja mūsų pamokslautojams. Jis

dalinosi prisiminimais apie tai, kaip jie gyveno namuose. Kai aš atėjau, pas juos jau buvo svečių – indusų šeima, *šry vaišnavai*, priklausantys *Šry sampradajai*. Jiems labai patinka ISKCON'as, todėl visur jį propaguoja ir dažnai atsiveda savo bendradarbius iš pasiuntinybės pas mus, į šventyklą. Jie prisiminė, kad dabar yra palankus metas, *maghos* mėnuo, kurio metu, sutinkamai su *Šry sampradajos* tradicijomis, žmonės kiekvieną rytą turi giedoti himnus Andalai. Andala – didi asmenybė, atsidavusi Viešpačiui, kuri savo laiku ištekėjo už Viešpaties Ranganathos. Kiekvieną rytą, visą mėnesį, jie gieda tuos himnus. Ir dabar sutuoktiniai su įkvėpimu ėmė giedoti ir pasakoti man himnų turinį. Jie įsitikinę, kad jeigu žmogus *maghos* metu nešlovina Andalos, tai jo gyvenimas yra beprasmis. Nuo viso to į mane padvelkė kažkuo... tai buvo man visiškai nepažįstamas gyvenimas. Moteris, kuri man visa tai pasakojo, buvo kilusi iš Kanči, tradicinio miesto, kuris tuo pačiu yra ir viena iš šventų vietų Pietų Indijoje, ir vienas iš *Šry sampradajos* centrų. Jame yra tūkstantis nuostabiausių šventyklų. Pasakodama moteris apsiašarojo. Kanči padalintas į dvi dalis – Šiva-Kanči ir Višnu-Kanči. Ji gyveno Višnu-Kanči, kur stovėjo Višnu šventyklos, o kitoje miesto dalyje, aišku, buvo išstatytos Šivos šventyklos. Moteris pasakojo, kad jų namuose buvo labai griežta tvarka. Senelis visiems namiškiams draudė netgi vaikščioti į Šiva-Kanči, todėl jie lankė tik Višnu šventyklas. Ir tik visai susenęs jis pasakė: „Na, gerai, dabar galite eiti kur tik norite“. Šiame epizode yra kažkas tokio, kas mums visai nepažįstama, tai, kas glūdėjo minėto vienuolio atsakyme: „Gyvenimas – tai palaima“. Palaima, kurios mes savo skubriame, įtampos kupiname gyvenime, deja, praktiškai nepatiriame. Mūsų gyvenimas susideda iš skandalų, isterijos, beprotybės, iš televizijos laidų protarpiuose tarp isterijų ir barnių, iš skyrybų, suardytų šeimų, suluošintų vaikų ir mėtymosi tarp kraštutinumų... Kai žmogus sensta, jis turėtų darytis protingesnis, bet mūsų gyvenimas praeina nesuprasi kaip. Tai liečia ne tik pasauliečius, bet, deja, ir mus. Mes atėjome į ISKCON'ą, ieškodami laimės, norėdami pajusti Dievo artumą, bet mūsų veikloje kažko trūksta, ir daugelis tai suvokia. Mes vadovaujamės filosofija, kurią davė Viešpats Čaitanja. Jis pasakė: „*Vairagja vidja nidža bhakti-joga*“, tai yra, Jo filosofijos prasmė – atsižadėjimas. Jis davė atsižadėjimo filosofiją.

Bet mes gyvename ganėtinai keistoje kultūrinėje terpėje, ir kadangi tai nėra tikroji kultūra, mūsų atsižadėjimas darosi vis sausesnis ir pagaliau virsta nežinia kuo. Tuo tarpu vedinėje kultūroje atsižadėjimas kupinas palaimos. Šių paskaitų tikslas – padėti susigaudyti, koku būdu pasiekti tokią būklę, kai žmogus atsižadėdamas būna laimingas. Kaip gyventi, būnant visiškoje harmonijoje su visu pasauliu ir palaipsniui vystant savyje *vairagjos* sąmonę. Ko mes tikrai nesuprantame – tai pusiausvyros tarp atsižadėjimo ir prisirišimų. Mes neturime blaivaus proto ir saiko jausmo, kurie mums leistų, iš vienos pusės, būti šiame pasaulyje, o iš kitos – palaipsniui vystyti savyje meilę Dievui, kuri pasireikš natūraliu atsižadėjimu nuo šio pasaulio. Būtent šito mums ir trūksta.

Žmonės skirtingai apibūdina mūsų organizacijos problemas. Vieni sako, kad viską gadina ribojamas seksas, kiti – kad mes nepraktikuojame *raganuga-bhakti*.

Vieni sako, kad dėl visko kalta GBC (Tarptautinės Krišnos sąmonės bendruomenės valdymo organas – Vert.), kiti problemų priežasčių ieško dar kažkur kitur. Kas liečia mane, tai aš galvoju, kad mes neturime reikiamos kultūrinės terpės.

Šryla Prabhupada mums davė tobulą filosofiją, kurioje yra atsakymai į visus klausimus. Deja, normaliai funkcionuoti ji gali tik tam tikroje kultūrinėje terpėje. Kai filosofiją pradeda praktikuoti žmonės, svetimi šiai kultūrai, atsiranda įvairūs ekscesai, tai, ko neturi būti. Mano nuomone, tai ir yra daugelio mūsų problemų priežastis. Todėl šiame seminare aš noriu kalbėti apie kultūrą ir prisirišimus.

Dabar madinga kalbėti apie *varnašramą*. Bet *varnašrama* – tai, pirmiausia, kultūra, teisingų prisirišimų kultūra. Norint *jogos* praktikoje pasiekti aukštumas, žmogui reikia turėti mažiau prisirišimų ir tuo pačiu nebūti per daug atsižadėjusiu. *Varnašrama* žmogų mokina, kaip gyventi šiame pasaulyje ir būti prie jo teisingai prisirišusiam. Būtent šito mums ir trūksta. Kodėl daugelis vakariečių, tarp jų ir pirmieji Šrylos Prabhupados klausytojai, taip noriai sutiko jo filosofiją „*vairagja vidja nidža bhakti-joga*“? Todėl, kad jis tiems hipiams kalbėjo apie tai, kad reikia atsižadėti visų prisirišimų, ir jie sakė: „Dieve mano, taigi aš jau seniai atsižadėjęs!“

Kas dabar vyksta pasaulyje, ypatingai Vakaruose? (Nors panašu, kad ir Rytuose dedasi panašūs procesai, tik galbūt šiek tiek lėčiau). Trūkinėja žmonių tarpusavio santykiai. Jie gyvena visuomenėje, bet neturi jokių ryšių su ja. Žmonės darosi vis labiau ir labiau izoliuoti, jaučia vis didesnę vienišumą ir aplamai nežino, kam jie gyvena ir kas su jais darosi. Trūkinėja natūralūs, mus visus vienijantys ryšiai. Kokia to priežastis, kodėl žmonės izoliuojasi?

(Auditorija: Kančios... Prisirišimai prie nuodėmingų poelgių...)

Teisingai. Tikroji žmogaus izoliacijos priežastis – nuodėmė. Tai sinonimai – nuodėmė ir izoliacija. Kuo daugiau žmogus daro nuodėmių, tuo labiau trūkinėja ryšiai, jungiantys jį su kitais. Labiausiai izoliuoti pasaulyje žmonės, patys vienišiausi yra nusikaltėliai. Jie patys išstūmė save iš visuomenės. Jeigu mes jiems propaguosime „*vairagja vidja nidža bhakti-joga*“, jie pagalvos: „Tai aš jau, tikriausiai, *paramahamsa*! Aš jau atsižadėjęs šio pasaulio“.

Kodėl vakariečiai taip lengvai priėmė šią filosofiją? Todėl, kad jie neturi šaknų, o prisirišimai labai susilpnėję. Išskyrus vieną – prisirišimą prie materialių malonumų. Dvyliktoje *Šrimadbhagavatam* giesmėje pažymėta, kad *Kali-jugoje* išliks tik šeimininiai santykiai, o kiti sunyks. Ir tikrai, mes galime pragyventi daugiabučiame name daug metų, nepažinodami savo laiptinės kaimynų. Tai nepilnavertiškumo požymis, nesugebėjimas mylėti. Mes bandome praktikuoti šią atsižadėjimo filosofiją, bet kadangi tebesame prisirišę prie kūniškų malonumų, tai mūsų atsižadėjimas išvirsta nežinia kuo, kažkokiais abejotinais dalykais. Kai Krišna, mus tikrindamas, duoda tam tikrus išbandymus, mes nesugebame jų išlaikyti. Tikroji kultūra – tai teisingi prisirišimai prie šio pasaulio, teisingi žmonių tarpusavio santykiai, teisingas mėgavimasis malonumais. Ir – neskubi, žingsnis po žingsnio, *vairagjos* saviugda.

Šryla Rupa Gosvamis nurodo, kokie žmonės gali užsiimti atsidavimo tarnyste. Trečias *Atsidavimo nektaro* skyrius aprašo savybes, kurias turi ugdytis

žmogus, norintis praktikuoti atsidavimo tarnystę. Kas žino šias savybes? Niekas nežino? Visi užsiima atsidavimo tarnyste, ir niekas negali atsakyti, kokios savybės reikalingos, norint tai daryti teisingai? Šryla Rupa Gosvamis cituoja tekstą iš vienuoliktos *Śrīmadbhagavatam* giesmės (11.20.8): *yadr̥chaya mat-kathadau | jāta-śradhas tu yah puman | na nirvino nati-śakto | bhakti-yogo `sya sidhi-dah*. Čia pasakyta, kad *bhakti-joga* duoda rezultatus tik išpildžius vienintelę sąlygą. Sakykit, nuo ko žmogus pradeda atsidavimo tarnystę?

(Auditorija: Śravanam.)

Teisingai, nuo klausymosi. *Yadr̥chaya* – „žmogui pasisekė“, *mat-kathadau* – „jis klausosi pasakojimų apie mane“. *Jata-śradhas* reiškia, kad šie pasakojimai žmogaus širdyje išvysto tikėjimą. Na, mums to įrodinėti nereikia, tai patikrinta. Žmogus klauso tyro *bhaktos* pasakojimų apie Krišną arba skaito Šrylos Prabhupados knygas, kitus šventraščius, ir jo tikėjimas Krišna stiprėja. Bet įdomiausia šiame tekste toliau, *bhakti-yogo `sya sidhi-das – bhakti-joga* mums duoda tobulumą. Kokiu atveju? *Na nirvino* – kai žmogus nei per daug atsižadėjęs, nei per daug prisirišęs. Kitaip sakant, tobulumas pasiekiamas, einant pačiu šio kelio viduriu. Mes tai patyrėme. Jeigu mes pamokslausime žmogui, kuris per daug prisirišęs prie šio pasaulio, tai nieko nebus. Jis per daug priklausomas, todėl pasistengs greičiau mumis atsikratyti, nieko nesupratęs ir net neišgirdęs. Net jeigu toks žmogus pradeda atsidavimo tarnystę, jo gerus norus nuslopina prisirišimai. Kitas kraštutinumas – *nati-śakto* – per didelis atsižadėjimas, taip pat neleidžia pasiekti aukščiausio tikslo.

Pirmiausia atsiranda tikėjimas, bet norint pasiekti tikslą, reikalingos tam tikros savybės. Turi būti išlaikoma pusiausvyra tarp atsižadėjimo ir prisirišimų. Jeigu mes per daug prisirišę, tai, žinoma, negalėsime tarnauti Krišnai. Per didelis atsižadėjimas neleis užsimegztį asmeniniams santykiams su Krišna, mes nesuprasime, kas yra meilės santykiai su Juo. Jeigu nėra natūralaus prisirišimo prie žmonių, draugu, šeimos, tai mes niekaip nepajusime prisirišimo prie Krišnos. Jis ir liks mums kažkokia abstrakcija. Mes tiesiog nežinome, ką tai reiškia – prisirišti.

Mes daug prisiklausėme apie atsižadėjimą. Įvairumo dėlei aš kalbėsiu apie prisirišimus, apie tai, kad prisirišimai geras dalykas, jeigu jie teisingi. Iš esmės, *varnaśramos* kultūra – tai teisingų prisirišimų kultūra. Gerai įsigilinę, kas tai yra *varnaśrama* – keturios *varnos*, keturi *aśramai* – matome, kad tos *varnos* yra bet kurioje visuomenėje. Yra mokslininkai, kurie tarytum užima *brahmanų* vietą, yra *vaišjos*, *kśatrijai* ir *śudros* – atitinkamai prekijai, valdininkai ir paprasti darbininkai. Yra ir *aśramai* – gyvenimo pradžioje mokymosi laikotarpis, paskui šeimyninis gyvenimas, dar vėliau – pensija... Tai patiria kiekvienas žmogus.

Yra senovinė pasakėčia apie tai, kaip arklys, jautis, asilas ir šuo nutarė atsilyginti savo šeimnininkui už tai, kad jis gerai juos prižiūrėjo. Kiekvienas jam padovanojo po dvidešimt penkis savo gyvenimo metus, todėl žmogaus gyvenimas skirstomas į keturis laikotarpius. Pradžioje jis šėlsta ir išdykauja kaip žirgas, paskui aria kaip jautis. Sulaukęs penkiasdešimties, žmogus pradeda filosofuoti kaip

asilas, o senatvėje jis gyvena kaip šuo, tenkindamasis išmalda. Taigi kiekvienoje visuomenėje yra keturios *varnos* ir keturi *ašramai*, ir žmogus nori nenori viena ar kita forma turi visa tai pereiti.

Ant kokių kertinių akmenų laikosi *varnašrama* ir kuo ten grindžiami žmonių santykiai? (Mes jau kalbėjome, kad *varnašramos* esmė – teisingi žmogiški santykiai). Tai – abipusė meilė ir pagarba. Tai suvokimas, kad viskas turi dvasinę prigimtį. Tai tarnystė vieni kitiems. Tai ir bendras tikslas, ir mūsų veiklos įprasminimas. Bet jeigu jau mes kalbame apie *varnašrama-dharma*, apie socialinę diferenciaciją, tai norint, kad vystytųsi teisingi santykiai, atsižvelgiant į užimamą visuomenėje padėtį, žmonių tikslai turi būti grindžiami nurodytomis pareigomis. Kiekvienas žmogus, priklausomai nuo savo visuomeninės padėties, turi unikalų, tik jam vienam skirtą pareigų spektrą. Jeigu jis atlieka savo pareigas, tai ryšiai, siejantys jį su kitais visuomenės nariais, būna teisingi. Paskutiniu metu aš dažnai girdžiu tokias mintis, kad mes priversti ISKCON'e kentėti, nes nėra *varnašramos*. Tokiose kalbose figūruoja tipiškas rusiškas gyvenimo supratimas. Dostojevskis rašė, kad kiekvienas rusas savo rašomojo stalo stalčiuje turi visiško socialinio visuomenės pertvarkymo projektą. Kiekvieną rusą apsėdę panašaus pobūdžio idėjos ir planai. Todėl ir ISKCON'e mes nepaliaujame galvoti, kokį čia perversmą padarius, galgi dekretu įvesti *varnašramą*? Tačiau revoliucijos paprastai baigiasi tuo, kad normalūs, teisingi santykiai tarp žmonių dingsta. Bet kokie socialiniai visuomenės pertvarkymai griaua nusistovėjusius žmogiškus santykius. Leninas turėjo nepaprastą planą, kaip pastatyti komunizmą vienoje atskirai paimtoje šalyje. Tai štai, dabar pas mus bandoma sukurti *varnašramą* vienoje atskirai paimtoje šventykloje. Tačiau iš tikrųjų *varnašramą* galima sukurti ir viename atskirai paimtame žmoguje. Ji prasideda nuo to, kad žmogus atlieka savo pareigas. Tai darydamas, jis atitinkamai bendrauja su kitais žmonėmis, ir taip prasideda *varnašrama*. Nėra reikalo laukti, kada GBC duos atitinkamą nurodymą, kada visi susiskirstys į *brahmanus*, *kšatrijus*, *vaišjas* ir *šudras* ir darniomis gretomis žygiuos statyti *varnašramą*. Ne, *varnašrama* prasideda, kai kiekvienas žmogus suvokia savo *dharma*, savo realią padėtį ir atlieka pareigas, būdingas jo visuomeninei padėčiai. Iš čia išplaukia visa kita. Jeigu mes kažkuo nepatenkinti, jeigu gyvenime kažko trūksta, pirmiausiai reikia savęs paklausti: o ar aš atlieku savo pareigas? Sutinkamai su mūsų filosofija, laimė lydi tą žmogų, kuris teisingai atlieka savo pareigas. Būtent tokioje situacijoje ir ateina nusiramimas bei palaima.

Dživa Gosvamis pasakoja pamokančią istoriją, kuri gerai pailiustruoja tai, ką aš dabar kalbėjau.

Kai Krišnai sukako penki meteliai, vieną dieną Nanda Maharadžas nusprendė, kad jo sūnus pakankamai suaugęs ir gali imtis piemenėlio *dharma*s. O kokia gi piemens *dharma*? Na, taip, ganyti karves. Tačiau piemenukas dar, galima sakyti, po stalu stačias vaikščiojo, todėl jam patikėjo ganyti veršelius. Ir taip, ta proga buvo suruošta didelė šventė, susirinko visi piemenys, Nanda Maharadžas asmeniškai iš bandos išrinko pačius geriausius veršelius ir padovanojo sūnui

ragelį, fleitą, lazdą ir virvę. Atėjo *brahmanai* atlikti aukojimo apeigas... Ir čia atbėgo Jašoda, mylinti ir gailestinga mama: „Kaipgi mano sūniukas, mano mažasis, ganys kažkur? Vaikščios, saulės kepinamas, ir kas gi čia bus? Dagiai kojeles subadys!“ Ji nusprendė padovanoti sūnui medines klumpeles ir skėtį, o Balaramai prisakė: „Tu laikysi virš Krišnos skėtį, kad Jis, gink Dieve, nenudegtų saulėje, o šitos medinės klumpaitės apsaugos Jo padukus nuo dyglių“.

Tai štai, Krišna jos paklausė: „O mano veršeliams tu irgi duosi po keturias klumpaites, po skėtį ir po palydovą, kuris laikys tą skėtį?“ Paskui jis ištarė labai svarbius žodžius: *dharmo rakšati rakšati ha* – tas, kas saugo *dharmą*, pats gauna jos apsaugą. Jeigu žmogus atlieka jam priklausančias pareigas, tai yra, rūpinasi savo *dharmą*, tai ir *dharmos* dėsnis su visomis jį palaikančiomis energijomis imasi saugoti tokį žmogų. Tada jam nėra ko bijoti. Žmogus tampa absoliučiai laimingas. Taigi, *varnašrama-dharmos* esmė ta, kad žmogus imasi pildyti savo pareigas ir tokiu būdu tampa laimingas. Viskas taip paprasta.

Ar mums reikalinga *varnašrama*? Galima niurzgėti: „Kažkokia *varnašrama-dharma*, kažkokie *brahmanai*, kažkokia indiška religija ir nesuprantamos, keistos pareigos. Kodėl būtent jos, o ne kitos, galų gale, viskas reliatyvu“. Tačiau *varnašrama-dharmos* sistema sudaryta pagal vidinę žmogaus konstituciją ir neturi nieko bendro su kokia nors išorine atributika, apeigomis. Šio seminario metu mes pasistengsime išsiaiškinti, koku būdu *varnašrama-dharma* atitinka žmogaus prigimtį ir, pirmiausia, jo psichologiją. Pareigos *varnašrama-dharmos* sistemoje – tai idealios nuorodos, ką turi daryti žmogus, kad galėtų gyventi harmonijoje su visuomene ir pasauliu, niekam neperžengtų kelio ir galiausiai pats taptų laimingu. Artimiausiomis dienomis mes kalbėsime apie *grihasthy*, vedusių žmonių, pareigas – labai įdomi tema. Nagrinėdami vyrų ir moterų veiklos sferas, mes naudosimės šiuolaikinės psichologijos darbais, tarp jų ir tais, kurie parodo priešingų lyčių smegenų veiklos skirtumus. Pastarieji darbai pelnė Nobelio premiją psichologijos srityje. Mes pamatysime, kaip idealiai skirtumai tarp vyro ir moters pareigų atitinka jų organizmų funkcionavimo skirtumus. Skirtinga smegenų veikla sąlygoja skirtingas kūnų funkcijas, bet jų savitarpio ryšys tiesiog idealus. Visa *varnašrama-dharma* – tai įvairių sąmonės lygių, kokie tik gali būti visuomenėje, ir juos atitinkančių veiklos formų sistematizacija. Ir ši sistema – tai žmogaus visumos dalis, o ne kažkokios jam primestos taisyklės. Kiekviena iš jų idealiausiai atitinka pasaulį, kuriame mes gyvename, ir pirmiausia mūsų vidinį mikrokosmą. Kiekviena nurodyta pareiga puikiausiai koreliuoja su kažkokia mūsų vidine savybe.

Vedinė literatūra nurodo penkis sąmonės lygius: *ana-maja*, *prana-maja*, *gjana-maja*, *vigjana-maja* ir *ananda-maja*. Būtent į juos atsižvelgiama *varnašramos* sistemoje.

Ir taip, kas yra *ana-maja*? *Ana* reiškia „maistas“. O kas gi yra maistas? Akims – tai, ką mes matome, lytėjimui – prisilietimas. *Ana-maja* – tai juslinio suvokimo lygis, kada būtis įprasminama pojūčių sąveika su pasauliu, kūniškų poreikių tenkinimu, susivedančių į valgi, miegą, seksą ir saugumą. Tai juslinis, arba pojūčių lygis.

Labai įdomus sekantis lygis, *prana-maja*. Tai reiškia, kad aš suvokiu, jog aš gyvenu ir tą gyvybę išvelgiu kituose. *Ana-majos* lygyje manęs tai nedomina, ten man vienodai rodo, ar kiti gyvena, ar ne, aš nevertinu gyvybės kaip tokios, svarbiausia, ar ji valgoma ir su kuo. *Prana-maja* – aukštesnis lygis, kai žmogus pradeda suprasti, kad gyvena ne jis vienas, kad ir kitiems reikia gyventi, ir tada jis užmezga santykius su aplinkiniais. *Ana-majos* lygyje santykiai pasireiškia tuo, kad mes paprasčiausiai ryjame vieni kitus, o *prana-maja* – tai jau siekimas tuos santykius teisingai sureguliuoti. Šiame lygyje yra materiali teisėtvara, įstatymai – visa, kas reguliuoja žmonių bendravimą.

Trečias lygis – *gjana*- arba *mano-maja*. Kokiū būdu visuomenėje pasireiškia šitas sąmonės lygis? Hipotezės, juslinių malonumų išgyvenimas mintyse.

(Auditorija: Menas.)

Menas... Dalinai. Žiūrint koks. Menas yra ir *ana-majos* lygyje, visokie amatai... *Mano-maja* – vis tik aukštesnis lygis.

(Auditorija: Tuščias filosofavimas, visokios proto spekuliacijos.)

Na, taip, dalinai. *Mano-maja* pasireiškia moralinėmis nuostatomis. Protui pirmiausiai reikia kažkokių pagrindų, kitaip jis blaškysis kaip laivas be vairo ir burių. Žmogus šiame lygyje jaučia būtinumą laikytis kažkokių taisyklių, principų, nes tai ramina protą. *Dharma*, moralinė, pasaulietinė religija, filosofija – tai *mano-majos* lygis.

Toliau – *vigjana-maja*. Tai pakankamai aukštas dvasinės realizuotos filosofijos, *Brahmano* suvokimo lygis. Žmogus supranta, kad jis – ne kūnas, o siela. Bet dar nežino, kad jis – Viešpaties tarnas. Šiame lygyje jau yra džiaugsmas ir prašviesėjimas.

Pagaliau – *ananda-maja*, kai žmogus pagaliau supranta esąs Dievo tarnas ir stengiasi Jam tarnauti. Viskas atsiremia į sąmonę. Ji daro žmogų *brahmanu*, *kšatriju*, *vaišja*, *šudra* arba *vaišnavu*. Žmogaus padėtį kaip visuomenėje, taip ir evoliucijos eigoje apsprendžia jo sąmonės išsivystymo lygis.

Ana-maja – tai *šudrų* lygis *asura-varnašramoje*. *Vaišjės* yra *prana-majos* lygyje. *Mano-maja* – *dharma* – *kšatrijų* lygis. *Vigjana-maja* – *brahmanų*, siekiančių išsivadavimo, buveinė. Yra trys *brahmanų* kategorijos: *dvidža*, *vipra* ir *vaišnavai*. Pirmieji dar neturi žinių, bet turi pirminę kvalifikaciją, reikalingą žinių įsisavinimui. *Vipra* – tai *brahmanas*, gerai įsisavinęs kokią nors vedinių žinių sritį, kitaip sakant, tos srities specialistas. *Vaišnavas* žino vedinės išminties tikslą ir jau savaime yra *brahmanas*.

Varnašrama būna dvejopa. *Asura-varnašrama* numato tam tikrų taisyklių ir principų laikymąsi, bet šioje sistemoje, dar vadinamoje *pravriti-marga*, Dievo vietą užima kūniški malonumai. O dar yra *daivi-varnašrama*, arba *nivriti-marga*. Svarbu matyti skirtumus tarp šių dviejų visuomeninių sistemų. *Asura-varnašrama* – tai Viešpaties visatos forma, kur vienos Jo kūno dalys yra svarbesnės už kitas. *Prana-maja* geriau negu *ana-maja*, *vaišjos* užima aukštesnę visuomeninę padėtį, negu *šudros*, o *kšatrijai* yra aukščiau *vaišjų*. *Brahmano* suvokimo lygis dar aukštesnis. Gyvenantys šioje sistemoje nežino, kad visa jų veikla turi būti skirta Viešpačiui.

Tačiau *bhaktos* visada tai prisimena, todėl *daivi-varnašrama* yra transcendentinė Viešpaties forma, kur visos Jo kūno dalys nesiskiria viena nuo kitos ir yra vienodai transcendentinės.

Atrodytų, jeigu *daivi-varnašramoje* viskas yra vienodame lygyje, kam tada skirstyti žmones į klases? Užtektų skirstymo į *kaništhas*, *madhjamās* ir *utamas*. Kitaip sakant, jeigu žmogus yra realizuotos filosofijos lygyje, jeigu jis žino vedinės teologijos tikslą, tai kam reikalinga *varnašrama*?

(Auditorija: Kad būtų galima rodyti pavyzdį kitiems.)

Tai yra, mes apsimetame? Mes, žinoma, aukščiau viso to, tačiau dėl visa ko, kad kiti žiūrėtų į mus, apsimetame *šudromis* ir sąžiningai vykdome savo pareigas, taip?

(Auditorija: Kad galėtume sukurti harmoningą visuomenę.)

Na, tai tas pat. Mes tiesiog susitariame... Nors mes *vaišnavai* ir viską suprantame, tačiau, norėdami, kad visuomenė funkcionuotų, mes nusprendžiame susitarti, ar ne?

(Auditorija: Kad galėtume vykdyti nurodytas pareigas.)

O kam jas vykdyti, jeigu aš jau *vaišnavas* ir esu aukščiau visų šitų minimų dalykų? Jeigu man aiškus viso žinojimo tikslas ir aš jau tarnauju?

(Auditorija: Kad galėtume tapti *vaišnavais*.)

Na, tapome, štai jau ir *kanthi-malos* pas visus. Reikalas tas, kad išlieka sąlygotumas. Štai, jeigu mes būtume tokie, kaip Šukadevas Gosvami! Jam užteko išgirsti šventojo žodžius, ir viskas, jis tuoj pat tapo *vaišnavu*. Arba keturi Kumarai. Jie viso labo užuodė *tulasi* lapelių kvapą ant lotosinių Krišnos pėdų ir iš karto atvirto į *vaišnavus*. O mes uostom, uostom, ir jokios naudos. Maharadža Parikšitas septynias dienas klausė *Šrimadbhagavatam*, ir to jam pilnai užteko. Mes gi klausom metų metus, ir vėl jokio efekto. Tai vis todėl, kad tyra atsidavimo tarnystė yra labai aukštame lygyje. O mes turime sąlygotą kūną, kuris visai pums trukdo. *Varnašramos* taisyklės atitinka mūsų vidinę prigimtį, jos nurodo, kokie prisirišimai ir pareigos mums reikalingi, todėl jos padeda mums išeiti iš tos sąlygotos būklės ir suprasti, kad mes nesame nei *šudros*, nei *vaišjos*, nei *brahmanai*, nei *sanjasiai*, nei *brahmačariai*, nei *grihasthos*... esame Viešpaties tarnai.

Šryla Prabhupada pasakodavo gerą istoriją, kuri paaiškina *varnašramos* mechanizmą. Kambaryje dirbo stalinis ventiliatorius, ir čia pat sukiojosi mažas berniukas, kuriam labai norėjosi įkišti į jį pirštą. Jis vis pribėgdavo prie ventiliatoriaus, tikėdamasis realizuoti savo ketinimą, bet jį visad paskutiniu momentu sulaukydavo suaugusieji, sakydami, kad negalima, kad skaudės. Galų gale kažkas susiprato duoti berniukui pamoką. Jis išjungė ventiliatorių, pasišaukė berniuką ir pasakė: „Na, kad jau taip nori, kyštelk pirštą, kol niekas nemato“. Tas įkišo pirštą į dar besisukantį ventiliatorių, klyktelėjo, ir viskas, daugiau jam nebesinorėjo to daryti. *Varnašramos* taisyklės dirba panašiu metodu. Mes norime išbandyti viską, kas tik yra materialiam pasaulyje ir patirti jo teikiamus malonumus. Todėl Krišna sugalvojo didelį *varnašramos* ventiliatorių, kuris sukasi

tik iš inercijos ir yra visiškai saugus. Žmogus įkiša į jį pirštą... ir sako: „Okey, didelis ačiū, buvo labai malonu, aš viską sužinojau ir dabar einu pas Krišną“. *Varnašrama* leidžia neskausmingai pereiti per šio pasaulio siūlomas pagundas, taip pat neskausmingai atsiriboti nuo visų prisirišimų ir sugrįžti namo, pas Krišną.

Iš savo liūdno patyrimo mes žinome, kaip skirtingai *kaništha*- ir *madhjama-adhikariai* žiūri į *varnašramą*. *Kaništha-adhikari* nejaučia saiko ir pradžioje fanatiškai laikosi visų taisyklių, o vėliau taip pat fanatiškai viską atmeta ir dar pasako, kad visa tai nesąmonės. *Madhjama-adhikari* žino tikslą ir gali rasti aukso vidurį, jis supranta, kad *varnašrama* – tai praktika, kuri įgalina išsivaduoti iš sąlygotos sąmonės būsenos.

Varnašrama griaua mūsų materialistinę pasaulėžiūrą, tačiau laikantis jos taisyklių, principų, nurodytų pareigų, reikia gerai suvokti, kodėl mes tai darome ir kaip tai daryti teisingai. Apie tai kalbėsime sekančioje paskaitoje, o dabar užtvirtinsime tai, ką kalbėjome šiandien. Aš pradėjau nuo teiginio, kad gyvenimas – tai palaima. Žmogus netgi šitame pasaulyje gali būti laimingas, ir net labai, jeigu jis gyvena su Dievu. Visi mūsų vargai ir kančios – dėl to, kad nors mes ir turime filosofiją, bet neturime ją atitinkančios kultūros. Filosofija mus mokina atsižadėti, o kultūra siūlo teisingus prisirišimus. Tačiau mes neturime saiko jausmo, todėl kultivuojame arba sausą, niekam nereikalingą atsižadėjimą, arba viską atmetame ir grįžtame prie savo gimtųjų netikusių prisirišimų.

Dar mes kalbėjome apie būtinumą laikytis taip vadinamo aukso vidurio, turėti saiką. Norėdamas pasiekti tobulumą *jogoje*, žmogus neturi būti nei per daug atsižadėjęs, nei per daug prisirišęs. Teisingi prisirišimai formuojasi pas tą žmogų, kuris atlieka savo pareigas. Tada jis gauna *dharmos* globą ir apsaugą. Mes pasidarėme išvada, kad *varnašramą* kiekvienas žmogus turi kurti savyje, kad yra skirtingi sąmonės lygiai ir žmonių priskyrimas vienai ar kitai socialinei grupei pagal *varnašramos* sistemą idealiai atitinka jų sąmonės būseną.

Varnašrama – tai ypatingas mechanizmas, specialiai sukurtas tam, kad žmogus, nepriklausomai nuo socialinės padėties ir sąmonės lygio, pildydamas savo pareigas, galėtų išsivaduoti iš sąlygotos būsenos ir nebetapatintų savęs su kūnu.

Klausimai ir atsakymai

Klausimas: Jūs minėjote vienuolį, kuris nebuvo *varnašramoje*, bet pasiekė dvasines aukštumas. O mes, vadinasi, norėdami pasiekti tokį lygį, privalome naudotis *varnašramos* sistema?

Atsakymas: Žmogus gali pasiekti palaimingą būseną, jeigu jis gyvena nepažeidindamas gamtos dėsnių. Kitų religijų žmonės tai irgi žino. Gyvendami pagal dėsnius, kurie atitinka žmogiškąją prigimtį, jie irgi tampa laimingi, jie pradeda jausti tylų vidinį džiaugsmą. Jeigu žmogus teisingai atliks savo pareigas ir nuolatos atmins gyvenimo tikslą, jis bus visiškoje harmonijoje su pačiu savimi ir su visu pasauliu. Tada jis galės pajusti Dievo buvimą ir tikrąją laimę. Aš turiu

pažįstamų, kurie yra labai laimingi. Vienas iš jų – Radhanatha Maharadžas. Neseniai, ruošdamasis paskaitai apie nuolankumą, aš maščiau, ar įmanoma jį kaip nors įžeisti. Aš prisigalvoju visokių fantazijų, ką turėčiau daryti ar kalbėti, kad jis įsižeistų, bet taip nieko ir nesugalvoju. Aš visą laiką regėjau, kaip jis nuolankiai ir džiaugsmingai šypsosi ir sako: „Ačiū“.

Visų mūsų nelaimių ir problemų priežastis yra ta, kad mes nesuprantame savo veiksmų ir neteisingai atliekame pareigas, jeigu iš viso jas atliekame. Ne gana to, prisigalvojame visokių filosofijų, kuriomis pateisiname visas savo piktadarybes. Ar gali žmogus vienas atlaikyti *adharmos* spaudimą? Ar neužslopins jo tokia visuomenė, kurioje, pavyzdžiui, netgi teisėtu bizniu negalima dorai užsiimti?

Auditorija: Viskas priklauso nuo žmogaus tikėjimo gilumo.

Bet pas mus visus pradžioje tikėjimas labai silpnas. Tačiau ir su tokium tikėjimu žmogus gali gauti kažkokį patyrimą, kuris jį įkvėps. Tik reikia viską daryti teisingai, ir tada tikėjimas tolydžio stiprės. Pagaliau, mes visi gyvename *adharmos* sąlygomis, bet jeigu tvirtai laikomės *dharmos* taisyklių, tai galų gale pajuntame, kad mes gauname gėrį.

Kartą pas mane atėjo vienas apsukruolis ir ėmė pasakoti, kokius baisius pinigus galima uždirbti, prekiaujant cigaretėmis. Jis buvo tvirtai įsitikinęs, kad praturtėti galima tik tokia prekyba. Aš pasakiau, kad visa tai reikalinga, bet tai nėra gerai. Vieną dieną jis subankrutavo ir buvo priverstas pripažinti, kad aš buvau teisus. Paskui jis ėmėsi kitokio pobūdžio biznio, ir jam ėmė sektis. Viskas priklauso nuo tikėjimo. Jeigu mes patikėsime, kad *dharmo rakšati rakšitah* – *dharmo* saugo tą, kuris ir ją saugo, tai taip ir bus. O jeigu netikime ir pradėdame nuo *dharmos* atsiriboti, tai nieko gero nebus. Daug kas priklauso nuo žmogaus intelekto.

Visa tai galima pailiustruoti liūdnais mūsų visuomenės gyvenimo pavyzdžiais. Jeigu žmonės pradeda pažėdinėti savo *ašramo dharmą*, tai nors jie kurį laiką ir gauna kažkokią naudą, bet vėliau jiems viskas išlenda per pakaušį. Tiesiog reikia apsidairyti ir pažiūrėti, kuo baigiasi atsiribojimas nuo *dharmos*. Jeigu žmogus nuoširdžiai stengiasi pildyti *dharmos* reikalavimus, jis visada bus savo vietoje. Man teko stebėti tuos, kurie paliko mūsų bendruomenę, ir aš juos lyginau su *bhaktais*. Tai žinokit, netgi labiausiai užskurdęs šventyklos *brahmačaris* atrodo geriau už juos. Jis turi kažkokią formą, bruožus, jis toks vientisas. O tie žmonės, kurie jau nesivadovauja jokiais taisyklėmis, – jų akys žiūri į skirtingas puses ir eisena visai ne ta.

Griežtas principų laikymasis suteikia žmogui formą. Į jį malonu žiūrėti. Tačiau užtenka jam palikti bendruomenę, ir viskas keičiasi... Tai pastebėjo ir Čechovas, jis sakė, kad pavydas daro žmogų žvairiu.

Klausimas: Kokiu būdu materialios gamtos *gunos* įtakoja žmogų?

Atsakymas: Ši dalyką Krišna aiškina Udhavai vienuoliktose *Šrimadbhagavatam* giesmėje. Jis sako, kad yra dešimt tarpininkų, kurių dėka

gunos įtakoja žmogų. Šį sąrašą Krišna pradeda nuo šventraščių. Yra šventraščiai dorybės *gunoje*, yra aistros *gunoje*, na, taip pat ir neišmanymo *gunoje*. Paskui Jis kalba apie vandenį. Vanduo dorybės *gunoje* – tai šaltinio vanduo. Aistros ir neišmanymo *gunose* – alkoholiniai gėrimai. Na, ir toliau, poveikio silpnėjimo tvarka. Apeigos, maistas, kvapai... Krišna nurodo, ką turi daryti žmogus, norėdamas išsivaduoti iš blogos įtakos. Jis turi pasistengti, kad jį supančioje aplinkoje būtų visa tai, kas yra dorybės *gunoje*, nes ji skatina žmogų laikytis religinių principų. Šventraščiai, kuriuos mes skaitome, turi būti dorybės, o ne aistros ar neišmanymo *gunoje*. Man pasakojo, kad pas mus atsirado kažkoks „naujo“ tikėjimo propaguotojas, kuris visiems siūlo knygą apie tai, kaip užsiimnėti seksu, neprarandant sėklos. Atseit, tai labai naudinga ir visiškai neprieštarauja *varnašramos* principams. Galima sakyti, kad tai irgi šventraštis – atitinkamoje *gunoje*. Žmogus skaito tą knygą, ir per ją jį pasiekia tam tikra *guna*.

Dar vienas tarpininkas – tai laikas. Sakykim, vėlus laikas tarpininkauja neišmanymo *gunai*. O kai žmogus anksti keliasi, jis duoda galimybę pasireikšti dorybės *gunai*. Ir tai yra moksliskai pagrįstas principas. Ankstyvas kėlimasis vis labiau aktyvina dorybės *guna*, ir ji vis daugiau įtakoja žmogų. Šis poveikis galiausiai pasireiškia tuo, kad žmogaus širdyje atsiranda vietos religiniams principams. Viskas labai paprasta, tereikia anksti atsikelti ir skaityti *Bhagavadgytą*.

Klausimas: Ar yra kokia nors metodika, padedanti nustatyti savo *varną* ir *ašramą*?

Atsakymas: Tai sudėtingas reikalas, ir čia yra daug šio klausimo aspektų. Visko nepasakysi, bet yra kažkokie pagrindiniai principai. Nėra ypatingo reikalo leisti į spekuliacijas ir aptarinėti, kas *vaišja*, kas *brahmanas* ir t. t., nors tai irgi svarbus dalykas, kurį turėtume išsiaiškinti patys sau. Reikia atsižvelgti į savo polinkius, kokius nors ypatingus požymius. Mes kalbėsime apie *ašrama-dharma*, apie tai, kaip žmogus turi elgtis įvairiuose *ašramuose* ir apie tai, kas gi yra tie *ašramai*. Bet viskas susiveda į tai, kad jeigu žmogus pradeda teisingai laikytis tam tikrų nurodymų, tai rezultatus jis gauna labai greitai. Gal būt, jis ne viską iš karto supras... Čia glūdi astrologijos prasmė. Neseniai aš kalbėjau su viena astrologe. Ji dirbo *Krišnalokos* radijo stotyje, o ir dabar kartais skaito lekcijas pas mus. Tai labai protinga moteris ir išmani astrologė. Jos nuomone, žmonės neteisingai supranta astrologijos paskirtį, jie galvoja, kad ji reikalinga nuspėti ateitį, pasakyti, ko mes turime vengti, kaip užsidirbti pinigų. Ji sako, kad tai pats kvailiausias astrologijos įsivaizdavimas. Iš tikrųjų, astrologijos paskirtis – padėti žmogui susigaudyti savyje, suvokti savo gyvenimo misiją, patarti, ką ir kaip jis turi daryti. Tai labai teisingas ir gilus požiūris. Žmogus, pirmiausia, turi suprasti savo dvasinę prigimtį, kad jis yra siela, Krišnos tarnas. Paskui reikia įvertinti kitą savo prigimties pusę – sąlygotą ir materialią, kad galėtume teisingai gyventi šiame pasaulyje, nepažeisdami savo vidinės harmonijos.

Klausimas: *Bhagavadgytoje* pasakyta, kad vykdant savo pareigas, atsiranda atsižadėjimas, paskui žinojimas ir galiausiai religingumas. Kurioje vietoje čia būtų prisirišimai, apie kuriuos jūs kalbėjote?

Atsakymas: Pareigų pildymas prasideda nuo teisingų prisirišimų. Kai žmogus atlieka savo pareigas, palaipsniui jis pradeda suprasti, kas ir kaip – pasireiškia ventilatoriaus efektas. To pasekmėje vis labiau stiprėja atsižadėjimo nuotaikos, vystosi žinojimas, kuris tam tikrame lygyje perauga į savęs pažinimą. Pradėti reikia nuo prisirišimų, o ne nuo atsižadėjimo.

Yra keturi *ašramai*, tačiau realiame gyvenime *brahmačaris* gyvena namuose, *grihastha* – šventykloje, nes jo šeima – vieni demonai. Taigi, atsiranda kažkokie tarpiniai *ašramai*... Brahmasthos, grihačariai... Visa tai – *adharma*. Tačiau mūsų situacijoje nesvarbu, kur gyvena žmogus, tiesiog jis privalo vykdyti tam tikras pareigas, atitinkančias jo padėtį, ir nesivadovauti savo išsigalvojimais apie tai, kas yra gerai ir kas blogai. Tai nėra paprasta, ir norint kažką šioje srityje nuveikti, reikia maždaug žinoti, kokios pareigos mums priklauso. Tuo labiau, kad *ačarjos* ir, žinoma, Šryla Prabhupada, daug ką supaprastino, palikdami tik tai, kas būtina. Visa, kas nereikalinga, jie išmetė. Jeigu mes bandytume daryti tai, kas privalu *pindoms*, *šradhoms* ir taip toliau... Tai būtų beviltiškas reikalas. Bet *ačarjos* paliko tik tai, kas reikalinga. Ir mes kalbėsime tik apie tai, kas reikalinga ir praktiška, ir kiekvienas iš to galės kažką sau gauti.

Antra paskaita

Dabar pakalbėkime apie tų taisyklių ir apribojimų, kuriais mes vadovaujamės, prasmę; apie tai, ar taisyklių laikymasis netrukdo spontaniškam jausmų prasiveržimui. Nes yra nuomonių, kad visokios taisyklės neleidžia pasireikšti meilei.

Tačiau pirmiausia išsiaiškinkime, iš kur atsiranda kultūra? Kur jos ištakos? Mes matome daugybę kuo įvairiausių kultūros formų. Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad jos visos daugiau ar mažiau yra sąlyginės. Daugybė šalių, daugybė tautų, ir visur savi papročiai, apeigos, įpročiai. Sunku rasti tikrai objektyvų kriterijų, kuris nurodytų, kuri kultūra geresnė. Žmonės netgi sveikinasi kitaip. Rusijoje susitikę spaudžia dešinę, eskimai trinasi nosimis, o Indijoje pamaldžiai sudeda delnus. O štai, jeigu jūs Bengalijoje išbarsite vietinį gyventoją, atsakydamas jis parodys jums liežuvį. Jūs, žinoma, pagalvosite, kad nenaudėlis tyčiojasi iš jūsų, bet pas juos tai reiškia, kad žmogui gėda, o ten tokiu atveju priimta iškišti liežuvį. Jis tarytum sako: „O, aš gailiuosi“.

Peršasi nuomonė, kad visa tai sąlygiška, ir nėra prasmės vienus dalykus lyginti su kitais. Žiūrint iš materialios pusės, viena nesiskiria nuo kito, ir sunku pretenduoti į kažkokį absoliutą šioje sferoje. Kai mes eįjome į šventyklą, dvi kiemsargės su dideliu nepasitenkinimu aptarinėjo, kas čia vyksta: „Nesuprasi, kokiam Dievui jie čia meldžiasi, pučia kažkokias dūdas. Galvoja, kad jie patys geriausi ir teisingiausi“. Ir tikrai, rodos, nėra jokio pagrindo tikėti kažkuo vienu iš tų, kurie sako, kad teisūs tik jie, o kiti ne. Bet taip atrodo tik žiūrint iš materialių pozicijų. Jeigu mes žinosime, iš kur visa tai, jeigu paklausime: „Iš kur gi atsirado visos tos kultūros formos?“ – tai tada, gal būt, ir paaiškės, iš kur tos formos ir kokia jų hierarchija. Mes turime žinoti, kad bet kokia kultūra ir aplamai viskas šiame pasaulyje yra tik dvasinio pasaulio atspindys. Būtent tenai egzistuoja pirminė ir absoliuti kultūra. Dvasinio pasaulio gyventojai taip pat tarpusavyje bendrauja, prisilaikydami tam tikrų taisyklių ir principų. Ir ši absoliuti kultūra

atsispindi reliatyviame pasaulyje. Mes žinome, kad materialus pasaulis – tai iškreiptas dvasinio pasaulio atspindys. *Śrīmadbhagavatam* pasakyta, kur susidaro tas atspindys. Ar kas nors žino, kur jis atsiranda, įgaudamas materialaus pasaulio formą?

Auditorija: Vandenyje.

Taip, mūsų troškimų vandenyne, *kamos* vandenyne, kuris iškraipo atspindį ir suteikia jam materialaus pasaulio formą, kuriame vyrauja santykinumas, arba reliatyvumas. Priklausomai nuo to, kiek iškraipoma pirmą pradė dvasinio pasaulio forma, atsiranda viena ar kita materiali kultūra. Kitaip sakant, dabar mes jau turime atskaitos tašką, arba kriterijų – tai dvasinė, absoliuti kultūra. Visos dabar esančios kultūros sudaro hierarchinę piramidę, kurioje jų užimama vieta priklauso nuo to, kiek jose atsispindi, ar pasireiškia dvasinio pasaulio kultūra. *Śastrose* mes galime rasti jos aprašymą. Visa, ką žmogus randa šventraščiuose, skirta padėti jam prisitarti prie dvasinio pasaulio. O tai, kas neatitinka jų nurodymų, veda žmogų priešinga kryptimi, toliau nuo Dievo. Tai labai paprastas principas. *Bhagavadgytoje* Krišna Pats sako, kad visi eina Mano keliu, o Partha. Jis netgi nesako daugiskaitoje, Jis sako „keliu“. Taigi kiekvienam yra tik vienas kelias. Žmonės dažnai sako, kad pas Dievą veda daug kelių, ir visai nesvarbu, kuriuo eiti. Tačiau Krišna sako, kad yra tik vienas kelias ir tai Mano kelias. Juo galima eiti ir viena, ir kita kryptimi, arba artėti prie Krišnos, arba tolti nuo Jo. Šie principai – tai pirma aksioma, kurią reikia įsisavinti.

Daugelis praeities *ačarjū* buvo dvasiniame pasaulyje, jie žino, kokia ten kultūra, kaip joje reikia elgtis, todėl iš visų taisyklių, principų ir apribojimų, pateiktų šventraščiuose, jie išskiria pačius svarbiausius ir naudingiausius, kurie padės mums priartėti prie Krišnos. Tai pagrindinis vedinės kultūros tikslas – priartinti žmogų prie Dievo. Visa kita yra santykiška. Kažkas skelbs, kad štai šitas kelias yra geriausias, kažkas prieštaras – ne, šitas, ir negali sakyti, kad vienas teisus, o kitas ne. Bet vienintelis kriterijus, tiksliai nustatantis, kas yra gėris ir kas yra blogis, – labai paprastas: tereikia pažiūrėti, ar einama link Dievo, ar tolstama. Dvasinio pasaulio gyventojų formos yra jų meilės Krišnai išraiška. Kiekviena tokia forma idealiai pritaikyta išreikšti tam tikrai meilės rūšiai. O štai materialiam pasaulyje mes turime tokias kūnų formas, kurios puikiai išreiškia mūsų troškimus. Taigi, jeigu norime pamatyti, kokią formą turi mūsų troškimai, užtenka pasižiūrėti į veidrodį. Bet kuri gyva būtybė, atėjusi į šį pasaulį, gauna kūno formą sutinkamai su savo unikaliu, būdingu tik jai vienai troškimų rinkiniu, taip vadinamu geismu. Kiekviena forma išreiškia tam tikrą geismą, padeda kuo geriausiai jam pasireikšti. Tačiau visa tai, ką mes turime materialiam pasaulyje, niekaip nesisieja su mūsų dvasine forma, todėl mes turime stengtis įgyti tą formą, kurios dėka mes galėsime geriausiai išreikšti meilę Krišnai. Laikydami nurodytų taisyklių, mes pažadinsime tą meilę. Visi principai ir apribojimai, kuriais mes vadovaujamės ir kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo tokie varginantys, reikalingi tik tam, kad prabustų mūsų širdyse esanti meilė. Mūsų sąlygotumas, pasireiškiantis troškimais, turi nustoti trukdęs meilės pajautimui. Šį paprastą principą reikia įsiminti iš karto: mes laikomės

nurodymų, norėdami išpuoselėti meilę Krišnai, ir visa, kas to neatitinka, prieštarauja, yra kliuvinys šiame mūsų kelyje. Tuo reikia paprasčiausiai tikėti: yra šventraščiai, yra principai, eidami šiuo keliu mes galiausiai atsikliūsime pas Dievą. O jeigu mes atmetame tuos principus, tai galima išradinėti galybę kelių, kurie tačiau veda į niekur.

Daug žmonių kuria savus principus, savas taisykles, be to, būna labai tuo patenkinti, atseit jie išsivaduoja iš vergovės ir tampa laisvi. Galima sutikti, kad čia nėra nieko blogo, išskyrus tai, kad toks mentalitetas neatves jų pas Krišną. O šiaip viskas gerai, elkitės kaip išmanote, dėl Dievo meilės.

Kodėl mums reikalingos taisyklės, kažkokie išoriniai rėmai? Todėl, kad dabartiniu momentu mes nemylime Dievo. Įsivaizduokite, kad dabar į patalpą įeina Krišna. Visas tamsiai mėlynas, su geltonu šilkinium *dhočiu*, *kaustubhos* brangakmeniui ir girlianda. Ką jūs darytumėte? Dauguma pasijustų gana nejaukiai, nes mes nežinome, kaip su Juo elgtis. Tačiau jeigu tarp mūsų būtų mama Jašoda, ji žinotų, ką reikia daryti. Ji greit prie Jo pribėgtų, imtų klausinėti, gal Tu valgyti nori, einam, pamaitinsiu. O jeigu būtų piemenukai, jie tuoj nusitemptų Krišną į ganyklą.

Dvasiniame pasaulyje kūno forma nurodo, ką reikia daryti. Ten jiems nereikia aiškinti tokių dalykų. Krišnos sąmonės organizacijoje mes bandome pasiimti šia kultūra ir mokinamės elgtis. Mes, pavyzdžiui, nežinome, kokia muzika patinka Krišnai, nors dabar, gal būt, ir turime kažkokį supratimą. Tad dvasinė kultūra turi mus išmokyti suprasti, kas patinka Krišnai, kokiu būdu reikšti Jam savo meilę, kad Jis ją priimtų. Nors kai kurie principai gali atrodyti kaip išoriniai, nesusiję su šiuo tikslu.

Rupa Gosvamis *Atsidavimo nektare* visas taisykles ir apribojimus suskirstė į *mukhja-bhakti* ir *gauna-bhakti*. *Mukhja* – penkios taisyklės, penkios galingos atsidavimo tarnystės formos, kurios betarpiškai atveda žmogų pas Dievą, kurių mes laikomės dabar ir laikysimės sugrįžę į dvasinį pasaulį. Likusios taisyklės priklauso *gauna-bhakti* kategorijai. Jos pačios betarpiškai nesužadina žmogaus meilės Krišnai, bet padeda šiam reikalui. Pavyzdžiui, *Hari-bhakti-vilasi* kuo smulkiausiai aprašyta, kaip reikia valytis dantis. Ir tai labai reikalinga. Nepriziūrint dantų, sunku pamilti Krišną. Bet šiaip jau dantų valymas nesužadins meilės Dievui. Neš švarūs dantys dar nesuteikia reikiamos kvalifikacijos pasirodyti Krišnai. Tačiau nešvarūs dantys irgi neleis mums susitikti su Krišna. Todėl pagalbinės taisyklės sukuria palankias sąlygas atbusti meilei mūsų širdyje.

Varnašramos taisyklės, nedideli principai ir *varnų* bei *ašramų* nuostatos daugumoje priklauso *gauna-bhakti* kategorijai. Norint pamilti Dievą, neužtenka būti *brahmačariu*, kuris laikosi savo *ašramo* įžadų, sukandęs dantis. Mes žinome pasakojimą apie *brahmačarij*, kuris pasakė Čaitanjai Mahaprabhu, kad minta tik pienu ir šaknelėmis. Mahaprabhu labai supyko: „Kaip tu drįsti Man tai sakyti? Vien pieno neužtenka, norint pamilti Dievą“. Kai Ramananda Raja pasiūlė Jam *varnašramą*, kaip savęs pažinimo metodą, Viešpats Čaitanja pasakė: *eko bahya* – tai išorinė priemonė. Atrodo, būtų galima pasakyti: „Kam visa tai reikalinga, jeigu

Pats Viešpats Čaitanja atmetė? Ar ne geriau betarpiškai užsiimti *bhakti*, kad pasireikštų meilė?" Tačiau Bhaktivinoda Thakuras išsako labai įdomią mintį: jeigu žmogaus kūnas ir protas bei visuomenė nepalankūs *bhakti* puoselėjimui, tai tada viskas, ką žmogus daro *karmos* ir *gjanos* sferoje, vis labiau atitolins jį nuo tikslo. Kadangi mes vis tiek vienaip ar kitaip kultivuojame *karmą* ir *gjaną* – kažką studijuojame, užsiimame kažkokia veikla, – ir jeigu mus supa nepalanki aplinka, tai tada netgi *mukhja-bhakti*, tai yra, veikla, nukreipta į tiesioginę atsidavimo tarnystę, neduos reikiamų rezultatų. Atrodytų, siela niekaip nepriklauso nuo aplinkos, bet kadangi ji apribota, tai vis dėl to išorinės aplinkybės turi būti kiek įmanoma palankesnės *bhakti* ugdymui. *Mahabharatoje* yra pasakojimas apie tai, kaip išminčiaus ir didžio asketo Bharadvadži sūnus Javakritas pavydėjo kitam išminčiui ir *panditui* Raibhjai, kuris buvo labai mokytas, turėjo *bhakti* ir visi jį gerbė. Javakritas buvo *tapasja*, ir vieną kartą jis susimąstė: „Kodėl jį visi gerbia, o mane ir mano tėvą – ne? Tikriausiai todėl, kad aš neraštingas, paprastas asketas, galiu stovėti ant vienos kojos, o Vedų nežinau“. Ir Javakritas nusprendė patirti vedinę išmintį savo askezių pagalba. Jis mąstė: „Atliksiu rūščias askezes ir taip įgysiu reikalingas žinias. Visi mane ims gerbti, ir tada aš būsiu laimingas“. Taip Javakritas ėmėsi askezių, ir jos buvo tokios baisios, kad Indra sunerimo: „Ką jis čia išdirbinėja, neduok Dieve, dar susigalvos mano postą užimti!“ Indra pasivertė atsiskyrėliu, atėjo pas Javakritą ir paklausė: „Ei, *baba-dži*, ko čia stovi ant vienos kojos?“ Javakritas noriai paaiškino, kad tokiu būdu jis siekia žinių. Indra nusistebėjo: „Tai kokios problemos? Susirask dvasinį mokytoją ir tu jas gausi. Žiūrėk, kiek *guru* šitame miške – vos ne po kiekvienu medžiu sėdi“.

Tačiau Javakritas atšovė, kad jis nepajudės iš vietos tol, kol negaus ko nori. Galų gale Indrai prisiejo jam duoti žinojimą, bet prieš tai jis perspėjo: „Gerai, gausi žinias, bet paskui manęs nekaltink“. Javakritas, mistiniu būdu gavęs taip geidžiamą mokymą, džiaugsmingai parbėgo į namus ir sušuko tėvui: „Tėveli, dabar aš esu mokytas, ir visi mus gerbs!“ Tėvo reakcija buvo nelaukta – jis nuliūdo ir pasakė: „Nieko gero iš to nebus“. Norint teisingai naudotis žiniomis, reikalingas nuolankumas. O nuolankumo reikia mokytis, reikia turėti atitinkamą kultūrinį pagrindą. Tėvas perspėjo sūnų, kad žinojimas padarys jį išdidžiu ir galiausiai pražudys.

Šios istorijos moralas toks, kad kultūra stato žmogų į tam tikrus rėmus ir suteikia galimybę išvystyti meilę Dievui. Šiam tikslui pasiekti nepadės nei Vedos, nei askezės, nei kas kitas, jei visa tai nesups tinkamos aplinkybės. Ir taisyklės, kuriomis vadovaujasi žmogus, turi sukurti tą dvasinei praktikai reikalingą foną, terpę, kurioje mūsų meilė Dievui atsiskleis geriausiai. Bet jeigu žmogus ignoruoja principus ir taisykles, tegu jis kažką ir gaus, kad ir tą patį žinojimą, bet tai neišeis jam į gerą.

Praeitoje paskaitoje mes minėjome Andalą, *mata-dži*, kurios širdyje per kraštus liejosi meilė Dievui jau tada, kai ji buvo dar visai maža mergaitė. Vestuvių ceremonijos metu, kai ji tekėjo už Ranganatho, susirinko didžiulė minia. Kaip jūs galvojate, ką ji visiems pasakė? Apie savo meilę Ranganathui? Ne, savo kalbą ji

pradėjo nurodymu, kad reikia laikytis taisyklių ir apribojimų, laikytis keturių principų. Ji tai pavadino *sambhavitā svabhava*. Žmogui, kuris trokšta išsivadavimo, reikalinga pirminė kvalifikacija – noras laikytis tam tikrų taisyklių. Kartais mes galvojame, kad visa tai nuobodu, nereikalinga ir nepadės patirti meilę Dievui, nes prarandamas spontaniškumas. Tačiau štai žmogus, esantis spontaniškoje būsenoje (o Andala mylėjo Dievą spontaniška meile) sako, kad norint ją pasiekti, reikia laikytis Vedose nurodytų taisyklių ir apribojimų.

Viena iš vedinės filosofijos mokyklų taisyklėms ir nurodymams suteikia absoliuto rangą. Ši mokykla vadinasi *karma-mimamsā*, o jos atstovai tiesiog meldžiasi toms taisyklėms. Jie studijuoja Vedas ir ne tik kad tiki kiekvienu jų žodžiu, bet ir žino, kad kiekvienas Vedų žodis – Dievo įstatymas, ir žmogus, kuris laikosi tų įstatymų, turi galimybę patirti laimę. Kartą Šankaračarja atėjo pas Kumarilā Bhatā, kuris tuo metu buvo didis *mimamsakas*. Ir būtent jo, o ne Šankaračarjos, dėka budizmas Indijoje sunyko. Jo askezės ir mokytumai, tai, kaip preciziškai jis laikėsi Vedų nurodymų, įtvirtino jų autoritetą. Tokiu būdu pas jį susikaupė *puṇjā* – dorybingų poelgių atsarga, ir ji buvo tokia didelė, kad reiškęsi už daugelio kilometrų nuo jo. Žmonės, kurie artindavosi prie Kumarilā Bhatos, iš karto jausdavo kažkokią laimę, ir visi, kurie gyveno netoli jo kelių kilometrų ribose, klestėjo vien tik jo dorybingumo dėka. Tokia didžiulė dorybingumo atsarga ir kitus vertė būti dorybingais. Savo laiku jis užsibrėžė tikslą – sunaikinti budizmą, kuris atmeta Vedų autoritetą. Jis pradėjo kovoti su budistais teologiniais disputais. Tačiau pas juos buvo labai gerai atidirbta, tiesiog ideali logika, ir kiekvieną kartą jie nugalėdavo. Tada Kumarilā Bhata nusprendė: „Man reikia sužinoti visas jų paslaptis, gerai išstudijuoti jų filosofiją, ir geriausias būdas tai padaryti – mokytis pas juos pačius“. Jis nutarė vykti į budistų šventyklą. Žinodamas, kad su *brahmano* drabužiais jo neįsileis, jis persirengė budistų vienuolio apdaru, paslėpė savo brahmanišką virvelę, nusitrynė visas *tilakas* ir tada atėjo į pagrindinį vienuolyną. Jį priėmė, ir jis ėmė mokytis. Bet labai greitai mokytojai pastebėjo keistą dalyką. Kiekvieną kartą, kai jie pradėdavo kritikuoti Vedas, tas mokinys imdavo ašaroti. Mokytojai pradėjo kažką įtarti, bet jis juos nuramino, sakydamas, kad verkia iš susižavėjimo: „Jūs taip puikiai sudirbate brahmanizmą...“ Tačiau jį pradėjo sekti ir galų gale demaskavo, nes jis, negalėdamas atsispirti savo brahmaniškiems įpročiams, patyliukais po apklotu atlikinėjo vedines apeigas, giedojo *mantras*, kartojo *gajatri*, dar kažką darė. Taigi jį demaskavo, bet jis jau žinojo visas budistų paslaptis, nes buvo labai geras mokinys. Vienuolyno vadovybė ėmė galvoti, ką su juo daryti. Galvojo, galvojo ir nutarė, kad paleisti jį pavojinga, per daug žino. Nutarė jį nudaigoti, nustumdami nuo šventyklos stogo. Atlikti šį reikalą patikėjo vyriausiam šventikui, atseit tu jį išmokinai, tai dabar su juo ir susitvarkyk. Tas užvedė Kumarilā ant pačio aukščiausio pastato stogo ir nieko nelaukęs, nustumė jį žemyn. Krisdamas Kumarilā ištarė tam tikrą *mantrą*, sakydamas, kad jeigu Vedų nurodymai yra *pramana*, priemonė gauti tikrąjį žinojimą, tai tada man neturėtų nieko atsitikti. Jis trenkėsi į žemę ir truputį susimušė veidą – po akimi atsirado mėlynė. Dėl to jis labai supyko ir ėmė reikšti

savo pasipiktinimą: „Aš visą gyvenimą, nuo mažens, atlikinėjau vedinius ritualus, o dabar, kai mane nustūmė nuo stogo, aš užsidirbau mėlyne! Kur teisybė!?” Jis negalėjo patikėti tuo ir sakė, kad be reikalo vykdė Vedų nurodymus. Tada iš aukštai pasigirdo balsas: „Ko tu nori? Kai krisdamas tarei *mantrą*, tu pavartojai žodį „jeigu“ – „...jeigu Vedų nurodymai yra *pramana*“. Tai reiškia, kad tu suabejojai, užtat ir atsiėmei“.

Ši istorija leidžia suprasti, kad Vedų taisyklės laikomos absoliučia tiesa, nes jose tiesiogiai pasireiškia dvasinė energija. Iš kitos pusės, toli gražu ne kiekvienam žmogui, prisilaikančiam taisyklių, prabunda meilė Dievui. Rezultatai gali būti labai skirtingi, ir tai priklauso nuo žmogaus sąmonės. Pačios taisyklės, principai, nurodymai yra labai galingi, ir žmogui, kuris jais vadovaujasi, praktiškai gali duoti viską, ką tik jis panorės. Pavyzdžiui, *karma-mimamsos* pasekėjams nėra nieko aukštesnio ir mielesnio už rojines planetas.

Įvairios vedinės filosofijos mokyklos laikosi beveik tos pačios *sadhanos*. Ar tai būtų *Gaudija-sampradajos bhakti-joga*, ar impersonalistai, ar *karma-mimamsa* – visi jie daro tą patį, visi vegetarai, visi kartoja *gajatri*, atlieka tuos pačius ritualus. Tačiau rezultatai, kuriuos jie gauna, gali būti skirtingi, nes priklauso nuo žmogaus norų. Jeigu žmogaus sąmonė yra *ana-majos* lygyje, jis, atlikdamas ritualus, gaus materialius malonumus. Tai liečia ir *bhaktas* – jeigu mes tik ir galvojame, kada gi šita paskaita baigsis, kiek dar laukti *prasado*, tai mes tik *prasadą* ir gausime, daugiau nieko. Todėl, norint, kad ritualai pažadintų meilę Krišnai, reikia įsitvirtinti *ananda-majos* lygyje ir visada atsiminti mūsų tikslą.

Aš noriu pasakyti, kad nors mes užsiimame *sadhana-bhakti*, tačiau dažnai tai darome automatiškai, ir tada mūsų sąmonė atsiduria žemesniuose lygiuose. Žinoma, mes vis tiek kažką gauname, bet ne tai, ką turėtume gauti. Pagrindinė mūsų visuomenės problema – labai mažai asmenybių, kurios tikrai myli Dievą. Mes žinome žmones, kurie šio metodo dėka pasiekė įvairaus lygio dvasinių aukštumų, tačiau, nematydami savo aplinkoje asmenų, išugdžiusių savyje absoliučią, tyrą meilę Dievui, mes pajuntame abejones ar dar kažką. Tai pateisinamos abejonės, tik reikia žinoti, kodėl jos atsiranda. O atsiranda todėl, kad nors mes ir praktikuojame *sadhana-bhakti*, tačiau mūsų sąmonė yra ne tokia, kokia turi būti. Ir todėl šios *sadhanos* rezultatai irgi ne tokie. Nors tai ir *bhakti*, bet nesunkiai galima atsikliūti į rojines planetas. Kai aš pradėjau praktikuoti Krišnos sąmonę, man visa tai labai nepatiko: reikia burbuliuoti kažkokią *mantrą*, dar kažką daryti. Kartais mane grauždavo didelės abejonės dėl to, ką aš už visa tai gausiu, bet kas kartą nuramindavau save, sakydamas, kad į rojines planetas jau tikrai pateksiu, o tai irgi neblogai.

Laikantis tam tikrų principų, galima gauti labai daug, bet norint pasiekti aukščiausią tikslą, reikia labai gerai jį atsiminti ir niekada jo neužmiršti. Visi kiti rezultatai yra šalutiniai, bet irgi labai svarbūs. Visų pirma, žmogus įgyja dvasinę jėgą, *śakti*, kurios nėra pas kitus. Kitas pasiekimas – *viveka-śakti*, sugebėjimas išvelgti skirtumus, atskirti dvasinį gyvenimo aspektą nuo materialaus. Šryla Prabhupada kartą pasakė, kad jeigu žmogus griežtai nesilaiko taisyklių ir principų,

jis neturės aiškaus supratimo apie tai, kas yra dvasinis gyvenimas. Dvasinis jo gyvenimas persipins su materialiu. Pamėginkime pakalbėti su pasauliečiais, paklausti, ką jie galvoja apie dvasinį gyvenimą. Jie netgi gali turėti potraukį dvasiniams dalykams, bet kadangi jie nesilaiko tam tikrų principų, tai tarp jų materialaus ir dvasinio gyvenimo nėra aiškios ribos, viskas susimaišę. Žmogus tiesiog nesupranta, kur pas jį dvasinis gyvenimo būdas, kur materialus, todėl ir rezultatai būna kažkokie mišrūs.

Ir taip, pas žmogų atsiranda dvasinė jėga ir – tai labai svarbu – vystosi intelektas, kuris suteikia galimybę skirti viena nuo kito. Nurodytų taisyklių laikymasis leidžia žmogui gyventi harmonijoje su pačiu savimi, jo gyvenime atsiranda vientisumas ir kryptingas tikslo siekimas. Dar vienas tokios praktikos pranašumas – žmogus suvaldo savo natūralias egoistines gyvuliškas tendencijas. Būtent čia glūdi tikrosios kultūros prasmingumas. Neseniai vediniame klube aš kalbėjau apie kultūrą. Viena moteris pasipiktino: „O kaipgi rusų kultūra!? Pas mus Puškinas, Čaikovskis...“ Ji vos neverkė. Tačiau kultūrą apsprendžia jos galimybės suvaldyti žmoguje gyvuliškus egoistinius instinktus, vystyti jame sugebėjimą aukotis ir gerbti kitų interesus. Visa kita ne taip svarbu. *Śrīmadbhagavatam* Viešpats Višnu, kreipdamasis į Durvasa Munį, sako: *tapo vidya ča vipranam / niḥśreyasa-kare ubhe / te eva durvinitasya / kalpete kartur anyatha*. Tai reiškia, kad nekultūringam žmogui, net jeigu jis turi žinojimą, atlieka askezes, dar kažką, visa tai neduos nieko gero. Kultūra turi auklėti žmogų, įskiepyti jam tam tikrą vertybių skalę – pasiaukojimą, kilnumą, garbės supratimą, dosnumą, norą tarnauti kitiems. Tada viskas, ką jis turį, neš gerį.

Kartą Bombėjuje prie Šrylos Prabhupados priėjo žmogus ir ėmė šlovinti *Bhagavadgītā*: „Kokia tai nuostabi knyga, aš ją taip mėgstu skaityti. Bet labiausiai man patinka vienas tekstas, kuris mane nuramina ir leidžia gyventi taip, kaip aš noriu“. Kaip jūs galvojate, koks tai tekstas? Pačiame *Gytos* gale Krišna sako: „Aš tau viską pasakiau, o Ardžuna, dabar elkis kaip išmanai“. Jeigu mes laikysimės visų nurodytų taisyklių su teisinga sąmone, tai tada tik laiko klausimas, kada patirsime meilę Dievui.

Dar kartą pabrėžiu, kad neužtenka mechaniškai atlikinėti ritualus, reikia labai gerai ir nuolatos atminti jų prasmę ir tikslą. Tarp keturių ritualinių aspektų yra *prajodžana*, ir būtent ji visada turi užimti mūsų mintis. Kiekvienas ritualas atspindi dvasinio pasaulio kultūrą, ir kartu tai ideali priemonė išreikšti mūsų meilę Krišnai. Reikia tik teisingai praktikuoti *sadhana-bhakti*, ir mes išmoksime Jį mylėti. Visa ko esmė – pajusti vidinę mūsų tarnystės prasmę. Kai lenkiamės Krišnai, tai tuo metu tik apie Jį ir galvokime, o ne – kakta į grindis, o mintimis nežinia kur. Viešpats Brahma dešimtoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje sako, kad Dievui reikia lenktis protu, širdimi, kalba ir kūnu. Jeigu mes norime kažko pasiekti, visa tai turi būti įprasminta ir giliai suvokta. Kitaip turėsime tik tuščius, mechaniškai atliekamus ritualus.

Šryla Prabhupada pasakojo apie savo tėvą. Jis prekiaavo audiniais, bet tikrasis, realus jo užsiėmimas buvo *pudžos* Dievybėms. Kiekvieną dieną jis

praleisdavo po keturias penkias valandas su savo Dievybėmis ir ne todėl, kad jam kažko iš jų reikėjo, kad jam už tai pinigų mokėjo, ne todėl, kad jis buvo *pudžaris* ir privalėjo tai daryti. Tiesiog jis mylėjo Krišną, ir *pudža* jam buvo kaip priemonė kuo geriau išreikšti tą meilę. Štai jums idealas, kurio reikia siekti, kitaip visos taisyklės ir apribojimai virsta nepakeliama našta. Aš klausinėjau daugelį žmonių, kurie anksčiau buvo pas mus, kodėl jie taip lengvai viską atmetė? Daugelį metų jie visa tai darė, tačiau taip ir nepajuto skonio ir nesuprato prasmės. Todėl, kai tik kažkas pasikeitė, jie iš karto ir visai neapgalestaudami paliko šį kelią, dėl tos priežasties, kad viską darė automatiškai ir tuo pačiu beprasmiškai. O prasmė – viską daryti teisingai, su teisinga sąmone. Iš vienos pusės, mes siekiame pažadinti savyje meilę Dievui, iš kitos – visą savo veiklą, ir pirmiausia pagrindinių pareigų vykdymą palaipsniui užpildyti kažkokiais išgyvenimais. Šventų vardų kartojimą turi lydėti atitinkami jausmai, nes mechaniškas burbuliavimas dar niekada ir niekam nieko nedavė.

Sadhana-bhakti – tai kelias, kai žmogus iš lėto ugdomi reikalingas savybes. Būdama dvasiniame pasaulyje vykstančios veiklos atspindžiu, *sadhana* kupina gilios prasmės. Mums tereikia į ją įsigilinti ir persiimti reikiama nuotaika. Ir palaipsniui, vis labiau valantis širdžiai, mums atsiras galimybė realiai užpildyti savo veiklą prasmingu turiniu. Visada reikia atminti tikslą. Kitaip mes viską atmesime: „Dabar aš būsiu spontaniškas. Bus noras – laikysiuos *sadhanos*, nebus – nereiks. Galų gale, visa tai iliuzija“. Neseniai man pasakė, kad Peterburgo šventykoje dauguma jau neaukoja maisto Krišnai. Jie sako, kad tai beprasmiškas ritualas. Žinoma, jis tapo beprasmišku, nes tie žmonės niekada ir nebandė jo įprasminti. Tačiau jeigu mes išvelgsime giluminę maisto aukojimo esmę, pamatysime, kad jis artina žmogų prie Krišnos. Skaitydamas Bhakti Vikaša Svamio knygą apie tradicinį Indijos gyvenimą, pajunti, kad kiekvienas tų žmonių žingsnis kupinas giliausio prasmingumo, jų veiksmuose nėra jokie mechanizmas. Jie viską daro iš širdies, suvokdami savo darbų prasmę, todėl jaučia ryšį su Krišna, nes Jis atmoka ta pačia moneta. Kitaip ritualas tebus beprasmiška, niekam nereikalinga veikla. Geriausi atveju mes atsikliūsime į rojines planetas arba į kokią nors *Tapaloką*.

Ir taip, dar kartą paminėsiu tuos du dalykus, apie kuriuos mes šiandien kalbėjome. Yra dvi sąvokos: *sadhana* ir *sadhja*. *Sadhana* – tai metodas, reikalingas pasiekti tikslą. Šis žodis turi sanskrito šaknį *sadh*, kuris reiškia „pasiekti tikslą“. Kita sąvoka – *sadhja* – tai tikslas. Jeigu mes praktikuojame *sadhaną* ir užmirštame tikslą, tai tokia praktika tampa jungu, tuščiu ir bereikalingu laiko gaišimu. Todėl nenuostabu, kad žmogus taip lengvai gali atsisakyti to, kas virto jam našta. Bet jeigu žmogus laikosi *sadhanos* ir visada atmena tikslą, dėl kurio jis tai daro, tai jo veikla taps įprasminta ir nuves jį į tą tikslą. Tereikia jį nuolat prisiminti. Šryla Rupa Gosvamis sakė: „Apie žmogų galima spręsti pagal jo siekius“. Kuo aukštesnis tikslas, tuo iškilnesnis žmogus, nors jis būtų ir žemame lygyje. Todėl geriausia, ką galima padaryti gyvenime, tai nusibrėžti sau kuo aukščiausią tikslą, niekada jo neužmiršti ir naudotis Vedų rekomenduojamomis

priemonėmis jį pasiekti. Ir jokiomis aplinkybėmis nemesti šio kelio. Išsukę iš jo, atsidursime kelyje, kuris veda į niekur.

Klausimai ir atsakymai

Klausimas: Ar žmogui, pasiekusiam *kripą*, reikia laikytis šventraščių nurodymų?

Atsakymas: Pirmiausia *kripą* reikia užsitarnauti, o tai nėra taip paprasta. Antra, netgi tas, kuris pasiekė *kripą* ir turi *premą*, vis tiek laikosi nurodymų, nes jie – atspindys to, kas yra dvasiniame pasaulyje. Jeigu pas žmogų prabudo meilė Dievui, tai jis ir toliau daro tą patį, tik dabar jau vedinas meilės. Kodėl jis staiga, nei iš šio, nei iš to, turi pradėti pažeidinėti principus? Keista logika! Tiesiog pradžioje žmogus tai daro, gerai nesuprasdamas, kam visa tai, jis dar mokinasi, o vėliau jo veikla darosi sąmoninga. Jašoda, prižiūródama Krišną, taip pat atlieka tam tikrą ritualą. Bet jis grindžiamas Jašodos meile, o ne principų ir taisyklių pažeidinėjimu. Čia nėra prieštaravimo. Netgi pasiekęs aukščiausią dvasinį lygį, žmogus nepažeidinėja jokių principų, net jeigu jis turi *kripą*. *Kripa* pasireiškia ne tuo, kad jis nustoja vykdyti *ačarijų* nurodymus, o tuo, kad viskas daroma meilės būsenoje. Žinoma, žmonės, pasiekę spontaniškos meilės stovį, ją gali reikšti ne visai įprastu būdu. Pavyzdžiui, kai piemenėliai budina Krišną, jie lenda pas jį į lovą ir ima jį tuskinti. Sakoma, kad net Jašoda nediršta taip daryti, nes jos meilė neleidžia budinti Krišnos. Bet Subalas gali sau leisti taip elgtis. Bet tai per daug aukštas lygis, kad apie jį galėtum kalbėti. Mūsų dabartiniame lygyje žmogus, gavęs *bhakti*, turi labai rūpestingai laikytis visų principų. Galima pajusti, jeigu kas nors tai daro su meile. Mes atliekam *kirtaną* mechaniškai, nes taip reikia, atėjo laikas ir niekur nedingsi. Žmogus, kuris tai daro su meile, kaip ir visi nustatytu laiku pradeda *kirtaną*, bet gieda taip, kad tuojau pajunti *bhakti*.

Aš prisimenu, kai pas mus Taškente savo laiku buvo labai spontaniška, tiesiog visiška *raganuga-bhakti* atmosfera. Mes atvykome su Govinda Madhava iš Švedijos, ir ten trečią valandą dienos kažkas ėmė giedoti *samsarą*. Govinda Madhava išsigandęs ėmė dairytis...

Šie principai mums duoti ne be reikalo, ir mes turime išvelgti jų prasmę, o ne atmesti juos. Kitaip virsime *sahadžijais*. Kartą aš mačiau *sahadžijų* grupelę. Jie atvyko į Majapurą ir taip puikiai giedojo, kad aš tuoj pat panorėjau būti tokiu pat ir visur paskui juos sekiojau. Bet kai sužinai, ką jie daro tada, kai negieda šventų vardų, tai tas noras – būti *sahadžiju* – dingsta.

Klausimas: Ar labai efektyvi *vaidhi-sadhana*, siekiant atsikratyti netikusių savybių?

Atsakymas: Praktikuojant *vaidhi sadhana-bhakti*, iš karto pasireiškia *klešagni* ir *šubhada*. Tikriausiai, tai patyrė kiekvienas. Tiesiog kažkuriuo momentu pajunti, tarytum nuo pečių nukrito visas kalnas, dingo kažkokia *karmos* dalis. Paskui mes prie to priprantame ir galvojame, kad taip ir turi būti. *Klešagni* – tai

palengvėjimo jausmas, kurį patiria žmogus. Kiekvienas, pradėjęs praktikuoti *sadhana*, jaučia palengvėjimą. Kitaip kam jis gaišintųsi, jeigu viskas būtų tik sunki našta? Aišku, mes tai patyrėme, tiesiog dabar neatsimename. *Śubhada* reiškia, kad žmogui pradeda šypsotis laimė, ir tai patiriama praktiškai. Aš patyriau, kai ruošiausi kandidato disertacijai. Atlikau seriją eksperimentų, jie vis nepasisekdavo, skirtas laikas ėjo į pabaigą ir aš tiesiog nežinojau, ką daryti. Tada pradėjau naują eksperimentą ir, kol vyko elektroforezė, labai karštai ir nuoširdžiai, su giliu jausmu kartojau šventus vardus. Atrodo, kad niekada taip gerai nekartočiau *džapos*, kaip tada. Taip aš meldžiausi Krišnai dvi valandas, iki nepasibaigė cheminės reakcijos. Ir tai buvo vienintelė elektroforezė, kuri man pasisekė per visus tris metus. Tai buvo mano disertacijos pagrindas, ir aš ją apsigyniau. Vėliau aš daug kartų atlikau panašaus pobūdžio eksperimentus, bet nieko neišeidavo. O tada – dvi valandas kartojau *džapą* ir prašau, – elektroforezė. *Śubhada*.

Klausimas: Kokius rezultatus gauname, jeigu yra skonis, potraukis *sadhana*?

Atsakymas: Kai žmogus palaiapsniui atsikrato *anarthu*, pas jį atsiranda skonis *sadhanai*, ir ji darosi stabili. Po to atsiranda jos prasmės supratimas. Galiausiai viskas baigiasi *krišna-prema*. Stabilumas reiškia, kad žmogus atsikratė daugumos *anarthu*, o jo protas įgauna labai aiškiai apibrėžtas formas. Dabar mūsų protas blaškosi kaip pasiutęs, o *sadhana* jį labai sustiprina ir disciplinuoja, ir tai padeda žmogui pasiekti tikslą. Tokiame stipriame, nurimusiam prote atsiranda skonis, po to ateina prisirišimas, emocijos ir – meilė. Štai taip ji apsireiškia žmogaus širdyje.

Dar noriu pridurti, kad stabili *sadhana* – tai *ništhos* požymis.

Klausimas: Pasakyta, kad pradiniame *sadhana-bhakti* etape žmogus, vaizdžiai kalbant, geria nuodus. Kur rasti stimulą, norint kaip nors pasiekti pirmąsias skonio apraiškas?

Atsakymas: Šiaip jau pradiniame etape Krišna dažnai mums duoda avanso, galimybę kaip nors pajusti, kas ir kaip. Be to, padeda šventraščių skaitymas ir bendravimas su tyrais *bhaktomis*. Kai žmogus mato, kaip jie laikosi *sadhanos*, nejausdami kokio nors diskomforto, jis įsikvepia, sutvirtėja jo tikėjimas ir atsiranda noras eiti toliau. Gerai, kai šalia – realus pavyzdys. Jeigu jo nėra ir aplink mes matome tik nevykusias pastangas praktikuoti *sadhana*, tai mums irgi bus nelengva.

Klausimas: Ar *sadhana* turi kokį nors pozityvų poveikį grubiems ir subtiliems kūnams?

Atsakymas: Taip, *sadhana* ramina protą, normalizuoja organizmo funkcijų veiklą ir netgi mus supančią aplinką. Gal būt, tai nėra absoliuti priemonė, ne panacėja, gal būt, kūnas mums dar kažkiek trukdys. Tačiau laikantis griežtos *sadhanos* galima išvengti daugelio problemų.

Klausimas: Kokie įvairių atsidavimo tarnystės lygių tikslai?

Atsakymas: *Bhaktos* gali būti įvairiuose lygiuose, bet tikslas visiems tik vienas – pažadinti savyje meilę Krišnai. Nesvarbu, kad jie dar nežino, kas tai yra. *Śrīmadbhagavatam* pasakyta, kad protingas žmogus siekia tokių tikslų, kurie nesusiję su materialiu pasauliu, kurių čia net neįmanoma pasiekti. Narada Munis Vjasadevai sako, kad visa kita – ir laimė, ir skausmas – ateis savaime. Todėl reikia siekti pačio aukščiausio tikslo ir nesitraukti, nenusivilti juo. Kodėl žmonės kartais pameta *sadhana-bhakti*? Pasireiškia lapės psichologija. Atsimenate šią Krylovo pasakėčią, kai lapė, niekaip nepasiekusi vynuogių, pasakė, kad jos tikriausiai dar žalios ir todėl niekam nereikalingos? Nepatekime į šias žabangas. Reikia siekti aukščiausio tikslo, suprantant, kad dabartiniu metu mes jo nepasieksime. Bet tai tik laiko klausimas. Nekeiskime to tikslo į kažkokį žemesnį, lengviau prieinamą. Nuo to, kad jis greičiau pasiekiamas, jis netampa geresnis.

Klausimas: Ar apšalyumą galima priskirti prie aukštesnių tikslų?

Atsakymas: Jeigu mes kalbame apie materialaus kūno apvalymą, tai būtų *ana-majos* lygis, taigi, toli gražu ne pats aukščiausias tikslas. Bet jeigu mes norime apšalyti nuo savo nuodėmingų materialių troškimų, tai yra pakankamai aukštas, mažiausiai *gjana-majos* lygyje, tikslas.

Klausimas: Kaip pasirinkti, kokią *sadhaną* žmogui praktikuoti – griežtą ar nelabai?

Atsakymas: Vienuoliktoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje Krišna Udhavai sako, kad joga – sudėtingas dalykas. Žmogus protą prisijaukina palaipsniui. Krišna jį palygina su raiteliu, kuris išjodinėja jauną žirgą. Patyręs raitelis vis ragina arklį, bet kai pajunta, kad jis tuoj tuoj pradės nešti, pasidarys nevaldomas, truputį atleidžia pavadį. Paskui vėl įtempia. Taip raitelis palaipsniui suvaldo žirgą, ir jis tampa paklusnus. Naujokas įtemptą pavadį laikys arba per ilgai, arba per daug atleis – abiem atvejais žirgas savo raitelį nuneš nežinia kur, bet tik ne ten, kur reikia. Todėl jogos kelias – tai laukinio žirgo, kitaip sakant, savo proto suvaldymas. Reikia atidžiai sekti: jauti, kad pertempei – atleisk. Ne tiek, kad imtum pažeidinėti nurodymus, bet kad pajustum palengvėjimą. Bet jeigu persitempsi, gali būti labai blogai. Reikia turėti saiko jausmą ir blaivų protą. Aiman, šito mums labiausiai ir trūksta. Visa kita yra: degančios akys, plevėsuojančios *śikhos*, netgi ryžtas... atrodo... Bet blaivaus mąstymo trūksta. Ir tai vienas iš vakarietiško mentaliteto bruožų. Jis visada mėtosi iš vieno kraštutinumo į kitą ir niekaip neranda aukso vidurio. Ką daryti? – vienareikšmio recepto nėra. Bet aišku, kad visada reikia orientuotis į idealą. Mūsų tikslas – ne žaisti su pavadžiais, o suvaldyti žirgą, arba protą. Kai tikslas bus aiškus ir užteks kantrybės, mes įgausime tą taip mums reikalingą saiko jausmą.

Klausimas: Kaip įgyti *śradhą*?

Atsakymas: *Śradha* atsiranda bendraujant su žmogumi, kuris ją turi, ir skaitant šventraščius. Tai vienintelis būdas ją gauti. Paskui jau savaime atsiranda troškimas priartėti prie Krišnos.

Klausimas: Kaip suderinti *sadhanā* su kitomis pareigomis?

Atsakymas: *Sadhana* – irgi pareigos. Jeigu mes nesugebame atlikti visų pareigų, pagalvokime, gal mes per daug jų prisiėmėme, gal esame per daug fanatiški? *Sadhana*, iš principo, turėtų būti taip sudaryta, kad netrukdytų kitų pareigų atlikimui. O jos, savo ruožtu, neturi trukdyti *sadhanai*. Gal būt, mes ne visai teisingai suprantame savo pareigas, bet apie tai kalbėsiu kitose paskaitose.

Klausimas: Kaip suderinti tai, ką sako dvasinis mokytojas, su gyvenimiškomis realijomis?

Atsakymas: Kalbant iš esmės, dvasinio mokytojo funkcija – mokinti dvasinio gyvenimo. Mokinti klausytis apie Krišną, mokinti *sadhana-bhakti*, ir pirmiausia *mukhja sadhana-bhakti*. Kitas problemas mes turime mėginti spręsti patys ir nesitikėti, kad viskas pasidarys savaime, jeigu aš seksiu mokytojo pavyzdžiu. Dvasiniai mokytojai – tai žmonės, kurie nurodo patį aukščiausią standartą, idealą. Kai mes turime tokį standartą, viskas, kas yra žemiau, mums pasiekama. Principai turi būti aukštame lygyje. Kiek mes jo laikomės ir kiek jis mums prieinamas – kitas klausimas. Tai mūsų praktikos, sąžinės ir lygio reikalas. Bet negalima aukoti principų vardan savo įgeidžių, nes tada mes prarasime galimybę pasiekti tikslą. Nereikia bijoti, kad mes dar idealo, o reikia būti sąžiningam savo atžvilgiu ir suprasti, kad aš dabar esu žemame lygyje, bet prieš akis turiu idealą, kuris yra mano sėkmės garantas.

Trečia paskaita

Trumpai pakartosiu tai, apie ką mes kalbėjome ankstesnėse paskaitose.

Pirmoje paskaitoje buvo kalbama apie tai, kad vedinė kultūra pastato žmogų į sociumo, su kuriuo jį sieja daugybė gijų, centrą. Jeigu jo santykiai su tuo sociumu teisingi, tai jis palaipsniui išsivaduos iš savo sąlygotumo ir sugrįš pas Krišną. Žmogaus ryšiai su visuomene vedinėje kultūroje pagrįsti jo pareigomis, *dharma*. Tas, kuris atlieka savo *dharma*, būna laimingas, nes *dharma* jį saugo. Čia kalbėjome ir apie tai, kad pareigos – tai ne kažkokia dirbtinė, mums primesta egzotika, o išorinis sąmonės pasireiškimas.

Antroje paskaitoje nagrinėjome dar vieną vedinės kultūros aspektą, būtent, įvairias taisykles, apribojimus, ritualus ir jų prasmę. Kalbėjome, kad ritualai jau patys savaime yra labai galingi, kad laikydamasis taisyklių ir apribojimų, žmogus gali pasiekti įvairiausių tikslų, priklausomai nuo sąmonės, su kuria visa tai daroma. Stengiantis gyventi pagal vedinės kultūros kanonus, labai svarbu visada atminti tikslą. Praradę tikslą, mes prarandame viską arba gauname prastesnius rezultatus, kuriuos šiaip jau galima gauti ir įprastiniais, ne vediniais metodais.

Šioje paskaitoje kalbėsime apie dar vieną labai svarbų vedinės kultūros aspektą. Tai – *ašramai*, ir pradėsime nuo pačio pirmutinio ir pačio svarbiausio – *brahmačarja ašramo*. Pamėginsime suprasti, kas yra *brahmačarja*, kokios *brahmačario* pareigos, kokiais principais jis turi vadovautis ir kokia turi būti jo sąmonė. Dar kartą pabrėžiu, kad mes kalbame apie sąmonę, apie tai, koku būdu mūsų gyvenime pasireiškia įvairūs jos lygiai. Aptarinėsime ne žmogaus išvaizdą, bet jo vidurinį pasaulį. Ką galima vadinti *brahmačariu*, o ko negalima, ir kas tai, galų gale, per fenomenas – *brahmačaris*? Mes jau patyrėme, kad tai žmogus, kuris dėvi oranžinius drabužius, gyvenime turėjęs gal tris žmonas ir keletą vaikų, kuriems dabar moka alimentus. Kai jo paprašo kokios nors paslaugos, jis išdidžiai mušasi į krūtinę ir sako: „Aš – *brahmačaris* ir viskam transcendentiškas, todėl palikite mane, prašau, ramybėje“. Pagal dabartinį stereotipą – tai žmogus,

neturintis jokio atsakomybės jausmo ir nenorintis jo turėti, jis jam paprasčiausiai įgriso.

Dabar pažiūrėkime, kas yra *brahmačarja* tikraja to žodžio prasme. Pirmiausiai, tai tam tikras mąstymo būdas, kuris idealiai pritaikytas mokymuisi. Šitą gyvenimo laikotarpį pereina visi. *Brahmačarja* – tai tam tikros pareigos, tam tikri veiksmai. Bet mes lyg tai kalbame ne apie išorinius veiksmus, o apie mąstymą, ar ne? Tačiau išorinė veikla, *brahmačarjos* taisyklės ir principai žmogui padeda išvystyti specifinį mąstymą, kuris labiausiai palankus mokymosi procesui. Dar kartą: *brahmačarjos* tikslas – mokytis, mokytis ir dar kartą mokytis. Ką gi *brahmačaris* turi daryti, kad kuo geriau įsisavintų dvasines žinias? Kaip atrodo ta ideali aplinka, kurioje galima mokytis? Septintoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje, dvyliktame skyriuje Narada Munis Judhišthirai aiškina *brahmačarjos* principus. Jis pradeda nuo to, kad *brahmačariai* turi gyventi ir studijuoti Vedas dvasinio mokytojo priežiūroje, jį gerbti ir garbinti, kiekvieną dieną rinkti išmaldą ir atiduoti ją dvasiniam mokytojui, saikingai maitintis – tai labai svarbus principas, kurį visiems patariu gerai įsiminti, – prisiimti atsakomybę už visus savo poelgius ir vengti bendravimo su moterimis. Taigi, čia nurodyti išoriniai principai, arba *brahmačario* elgesio taisyklės, tai, ką turi daryti mokinys, kad susiformuotų mąstymas, labiausiai tinkamas žinių įsisavinimui. O dabar pasakykite, koks vidinis žmogaus bruožas, savybė geriausiai atitinka šį reikalavimą?

Auditorija: Asketizmas, nuolankumas, susitelkimas, celibatas, vedų studijos, atsakingumas, dorybės *guna*...

Štai vienintelis tikras *brahmačaris*, kuris sėdi šalia manęs ir tikriausiai visa tai perskaitė mano kompiuterio monitoriuje. Norėdamas kažko išmokti, žmogus pirmiausia turi mąstyti. Visa kita ne taip svarbu. Net jeigu jis nelabai nuolankus, bet mąsto, tai kažko tikrai išmoks. Taigi pirmoji savybė, nuo kurios prasideda mokymosi procesas – tai sugebėjimas mąstyti. Pažiūrėkime, koku būdu ši savybė pasireiškia išorinėse žmogaus veiklos formose. Narada Munis jas išvardina ir pradeda, kaip nekeista, ne nuo mąstymo. Jis pradeda nuo teiginio, kad žmogus turi gyventi dvasinio mokytojo priežiūroje. *Śrīmadbhagavatam* (7.12.1) pasakyta, kad *brahmačaris* gyvena *gurukuloje* ir viską daro savo dvasinio mokytojo gerovei. Iš pirmo žvilgsnio ši savybė ne visai atitinka tai, ką mes kalbėjome. Bet tai tik iš pirmo žvilgsnio. Iš tikrųjų šios dvi savybės – gyvenimas *gurukuloje* ir gilus mąstymas – viena su kita labai susiję.

Kalba eina apie įdomų principą. Jeigu berniukas gyvena namuose, jam viskas suruošta, niekuo rūpintis nereikia, ir jis galvoja, kad viskas atsiranda virtuvėje, iš kurios mama jam atneša valgyti, tai tokiam vaikui labai sunku išmokti mąstyti. Maksimalus lygis, kurį šiuo atveju galima pasiekti – *ana-maja*. Kai žmogus gyvena iš inercijos, šiltnamyje, kur nuo mažų dienų kažkas rūpinasi jo reikalais, kai jis niekada nesusimąsto, iš kur jis viską gauna, tai tokiu atveju sunku išmokti galvoti. O ištrauktas iš jam įprastos aplinkos ir patekęs į dvasinio mokytojo globą, vaikas nori nenori priverstas galvoti.

Vedinė sistema nuo to ir prasideda, kad berniukas atiduodamas į *gurukulą*, o tėvus jam atstoja dvasinio mokytojo šeima. Tėvystė – tai ne pareigybė, ne socialinė padėtis ir ne tam tikros asmenybės, tėvystė – tai *rasa*, tai atitinkami santykiai. Kalbu ne apie mūsų *gurukulas*, o apie tradicinę vedinę sistemą, kur dvasinis mokytojas tampa *brahmačario* tėvu. Šiaip jau berniukai nelabai klauso tėvų, pagal principą, kad savo kieme pranašų nebūsi. Bet kai jis patenka pas dvasinį mokytoją, apmokymo tikslas – pakelti jį į *ananda-majos* lygį, kad atsirastų sugebėjimas skirti, kur dvasia, o kur materija, ir supratimas, kad jis yra dvasia. Būtent nuo tokių dalykų prasideda vedinė auklėjimo sistema. Žmogus patenka į *gurukulą*, ir mokytojo tikslas – įtikinti, kad jis – ne kūnas, o dvasia, Krišnos tarnas, ir jo pareiga – tarnauti Dievui.

Vedinės išminties įsisavinimas vyksta keturiais etapais. Viskas prasideda nuo klausymosi, *śravanam*. Tai pirmas etapas. O antras?

Auditorija: Gautomis žiniomis dalijamasi su kitais.

Iki ketvirto etapo geriau šito nedaryti, nerekomenduotina. Antras etapas – apmąstymai, nes reikia pasistengti suprasti tai, ką išgirdai. Sanskrite tai vadinama *manana*, arba *gjana*. Trečias etapas – žinių įsisavinimas, realizacija, arba *vigjana*. O ketvirtame etape mes jau galime dalintis gautomis žiniomis, kitaip sakant, mokyti kitus. Tai vadinama *śikṣā*. Šioje paskaitoje pamėginsime išsiaiškinti, kuo tarpusavyje skiriasi *brahmačariai*, esantys skirtinguose etapuose. Sakykim, koks skirtumas tarp antrojo, *gjanos* etapo ir trečiojo, *vigjanos*? Teisingai, skirtingi poelgiai. *Brahmačaris* *vigjanos* lygyje savo teorines žinias stengiasi transformuoti į atitinkamą veiklą. Vakarietiška pedagogika apie tai negalvoja, ten duok Dieve pasiekti antrąjį lygį, kad žmogus bent apmąstytų tai, ką jis išmoko. Maksimum, ką tikrina aukštosiose mokyklose – ar gerai studentai atsimena dėstomus dalykus. Nesvarbu, ką jie suprato ir kaip gautas žinias pritaikys gyvenime.

Žinių įsisavinimo procesas gerai aprašytas pirmoje *Śrimadbhagavatam* giesmėje, antrame skyriuje. Iš pradžių *śrinvatam* – žmogus klausosi apie Krišną, o toliau nurodomi sekantys etapai. Galiausiai jis savo akimis pamato Supersielą, glūdinčią jo širdyje.

Šį momentą gerai pailiustruoja istorija, susijusi su Maharadža Judhištira. Jis kartu su kitais Pandavais ir Kauravais mokinosi *gurukuloje*. Kartą iš karaliaus rūmų atėjo ministras, *brahmanas*, patikrinti, kaip mokiniai įsisavina žinias. Jis klausinėjo berniukus, ir kiekvienas atsakinėjo, kiek jis žino. Kai atėjo Judhištiros eilė, jis šypsodamasis ramiai ir truputį išdidžiai atsakė: „Aš išmokau sanskrito abėcėlę ir žinau pirmą vadovėlio sakinį“. Ministras buvo šokiruotas: „Kaip!? Tu jau du mėnesius esi *gurukuloje* ir žinai tik vieną sakinį?“ – „Taip, patį pirmą, – atsakė vaikas, ir pagalvojęs pridūrė: – Na, gal dar ir antrą“. *Brahmano* pasipiktinimui nebuvo ribų, ir jis nusprendė gerai pamokyti būsimą pasaulio valdovą. Tais laikais tvarkos buvo griežtos ir niekam nebuvo daromos išimtys, netgi būsimiems karaliams. Ministras pasičiupo gerą lazdą ir, tardamas: „Pagailėsi lazdos – sugadinsi vaiką“, ėmė vanoti prinčą, ir darė tai labai sąžiningai. Berniukas tačiau laikėsi labai stoiškai, nerėkė ir neprašė pasigailėjimo, be to, visą laiką šypsojosi.

Galų gale, tai paveikė *brahmaną*, jo įkarštis pastebimai apmažo, ir jis pradėjo galvoti: „O jeigu jis tikrai taps karaliumi – kas tada bus man? Kai bausdavau kitus, jie pykdavo, o šitas – ne...“ Jis numetė lazda, ir čia jo žvilgsnis nejučiomis atsirėmė į šalia gulėjusį atverstą raidyną. Pirmasis sakinytis bylojo: „Niekada ant nieko nepyk ir neįsižeidinėk, būk ramus ir kantrus – juk viskas praeis“. Ir čia pat – antras sakinytis: „Visada sakyk tiesą ir nekalbėk nieko, išskyrus tiesą“. Ministras viską suprato, jam pasidarė gėda. Jis apkabino Judhištirą, melddamas jo atleidimo ir aiškindamasis, kad paprasčiausiai nesuvaldė savo pykčio. Judhištira jam atsakė: „Tu neatsiprašinėk, nes kai pradėjai mane mušti, kažkuriuo momentu aš pajutau nuoskaudą, įsižeidžiau. Vadinasi, aš net pirmo sakinio nesu dorai neįsisavinęs, taigi pamelavau tau“. Ministras pagalvojo, kad užtat antrą sakinį berniukas tikrai realizavęs. Taigi, štai toks vedinio išsilavinimo tikslas – pakelti žmogų į *vigjanos* lygį, kad jis turėtų realų, išgyventą supratimą, jog jis yra dvasia, o ne materialus kūnas. Ir mūsų poelgiai – tai išorinė *vigjanos* lygio išraiška. O vidinė? Pačiam žmogui sunku spręsti, ar pasikeitė jo veiklos pobūdis ir motyvacija. Koku būdu jis gali sužinoti, kad jis jau tame lygyje? Labai paprasta – *vigjana* pasireiškia tuo, kad pas žmogų atsiranda skonis, potraukis dvasiniams dalykams, iš vienos pusės, ir pasidarygėjimas materialia veikla, materialiais malonumais, iš kitos pusės. Tie du vidujiniai rezultatai yra kartu ir praktinis gautų žinių įsisavinimo lygio patikrinimas.

Dabar klausimas: kodėl ne visi iš karto pereina į *vigjanos* lygį? Kodėl taip sunku pereiti nuo gautų žinių apmąstymo prie jų įgyvendinimo, pereiti į aukštesnį žinių įsisavinimo lygį? Kas trukdo? Taip, tai mūsų mylimi prisirišimai ir įpročiai, karminis įdirbis. Jis pasireiškia, iš vienos pusės, netikusiais įpročiais, iš kitos pusės – sąlygotumu, kaip potraukiu tam tikriems dalykams. Todėl mokymasis prasideda nuo to, kad žmogus bando išsiugdyti teisingus įpročius, kurie vėliau turi virsti *vigjana*. Šiame kelyje pirmasis rezultatas pasireiškia tuo, kad žmogus džiaugiasi ir labai didžiuojasi įsisavinęs kai kuriuos naudingus įpročius. Tai vadinasi *utsaha-maja*, ir pirmasis mokymosi periodas visada susijęs su tokiu netikru entuziazmu. Paskui apsireiškia *ghana-tarala* – žmogui nusibosta. Kartais tai visai gerai, o kartais nelabai. Po to jis pradeda galvoti – kurti šeimą, ar ne?

Štai čia mes prieiname kritinį bet kurio *brahmačario* gyvenimo momentą. Dabar atėjo metas aptarti tris *brahmačarių* tipus, kurie yra šituose trijuose lygiuose – *śravanam*, *gjana* ir *vigjana*. Pradėsime nuo pastarosios. Mokinytis, kuris pasiekė šį lygį, klausydamasis savo mokytojo, vadinamas *naištika-brahmačariu*. Jeigu žmogus suprato, kad jis ne kūnas, ne vyras, ne moteris ir dar dievai žino kas, kad jis yra siela, turinti tarnauti Krišnai, tai jam kitokios mintys į galvą neateis, jam ir taip gerai. Jis girdėjo, kad yra Krišna, kad yra *maja*, kad Krišna – gerai, o *maja* – blogai, kad Krišna teikia palaimą, o *maja* – kančias, ir taip pas jį atsiranda potraukis Krišnai, o *majai* jis jaučia neprielankumą. Jis paprasčiausiai studijuos dvasinius mokslus ir, atėjęs laikui, grįš pas Dievą.

Brahmačaris, kuris pasilieka *gjanos* lygyje, užima kitą poziciją ir vadinamas *upakurvana-brahmačariu*. Jis taip pat klausėsi apie Krišną ir *mają*, bet nepasiekė

vigjanos lygio, nepajuto potraukio Krišnai ir priešiškumo *majai*, todėl galvoja, kad turi kurti šeimą. Labai svarbu, kaip jis priima tokį sprendimą. Jeigu tai tikras, klasikinis *brahmačaris*, tai jis supranta: „Aš esu sąlygotas, todėl man reikalingas tam tikras patyrimas. Kurį laiką aš studijuosiu dvasinius mokslus, o paskui pereisiu į sekantį etapą ir būsiu *grihastha*, taigi, sukursiu šeimą“. Iš esmės, skirtumas tarp šių dviejų *brahmačarių* tipų labai nedidelis, abu labai gerai suvokia savo tikslą, abu žino, kad turi atsikratyti savo prisirišimų, įsivirti dvasines žinias ir grįžti pas Dievą. Tik *naištika-brahmačariui* visiškai užtenka išgirsti apie tai, o *upakurvana-brahmačaris* renkasi kitą kelią, jam viską reikia išbandyti savo kailiu ir pasiekti *vigjanos* lygį šeimyniniame gyvenime. Šeima jam tampa tolesne filosofijos mokykla.

Koks esminis skirtumas tarp abiejų *brahmačarių* tipų sąmonės? *Naištika-brahmačaris* netapatina savęs su vyriškos lyties kūnu, todėl jam nereikalinga moteris, jam tereikia Dievo, ir daugiau nieko. O jeigu žmogus jaučiasi esąs vyras su visais šiais lyčiai būdingais privalumais, tai reiškia, kad jį dar labai sąlygoja materialus kūnas, kad jis tapatina save su tuo kūnu ir kad geriausiu atveju jis yra *upakurvana-brahmačaris* ir turės vesti.

Yra dar keletas skirtumų, subtilesnių. *Brahmačario* apibūdinimą mes pradėjome nuo sugebėjimo mąstyti, ir tai yra bruožas, būdingas visiems *brahmačariams* bei minimalus reikalavimas šiam *ašramui*. O kitos savybės – nuolankumas, asketiškumas, švara, dorybingumas, teisingumas, kantrybė – priklauso nuo to, kokiai *brahmačarių* kategorijai žmogus priklauso. Jos gali būti išreikštos daugiau ar mažiau, o gali ir visai nebūti. *Naištika-brahmačaris* jas turi visas. *Upakurvana-brahmačaris* sąlygojamas kūno, todėl jį įtakoja *puđža*, *labdha* ir *pratišttha*, tai yra, jis dar trokšta šlovės, turto ir kaip nors išsiskirti iš kitų. Tai reiškia, kad geriausiu atveju dabar jis yra *gjanos* lygyje, o *vigjaną* pasieks šeimyniniame gyvenime. Jeigu žmogus nepasiekia reikiamo lygio, tai visa jo *brahmačarja* tebus tik oranžinis rūbelis.

Jokiu būdu negalima sakyti, kad kuris nors iš dviejų paminėtų *brahmačarių* tipų yra aukštesniame lygyje, o kitas žemesniame. Abu priklauso tai pačiai pirmai kategorijai, abu siekia to paties aukščiausio tikslo. Jų padėtį galima palyginti su *brahmanų* ir *kšatrijų* padėtimi. *Brahmanui* užtenka teorinių žinių, *kšatrijui* būdinga praktiškai patirti, kad valdžia, turtai, moterys ir kiti malonumai nieko gero neduoda. Būna, kad tarp *brahmačarių* atsiranda kaip ir priešiškumas, santykių aiškinimasis – atseit, kurie geresni. Jie bado pirštais vieni į kitus, ir daugiausia kliūna tiems, kurie ruošiasi kurti šeimą. Yra gera bengališka patarlė, kuri sako, kad tokiu atveju drėgnas mėšlas šaiposi iš sauso, kai juo kūrena ugnį. Drėgnas mėšlas nesupranta, kad jis taip pat išdžius ir taip pat kelias į ugnį.

Brahmačariai ir *grihasthos* turi gerai žinoti savo *ašramų* principus, nes turi gerbti vieni kitus ir palaikyti gerus santykius. *Varnašrama* – tai harmoninga visuomenė, bet mes per daug suaugę su antagonistine paradigma, todėl ir Krišnos sąmonėje kuriame tokius santykius, kurie remiasi sąvokomis „aukštesnis – žemesnis“, „geresnis – blogesnis“, ir tada prasideda eksploatacija.

Šioje paskaitoje mes kalbėjome apie žmones, kurie nori mokintis, siekia aukščiausio tikslo ir tam reikalui pasirenka vieną ar kitą kelią, priklausomai nuo to, kiek jį sąlygoja materialus pasaulis. Dar yra trečias *brahmačario* tipas, bet jis būdingas tikrai ISKCON'ui, todėl sanskrite dar nėra tinkamo žodžio jį įvardinti. Tai taip vadinami antrarūšiai *brahmačariai*, žmonės, kurie geriausiu atveju yra *śravanam* lygyje ir šiek tiek žino filosofiją. Visa jų *brahmačarja* – tai šafraninės drapanėlės ir filosofija, kurią jie klausė, klausė, bet nieko nesuprato. Jie laikosi įsikibę šio *ašramo* tik todėl, kad tai prestižiška. Jiems išliko troškimas mėgautis gyvenimu, ir jie tai daro *brahmačarių ašrame*. Nuo pirmos kategorijos *brahmačarių* jie skiriasi galvosena: „Aš ilgai klausiau visų tų pasakėčių iš *vjasanos*, bet netikiu jomis. Prisiklausiau, kad šeimyninis gyvenimas – tai tamsus šulnys, bet iš tikrųjų jame yra tvenkiniai, priaugę lotosų, ir mes ten plaukiosime valtelėmis, yra sodai, parkai, gėlynai“. Toks *brahmačaris* stačia galva puola į tą šulinį, tikėdamasis atsiderinti kvepiančiame tvenkinyje. Tačiau atsitrenkia į dugno akmenis ir galvoja: „Kažkas čia ne taip“.

Jaučiate skirtumą tarp tokio *brahmačario* ir *upakurvana-brahmačario*? Pastarasis kuria šeimą, suprasdamas, kad bus nelengva. Jis galvoja: „Man reikalinga būtent tokia mokykla. Lengva tikrai nebus, bet aš tai darau sąmoningai ir nesitikiu ten atrasti žydinčius sodus. Tai bus tamsus šulinyš, kuriame turėsiu praleisti tam tikrą laiką. Reikės vykdyti savo pareigas, mylėti žmoną... Reikės prisirišti prie viso to, bet tik tam, kad su laiku atsirastų svarbiausias prisirišimas – meilė Krišnai. Turiu savo kailiu įsitikinti, kad tame šulinyje nėra nieko gero“. Taip vadinamas antrarūšis *brahmačaris* kenčia, kenčia ir neapsikentęs pradeda ieškoti žmonos. Tačiau ir toliau išdidžiai dėvi šafraninius drabužius. Aš pažinojau vieną tokį *brahmačarij*, kuris drabužių spalvą pasikeitė tik vestuvių dieną. Vargšas iki paskutinės minutės bijojo, kad tik jo nepradėtų niekinti. Toks *brahmačaris* galvoja, kad viskas bus gerai, bet kai ateina išbandymo valanda, kai jis negauna, ko norėjo, tai pradeda kaltinti savo partnerį, užuot pagalvojęs, kodėl taip atsitiko.

Brahmačarjos ašramas skirtas tam, kad žmogus išmoktų mokytis, kad atsirastų potraukis mokytis, kad jis galėtų visą gyvenimą mokytis, kad gyvenimas praeitų ne veltui, kad jis atrastų dvasinę laimę ir sugrįžtų namo, pas Krišną. Todėl tai labai ir labai svarbus *ašramas*, žinoma, jeigu mes labai ir labai atsakingai juo naudosisimės. Jeigu žmogus išnaudos visas šio *ašramo* teikiamas privilegijas, tai nepriklausomai nuo to, kas su juo atsitiks toliau, jis pasiklos savo būsimo gyvenimo pamatus, ant kurių garbingai sieks aukščiausio tikslo. Pasakyta, kad žmogus, kuris turi *brahmačario* sąmonę ir atitinkamus santykius su pasauliu, jau praėjo pusę kelio – *na dhanam na džanam na sundarim*. *Brahmačario* lygį aprašo ketvirtas, vidurinis *Śikṣaśtako*s tekstas, ir tai atitinka pusę dvasinio kelio. Tai lygis, kuriame žmogus šiandien atsiduoda pats sau. *Naištika-brahmačaris* sako: „Nenoriu atidėlioti, aš atsiduosiu šiandien“. *Upakurvana-brahmačaris* šiandien nepasiruošęs, jis atsiduos rytoj. Toks skirtumas.

O paskaitą norėčiau užbaigti Čanakjos Pandito patarimu. Žinodamas, koks nepaprastai svarbus, tiesiog hamletiškas, šis pasirinkimas – kurti šeimą ar ne, jis

pasakė: „Jeigu abejoji, valgyti ar ne – geriau nevalgyk. Jeigu abejoji, ar verta leistis į kelionę ar ne – geriau lik namie. Jeigu abejoji, vesti ar ne – vesk“.

Klausimai ir atsakymai

Klausimas: Kaip įvairiuose *ašramuose* išorinės aplinkybės įtakoja mūsų sąmonę?

Atsakymas: Žmogaus pareigos *ašramuose* turi taip performuoti jo sąmonę, kad ji kuo idealiau tiktų konkrečiam *ašramui*. Norint maksimaliai įsisavinti žinias, būtini tam tikri santykiai su pasauliu, tam tikra pasaulėžiūra. Ir santykius, ir pasaulėžiūrą įtakoja aplinka, kitaip sakant, žmogus, būdamas *gurukuloje*, atlieka tam tikras pareigas, ir pas jį nori nenori formuojasi reikiama sąmonė. Mes minėjome, kad Narada Munis, vardindamas *brahmačario* pareigas, kalbėjo, kad *brahmačaris* turi prašyti išmaldos. Ir tai metodas, kaip ugdyti savyje nuolankumą. Kodėl *brahmačariai* išeina į *sankirtaną* ir platina Šrylos Prabhupados knygas? Todėl, kad tame didžiuliame dvasiniame gėryje, kurį teikia *sankirtana*, yra ir nuolankumas. Mes sutinkame žmones, kurie ne visada gražiai su mumis apsieina... Bet tokiu būdu vystosi tam tikra sąmonė, reikalingos savybės, kurios, savo ruožtu, padeda įsisavinti žinias. Nuolankumas reikalingas teisingam žinių įsisavinimui. Jeigu žmoguje per daug išdidumo, jis niekada nieko nesupras.

Klausimas: Kas yra *upanajana*?

Atsakymas: Tai *brahmano* virvelės uždėjimo ceremonija. Ji gražiai aprašyta minėtoje Bhakti Vikašos Svamio knygoje. *Brahmano* virvelę gaudavo žmogus, priklausantis vienai iš trijų aukštesnių kastų – *brahmanų*, *kšatrijų* ar *vaišjų*. Ją uždėdavo prieš tai, kai jis pradėdavo mokslus. Taigi, šios ceremonijos dėka žmogus tapdavo *dvidža* – dukart gimusiu – ir galėdavo pradėti studijuoti Vedas. Pats žodis *upanajana* reiškia „žmogui atsiveria akys“, vadinasi, tai akių atvėrimo apeigos, kai pašvęstajam suteikiama galimybė išvysti dieviškąjį pažinimą ir jis tarytum naujai atgimsta. Priklausomai nuo kastos, berniukas virvelę gaudavo nuo penkių iki dvylikos metų amžiaus. Toje knygoje aprašoma, kaip ši ceremonija (dar vadinama iniciacija) vykdavo Orisoje, ir tai buvo dar visai neseniai, prieš kelias dešimtis metų. Berniuko šeima paprastai suruošdavo didelę šventę. Paskui *guru* išvesdavo vaiką už kaimo, ir kartodamas *gajatri-mantrą*, uždėdavo jam *brahmano* virvelę. Tada nubrėždavo žemėje tris linijas ir paklausdavo: „Sakyk, ko nori – ar likti *brahmačariu*, ar atsižadėti?“ Ir štai tokio amžiaus berniukas rinkdavosi. Jeigu jis atsakydavo, kad nori likti *brahmačariu*, tai reikšdavo, kad jis lieka kaime ir mokinasi toliau. Tačiau kai kurie sakydavo, kad nori atsižadėti. Jis peržengdavo tas tris linijas ir tokiu būdu gaudavo *sanjasa*. Jam nereikėdavo GBC leidimo ar dar kažko, užteko peržengti tris linijas. Berniukas tapdavo keliaujančiu *sadhu* ir daugiau niekada negrįždavo į tą kaimą. Jis mokinosi keliaudamas – iš kaimo į kaimą, nuo namo prie namo.

Paprastai tėvai vaiką perspėdavo: „Kai *guru* paklaus, tu jam atsakyk, kad nori likti namuose“. Įsivaizduokite tėvų būklę... Jie suruošė didelę šventę, sūnų išvedė iš kaimo ir daugiau jie jo nematė. Buvo laikoma labai didele nuodėme šaukti jį namo, kai jis gavo *sanjasa*. Viskas, jis atsižadėjo pasaulio. Ir jeigu berniukas vėliau kažką bandydavo keisti, tai taip pat buvo laikoma didžiule nuodėme. Praktiškai tokių dalykų nebūdavo, žmogus duodavo įžadą ir toliau jis atitinkamai gyvendavo.

Tarp kitko, daugelis kritikuoja Šrylą Prabhupadą už tai, kad jis labai anksti duodavo *sanjasa*. Tradicinėje vedinėje visuomenėje ir netgi mūsų *sampradajoje sanjasa* duodavo berniukams maždaug devintais jų gyvenimo metais. Surasdavo tokį, kuris turėdavo reikalingas savybes, patikrindavo jo horoskopą ir duodavo *sanjasa*. Jis perimdavo žinias ir tapdavo mokytoju, kad perduotų jas toliau, sekantioms kartoms, tokiu būdu pratęsdamas žinių perdavimo estafetę. Taigi *naištika-brahmačaris* – tai mąstymo būdas, tam tikra prasmė nepriklausomas nuo *varnos*. Aišku, brahmaniškos savybės padeda žmogui greičiau transformuoti savo mąstymą.

O gauti *sanjasa* ISKCON'e – sudėtinga procedūra, ir čia pagrindinė sąlyga – reikia labai norėti.

Klausimas: Ar *grihastha-ašramas* gali trukdyti pasiekti *bhakti*?

Atsakymas: Žinoma, šis *ašramas* nėra pati saugiausia vieta. Mes minėjome, kad yra *mukhja-bhakti* ir *gauna-bhakti*. Pirmoji tiesiogiai atveda žmogų pas Dievą, antroji – sukuria palankias sąlygas pirmajai. Tai štai, *ačarjos grihastha-ašramą* priskiria prie *gauna-bhakti*. Teisingas *grihastha-ašramas* padeda tam tikro mentaliteto žmonėms greičiau pasiekti Dievą. Bet tai įvyksta tik tuo atveju, kai *gauna-bhakti* neišstumia iš akiračio *mukhja-bhakti*. Problema šeimyniniuose santykiuose – jie tokie intensyvūs, jog žmogus paprasčiausiai užmiršta Krišną. Bet jeigu žmogus išlaiko balansą, jeigu jis supranta, kad pas mane yra tikslas ir tai – svarbiausia, jeigu žmona jam padeda, tai tada *grihastha-ašramas* virsta palankia vieta, kur *bhakti* suveši ir atveda į tikslą.

Klausimas: Ką daryti *upakurvana-brahmačariui*, kuris neapsisprendžia vesti, ar gali jis įveikti šį nepalankų periodą ir kada nors tapti *naištika-brahmačariu*?

Atsakymas: Kiekvienas žmogus yra daugiau ar mažiau sąlygotas, ir tai apsprendžia *guna-karma*. Kaip taisyklė, ją sunku įveikti. Jeigu žmogus turi didelių problemų, jam bus sunku. Šiuo atveju kriterijus yra *ništha*. Jeigu žmogus šitame *ašrame* yra stabilus, tai nėra jokių problemų, jis turi jame pasilikti. Tačiau jeigu stabilumas niekaip neatsiranda, tai vieną kartą reikia paliauti spurdėjus ir apsispręsti. Šryla Prabhupada sakė, kad žmogus turi apsispręsti maždaug iki trisdešimt penkių metų amžiaus. Vėliau nėra jokios prasmės ką nors keisti savo gyvenime. Kaip taisyklė, žmonės dabar bijosi eiti į *grihastha-ašramą*, nes neturėdami atsakomybės jausmo, paprasčiausiai nežino, ką ten daryti. Bet viena

iš *brahmačarių* savybių, apie kurią mes, deja, mažai kalbėjome – tai sugebėjimas prisiimti atsakomybę už savo sprendimus, savo likimą. Šią savybę *brahmačaris* būtinai turi savyje lavinti. Aiman, mūsų *ašramuose* dažnai susidaro šiltnamio sąlygos, ir jų įtakojamas žmogus tepasiekia *ana-majos* lygį, kuriame jis netgi galvoti nesugeba, nes niekas jam nesakė, kad reikia galvoti. Apie atsakomybę net kalbos nėra. O juk tai viena iš pagrindinių *brahmačario* savybių. Jeigu ji yra, žmogus tvirtai žino, kad tam tikrą savo gyvenimo laikotarpį jis pašvęs dvasinių žinių siekimui. Bet jis taip pat turi sugebėti konstatuoti ir didelius savo prisirišimus, kai jie yra. Apie tai galima spręsti pagal potraukį priešingai lyčiai ir subtiliems malonumams: šlovei, norui išsiskirti iš kitų, turėti kažkokią savo nuosavybę. Jeigu tokios tendencijos yra, reikia jas pripažinti ir ruoštis kitokiam gyvenimo būdai. Kai Viešpats Čaitanja aptiko, kad Govinda Goša atidėjo vieną vaisių rytdienai, jis jam pasakė: „Lik čia, tapk *grihasta* ir daugiau neapsimetinėk“. Žinoma, tai labai aukštas kriterijus... Bet, aplamai, žmogus turi galimybę įveikti savo sąlygotumą.

Kiekvienas atvejis yra labai individualus ir turi savąjį sprendimą. Apaštalas Paulius sakė, kad geriau nevesti, bet jeigu tokia būklė verčia kankintis, tai geriau vesti. Reikia blaiviai įvertinti, kokioje būklėje esi: ar nuolatos kankiniesi ir kovoji su savimi, ar tave patenkina esama padėtimi. Reikia atminti, kad kiekvienas žmogus turi savo įpročius ir savąjį sąlygotumą. Norėdamas viso to atsikratyti, jis sąmoningai priima sprendimą kurti šeimą, ir tame nėra nieko blogo. Skirtingiems žmonėms ir gėris yra skirtingas. Vienam tai – likti *brahmačariu*, kitam – pereiti į *grihasta-ašramą*.

Klausimas: Ar gali *šudros*, tokie kaip mes, tapti *grihasthomis*?

Atsakymas: Klausimas neteisingas, nes mes ne *šudros*, o *vaišnavai*. Galbūt jie atlieka *šudrų* pareigas, tačiau jų padėtis yra aukščiau *brahmanų*. Bhakti Vikaša Svamio knygoje yra pasakojimas apie vieną ISKCON'o *sanjasį*. Jis kilęs iš tradicinės *šudrų* šeimos, tačiau jie visi *Šry-vaišnavai* ir atlieka *brahmanų* luomo pareigas. Jie kartoja tas pačias *mantras*, atlieka tas pačias apeigas, ir jų namuose niekada nebuvo mėsos. Tikrai laisvu nuo dvasinės praktikos laiku žmogus imdavosi *šudros* pareigų ir galbūt tai buvo kokia nors neprestišinė veikla, tačiau jie niekuo nesiskyrė nuo kitų tradicinių *varnų* atstovų ir turėjo tas pačias teises. Žmogus gali būti *vaišnavu*, nepriklausomai nuo to, kokią vietą jis užima visuomenėje ir kokia veikla užsiima.

Klausimas: O jeigu jis nenori prisiimti žemesnės rolės?

Atsakymas: O kodėl jis turėtų jos atsakyti, jeigu ji jam idealiai tinka? Mes minėjome, kad mūsų sąmonė labai antagonistinė ir operuoja kraštutinumais. Tai, kas aukščiau – vadinasi, geriau, jeigu žemiau – vadinasi, blogai. Žaidimai šiomis kategorijomis išprovokuoja konfliktines situacijas. Vedinėje visuomenėje tokių dalykų nėra, ten kita sąmonė, supratimas, kad viskas turi savo funkcijas. Vaizdžiai kalbant, galva nei kiek ne geresnė už kojas. Jeigu nėra kojos – blogai, jeigu nėra galvos – irgi blogai. Žinoma, yra kažkokie sąlyginiai skirtumai, bet iš esmės ir

kojos, ir galva atlieka savo funkcijas, ir negali sakyti, kad kojos – blogai, o galva – gerai. *Šūdra*, kuris gerai atlieka savo pareigas, visuomenėje vertinamas labiau nei *brahmanas*, atliekantis savo pareigas atmestina. Štai kur kriterijus. O mums įskiepytas klasinis nepakantumas, todėl ir mūsų vertinimai netikę.

Klausimas: Kokią vietą *varnašramoje* užima *jogai*-mistikai?

Atsakymas: *Jogai*-mistikai – tai Indijos hipiai, žmonės, kurie stengėsi atsiriboti nuo šios sistemos. Užuoat priėmę *sanjasą* ar pasirinkę kokį nors *ašramą*, jie išeidavo į mišką ir ten kažkuo užsiimdavo, priklausomai nuo savo lygio. Užsiimdamas mistine *joga*, žmogus nutraukdavo visus ryšius su *varnašrama*.

Klausimas: O kaip į tai reaguodavo visuomenė?

Atsakymas: Įvairiai. Vedinėje visuomenėje buvo savi puritonai, *karmamimamsa* mokyklos atstovai, griežti tvarkos ir įstatymų sergėtojai, kurie ne tik *jogų*-mistikų, bet ir *sanjasių* nepripažino. Jie sakė, kad netgi žiūrėti į juos yra labai didelė nuodėmė, todėl žmogus, pamatęs *sanjasį*, turi kažką paaukoti. Dar jie teigė, kad *sanjasiai* irgi atsisako visuomeninių pareigų. Tačiau aš negalvoju, kad tokia pažūra į mistikus buvo visuotinai priimta. Kitos filosofinės mokyklos juos teisino ir sakė, kad jų jau nebeįtakoja materialus pasaulis, todėl jie jame nebeturi jokių pareigų.

Klausimas: Kaip *varnašramoje* atsiranda impersonalistai, jeigu svarbiausias šios sistemos tikslas – gražinti žmogų pas Dievą?

Atsakymas: Buvo įvairūs dvasiniai mokytojai, todėl ir mokino jie skirtingai. Tačiau bet kurių dvasinių kursų *gurukuloje* tikslas – išmokyti žmogų skirti save nuo kūno, duoti supratimą, kuo dvasia skiriasi nuo kūno ir ugdyti *viveka-šakti*. Buvo išdirbta speciali treniruočių sistema, kad žmogus galėtų praktiškai patirti, kuo viena skiriasi nuo kito.

Klausimas: Ką daryti vedusiam žmogui, jeigu jis nebuvo *brahmačarjos ašrame*?

Atsakymas: *Brahmačarja* nėra būtinas dalykas, per kurį visi turi pereiti. Tai tiesiog idealių sąlygų sudarymas, kad žmogus galėtų tinkamai mokintis ir užsibrėžti gyvenimo tikslą. Bet jeigu tokių idealių sąlygų nėra, tai galima mokintis ir kitose. Žmogus gali gyventi namie, rūpintis savo šeima, jeigu ją turi... Dvasine praktika galima užsiimti bet kokiose sąlygose, ji nepriklauso nuo aplinkybių. Žmogus gaus tą patį rezultatą, tik jam gal bus sunkiau, nes bus kitos pareigos, mažiau laiko mokymuisi. Bet tai nereiškia, kad jis nieko nepasieks.

Brahmačarja – sistema, kuri kažkada veikė idealioje visuomenėje ir, gal būt, vėl kada nors dirbs. Dabar jos nėra. Dabar mes kalbame ne apie *ašramą*, o greičiau apie tam tikrą sąmonės lygį, koks jis turi būti tame gyvenimo tarpsnyje, kai žmogus mokinasi. Jį turi lydėti karštas troškimas pažinti dvasinį mokslą, kai žmogus dėl to deda visas pastangas. Tam reikalingos savybės: gebėjimas mąstyti,

atsakomybės jausmas, nuolankumas, neprisirišimas prie materialių dalykų, minimalūs kūniški poreikiai, nesavanaudiškumas. Kai visa tai yra, žmogus gali pasiekti gilią žinią, padėti kažkokius pamatus. Jeigu tokių sąlygų nėra, mokinymai reikia pritaikyti prie esamos situacijos.

Auditorija: Sunku vienam kovoti su materialia gamta, ir dar be pasirušimo.

Taip, sunku, bet tam tikrą pagalbą mes gauname. Mes nepasiruošę, bet ir reikalavimai minimalūs, jeigu palyginsime su tais, kurie buvo keliami praėjusių laikų *brahmačariams*. Mes dabar negalėtume jų laikytis. Sakoma, kad *Kali-juga* – nuodėmės vandenynas, tačiau gyvendami tokiame prastame vandenyne, mes turime didžiulį pranašumą: žmogui daromos labai didelės nuolaidos, todėl tikslą pasiekti lengviau. Jeigu žmogus nuoširdus, tai nepaisant sunkumų, jis vis tik gali pakovoti. Tiesiog reikia labai gerai įsisavinti dvasinės energijos išteklius, o tai – šventraščiai, šventi vardai ir bendravimas su *bhaktomis*. Jeigu mes bendrausime su *bhaktomis*, skaitysime Šrylos Prabhupados knygas bei kartosime šventus vardus, tai, be jokių abejonių, gausime pakankamai dvasinės energijos. Krišna sako, kad sunku įveikti Mano dieviškąją energiją, bet tas, kuris Man atsiduoda, lengvai perplaukia materialių kančių vandenyną.

Atsidavimas – tai, iš esmės, labai aiškus tikslo suvokimas. Mūsų dabartiniame lygyje tai reiškia, kad mes naudojames viskuo, kas padeda siekti Krišnos, ir atmetame viską, kas tam trukdo. Labai paprasta. Atsidavimas nėra kažkoks abstraktus terminas, tai – vidinė pozicija: kas padeda – man priimtina, kas trukdo – šonan. Atsidavimas – laipsniškas procesas, ir viskas prasideda nuo *śravanam kirtanam viśnu smaranam pada sevnam*. Žmogus klausosi apie Krišną, ir visa kita ateina iš paskos. Tie „visa kita“ – antraeiliai dalykai. Pirmaeilė, svarbiausia *mukhya-bhakti* dalis – klausymasis apie Krišną. Jeigu pasakoja tyras *bhakta* ir jeigu mes teisingai klausomės, tai visa kita ne taip svarbu. Pagrindinis mūsų trūkumas – mes per mažai klausomės apie Krišną, sunkiai suprantame, kas Jis yra ir mažai mokinomės filosofijos. Kadangi mes esame priklausomi ir sąlygoti, tai mums reikalingos palankios išorinės sąlygos, todėl apie jas ir kalbame. Klausantis atsiranda tikėjimas, kuris palaipsniui stiprėja, virsta potraukiu, ir tas potraukis, arba skonis, veda žmogų toliau. Jau nebereikia savęs prievartauti, nereikia įtikinėjimų – yra potraukis, ir jis veda.

Pradiniame etape, kai tikėjimas dar labai silpnas, žmogų kamuoja abejonės. *Joga* – tai darbas su protu, kuris šitame etape dar labai neramus, ir todėl vyksta skausmingas mėtymasis iš vieno kraštutinumo į kitą. Bet kai pasiekiamas tam tikras stabilumas, protas apimsta, ir tolesnis kelias jau daugiau mažiau pakenčiamas. Žmogus žino savo tikslą. *Niśthos* lygyje žmogus jau neblogai apsaugotas nuo visokių negandų. Po *niśthos* atsiranda skonis, kuris veda žmogų toliau.

Auditorija: Ar įmanoma šį etapą pereiti be ypatingų nuostolių?

Reikia bendrauti su žmonėmis, kurie jį jau praėjo. Jie turi reikalingą patirtį ir sugebės tave nuraminti bei duoti kažkokius orientyrus.

Ketvirta paskaita

Kalbėsime apie šeimyninį gyvenimą, o pradėsime nuo skirtumų tarp vyro ir moters psichologijos. Šio klausimo svarbą sunku pervertinti. Žmogui būdinga apie visus ir viską spręsti pagal save. Sanskrito patarlė sako: „Koks aš, toks ir visas pasaulis“. Daugiausia problemų žmonių tarpusavio santykiuose kyla dėl to, kas mes žiūrime į kitą žmogų kaip į savo kopiją ir priskiriame jam savo savybes. Todėl, norint teisingai bendrauti su žmonėmis, reikia suprasti, kuo jie vienas nuo kito skiriasi. Be abejo, tai liečia ir šeimyninį gyvenimą, juk vyras ir moteris – dvi skirtingos gyvybės rūšys ir į viską žiūri skirtingai. Mes kalbėsime apie tai, kad galėtume geriau vieni kitus pažinti.

Šeimyninį gyvenimą vykusiai apibūdino Sokratas. Jis turėjo vaidingą žmoną, ir tai jam labai padėjo tapti geru filosofu. Remdamasis tokia patirtimi, jis patarė vienam iš savo mokinių: „Vesk, mano bičiuli, nes jeigu tu gausi gerą žmoną, patirsi aukščiausią laimę, o jeigu gausi blogą – tapsi filosofu“. Taigi, bet koku atveju bus gerai.

Pagrindinis šio seminaro tikslas – išsiaiškinti, kaip pasireiškia sąmonė įvairiose savo formose. Pirmoje paskaitoje kalbėjome apie įvairius sąmonės lygius, antroje apie tai, kad užsiimant kasdienine veikla, būtina išlaikyti sąmonę *ananda-majos* lygyje, ir čia glūdi sėkmės paslaptis.

Paskaitoje, skirtoje *brahmačarja-ašramui*, kalbėjome, kaip žmogui išsiugdyti sugebėjimą skirti dvasinę sielą nuo kūno, kokios tam reikalingos sąlygos, kaip išmokti kiekvieną savo gyvenimo akimirką atminti, kad jis yra dvasinė siela, žinoti, kas jai naudinga ir elgtis sutinkamai su šiuo aukščiausiu principu. Mūsų organizacijos tikslas – ne materialioje veikloje, čia mes nieko gero nenuveiksime, tam yra nepalyginamai solidesnės materialistinės organizacijos. Mūsų funkcija – paruošti žmogų, lavinti jame atsidavimui reikalingas savybes, duoti jam galingą intelektą, kuris patars, kaip elgtis bet kurioje situacijoje ir padės teisingai

pasirinkti. Visos dvidešimt šešios *bhaktos* savybės – tai formos, kuriomis pasireiškia dvasinis intelektas. Pradedant nuo pirmos savybės – geraširdiškumo: visiems geras, su niekuo nesiginčija, nuolankus, normalus žmogus. Taip, *bhakta*, tarp kitko, turi būti normalus.

Norėdami suprasti skirtumą tarp vyro ir moters intelekto funkcijų, pirmiausia pakalbėkime apie tai, kas yra intelektas. *Upanišadose* aprašytos trys pagrindinės jo funkcijos: *smṛiti-śakti* – gebėjimas atminti, *vičara-śakti* – gebėjimas analizuoti, mąstyti, klasifikuoti ir *viveka-śakti* – tai sugebėjimas skirti, daryti išvadas, remiantis analize; suprasti, kas gerai ir kas blogai, kas yra dvasia ir kas – materija, ką reikia daryti ir ko nereikia daryti. Visomis šiomis funkcijomis intelektas kontroliuoja žmogaus veiklą. Pradžioje žmogus kažką įsimena, paskui analizuoja, galiausiai darosi išvadas ir imasi atitinkamos veiklos. Visi trys žinių įsisavinimo etapai optimaliai atitinka tris intelekto funkcijas.

Pirmas etapas – *śṛavanam*, ir pirmoji intelekto funkcija, *smṛiti-śakti*. Žmogus tiesiog klausosi ir įsimena. Sekantis etapas – *manana*, ir antroji intelekto funkcija, *vičara-śakti*, sugebėjimas mąstyti ir analizuoti. Trečiame etape žinios realizuojamos ir čia reikalinga *viveka-śakti*, mokėjimas daryti išvadas ir teisingai elgtis. Ši savybė yra pati aukščiausia intelekto pasireiškimo forma, nes būtent jos dėka intelektas kontroliuoja žmogaus veiklą.

Bhagavadgytoje Krišna įdomiai apsakoma žmogaus nuopuolio procesą. Jis nurodo, kad viskas prasideda labai nekaltai, žmogus paprasčiausiai stebi juslių objektus ir po truputį pradeda į juos medituoti. Kai tiktai juslės užfiksuoja kažkokį objektą, atsiranda prisirišimas, žmogus pajunta kažkokį artumą tam, ko jis užsinerėjo. Taip atsiranda *kama* – geismas turėti. Jeigu jis nepatenkinamas, atsiranda pyktis, kuris verčia žmogų gyventi iliuzijoje ir paklydimuose. Jis užmiršta save, savo padėtį, ką turi daryti ir ką ne. Iliuzija atima protą. Tada atsijungia atmintis – *smṛiti-śakti*, sunyksta intelektas ir žmogus žlunga... *Budhi-naśat pranaśjati*. Adekvatūs mes galime būti tik tada, kai turime aiškų supratimą apie save: aš – *bhakta*, aš – tėvas, aš – vyras, ne moteris ir pan.

Auklėjimo *brahmačarja aśrame* tikslas – išvystyti intelektą ir pirmiausia *viveka-śakti*. Žmogus palieka šiltnamio sąlygas namuose ir apsigyvena *aśrame*, kur išsiskleidžia jo *viveka-śakti*. Toks *brahmačario* tikslas – lavinti sugebėjimą išsilaikyti aukštame lygyje, visa, kas su juo vyksta, vertinti intelektu, matyti giluminę, užslėptą visų įvykių prasmę, prisiimti atsakomybę, nepasiduoti žemoms emocijoms. Tai klasikinė sistema. Vaiko auklėjimas dalinai vyksta pasąmonės lygyje, o sulaukęs penkiolikos-šešiolikos metų, jis renkasi sąmoningai: su kuo man – su Krišna ar su *maja*? Visas auklėjimas, kurį žmogus gavo, turi padėti teisingai pasirinkti. Versti negalima, Dievas jam davė pasirinkimo laisvę. Tačiau jį reikia paruošti tam pasirinkimui.

Kaip ugdoma *śakti brahmačarja aśrame*, ir ką apie tai sako dvasinis mokslas? Kodėl visas pasaulis kenčia nuo *śakti* trūkumo? Kas labiausiai reikalinga žmogui, lavinančiam *śakti*?

Auditorija: Palanki aplinka, atsiribojimas nuo juslių objektų...

Sugebėjimas skirti viena nuo kito jau glūdi mūsų intelekto, bet kad jis pasireikštų, reikalingos išorinės sąlygos, kuriose žmogui būtų aiškiai įvardinta, kas yra gėris ir kas yra blogis, kuriose atsispindėtų *viveka-šakti*. Kodėl už *aśramų* ribų nėra viso šito? Todėl, kad ten viešpatauja visiškas sąlygotumas. Žmonės galutinai užmiršo ir susipainiojo gėrio ir blogio sąvokose: „Gal tai ir buvo gerai prieš du šimtus metų, bet dabar yra geresni dalykai“.

Demaskuoti Amerikos prezidento Klintono meilės reikaliukai sukėlė visuomenėje didelį rezonansą. Vieni jį smerkė, kiti teisingai. Pastarųjų gretose buvo ir respublikonai su jiemis būdingu liberalizmu. „Na, ko gi jūs užsipuolėte žmogų? Imate dviejų šimtų metų senumo konstituciją ir taikote ją šiuiolaikinėms tendencijoms. Argi dvidešimto amžiaus žmogus turi laikytis tų apkerpėjusių dirbtinių ir pernelyg aukštų moralinių normų?“ Štai toks demokratijos triumfas, kai išnyksta aiškios ribos tarp gėrio ir blogio.

Tai štai, kad pas žmogų išsivystytų reikalinga *šakti*, jam turi būti aiškiai pasakyta: „Čia – gėris, o čia – blogis. Tu turi elgtis taip, o ne kitaip“. Jį reikia įstatyti į tam tikrus taisyklių ir apribojimų rėmus, ir būtent taip auklėjama *brahmačarja aśrame*. Kai kas sako, kad taip negalima daryti. Vakar aš kalbėjau su vienu religijotyriu, kuris pokalbio pabaigoje pareiškė: „Dabar aš supratau, kad jūs – eilinė religija, kuri gimdo tikrai neurotikus“. Atseit, jeigu žmogui pasakysi, ką galima daryti, o ko negalima, tai pas jį išsivystys neurozė, nes jis turi norus, ir todėl turi elgtis ne taip, kaip reikia, o taip, kaip jis pats nori.

Dar vieni panašios kategorijos išminčiai teigia, kad žmogus, laikydamasis kažkokių apribojimų, tampa nenuoširdžiu, todėl mūsų organizacija formuoja veidmainius. Štai kokie mes – ugdome neurotikus ir veidmainius, brukame kažkokias elgesio normas, kurių žmogus turi laikytis, užuot nuoširdžiai nuspjovęs į bet kokius moralinius principus. Mes matome, kokie jie nuoširdūs, kai pagaliau išsivaduoja iš to jungo – dorovinio gyvenimo būdo.

Dabar vertėtų apibrėžti, kas yra tikrasis nuoširdumas. Aš turiu paruošęs įdomią Konfucijaus citatą. Nors jis nepriklausė vedinei kultūrai, bet buvo išmintingas žmogus ir daug ką teisingai suprato. Taigi, jis sakė, kad nuoširdumas ir intelektas – tapačios sąvokos, vienas atsiranda iš kito, tai yra, kartais nuoširdumas būna intelekto išsivystymo priežastimi, o kartais – pasekme. Žmogus gali turėti įgimtą, praeituose gyvenimuose susiformavusį, teisingą gėrio ir blogio supratimą, ir tada jo veiksmai savaime būna nuoširdūs. Bet jeigu jis neturi tokio багаžo, tada intelektas padės susigaudyti, kas, kur ir kaip. Ir kai jis vadovausis tokiu intelektu, neužilgo pasireikš ir nuoširdumas. Kitaip sakant, neįmanoma būti nuoširdžiu niekšu. Nuoširdumo esmė – susigaudyti, kas gerai, o kas blogai, ir atitinkamai elgtis.

Yra keturiolika vedinio pažinimo sričių, ir tik viena iš jų – dvasinė, *adhjatna-vidja*. Intelektas, patekęs į kitų sričių sferą, tarytum filtruojasi per materialų kūną ir pats darosi materialus. Tačiau dvasinio pažinimo metu vyksta nuostabus dalykas – žmogus įgyja intelektą, kuris nepriklauso nuo kūno ir net, tam tikra prasme, nuo materialios atminties.

Man pasakojo vieną istoriją, kuri atsitiko Malaizijoje. Šioje musulmoniškoje šalyje Krišnos sąmonės propagavimas griežčiausiai uždraustas, tačiau ir ten yra žmonių, norinčių atsiduoti Krišnai. Vieno tokio jaunuolio tėvai ėmėsi griežtų priemonių, nusprenddami jį deprogramuoti. Jie atidavė sūnų į specialią kliniką, kur jam taikė pačius įvairiausius metodus, bet niekas nepadėjo. Tada jie nusprendė visiškai sunaikinti jo atmintį ir panaudojo atitinkamus vaistus. Vargšas vaikas tikrai viską užmiršo... išskyrus tą „baisią“ Hare Krišna *mantrą*. Būdamas visiškai be proto, jis ir toliau ją kartuoja.

Jeigu žmogus eina dvasiniu keliu, tai pas jį vystosi dvasinis intelektas, kuris padeda visose gyvenimiškose situacijose. Mes dabar kaip tik esame įsijungę į šitą procesą – visa mūsų veikla pajungta tam, kad įgytume stiprų intelektą. Tai didžiulė dovana, už kurią mes turime būti dėkingi Šrylai Prabhupadai.

Dabar, kai maždaug išsiaiškinome, kas yra intelektas, galime pakalbėti ir apie jo funkcijų skirtumus, tai yra, kuo skiriasi vyro ir moters intelektas, ir kaip į tuos skirtumus atsižvelgia Vedų rekomendacijos abejoms lytims. Jūs, tikriausiai, girdėjote, kad žmogaus smegenys sudaryti iš dviejų pusrutulių, kurie atlieka skirtingas funkcijas. Kairysis pusrutulis atsako už sugebėjimą analizuoti, svarstyti, daryti išvadas; taigi, už intelekto sferą, *budhi*. Dešinysis – už emocijas, potraukius, juslinį pasaulio pažinimą; apšiamai paėmus, už proto sferą, nes emocijos yra proto funkcija. Pas kai kuriuos žmones labiau pasireiškia, sakykim, kairysis smegenų pusrutulis, pas kitus – dešinysis. Kai mokslininkai pradėjo tyrinėti smegenų darbą, jie su nuostaba aptiko, kad, pavyzdžiui, pas vyrus smegenų pusrutuliai dirba pakaitomis – arba vienas, arba kitas, o pas moteris – abu vienu metu.

Šis atradimas įgalina daryti įdomias išvadas, pavyzdžiui, ten, kur vyras stiprus, moteris yra silpna. Ir atvirkščiai. Tuo remiantis, galima suprasti, kokias funkcijas jis ir ji atlieka šeimoje ir visuomenėje. Vyras turi sugebėjimą visiškai atsiriboti nuo to, kas vyksta šalia jo. Net ir labiausiai įtemptoje situacijoje jis sugeba ją išanalizuoti ir pasirinkti teisingus sprendimus, išsaugodamas ramybę ir šaltakraujiškumą, žodžiu, nepraranda blaivaus proto. Čia pasireiškia vyro stiprybė. O silpnybė – kai jis nusileidžia į emocijų lygį, jam visiškai atsijungia intelektas. Todėl, jeigu vyras patiria nuopuolį, jis grimzta į patį dugną. Moterų, kurios pasiekia tokią ribą, žymiai mažiau. Jos sugeba laiku susigriebti ir nepasiduoti emocijoms. O vyrą neįmanoma sulaikyti, jis tampa visiškai nevaldomas. Jo intelektas tampa proto vergu. Tai būna labai pastebima, kai vyras įsimyli. Jis visiškai praranda galvą. O įsimylėjusi moteris išsaugo blaivų protą. Kažkoks šiuolaikinis filosofas pasakė, kad įsimylėjęs vyras panašus į smėlio laikrodį – kuo pilnesnė širdis, tuo tuštesnė galva. Iš galvos viskas suteka į širdį.

Galima pasidaryti dar vieną išvadą. Krišna *Bhagavadgytoje* sako, kad atlikti svetimas pareigas labai pavojinga, kad tai slidus kelias. Vyras šiuo atveju negauna jokio emocinio pasitenkinimo. Kurį laiką jis gali tai daryti, ir netgi visai neblogai, bet nejausdamas iš to jokio pasitenkinimo, jis kažkuriuo momentu patiria emocinį

lūži, jam įsijungia kitas smegenų pusrutulis. Žmogus palūžta, ir atgriebti jį po to būna labai sunku.

Brahmačarja ašramas turi dar labiau sustiprinti stipriąsias vyro puses, išmokyti savitvartos, bet kokiose situacijose susigaudyti, kas gerai, kas blogai ir niekada nepasiduoti jausmams. Aš neseniai kalbėjau su vieno čečėnų būrio vadu, ir jis pasakė: „Mano vaikus išauklėjo karas, ir jie supranta tik pykčio, emocijų ir prievartos kalbą“. Tokioje situacijoje žmogų valdo žemi instinktai.

Pas moterį situacija priešinga. Kadangi pas ją visada dirba abu smegenų pusrutuliai, jai sunku apsispręsti, ir tai jos silpna vieta. Iš vienos pusės, ji lyg ir įsiklauso į intelekto balsą, bet tuo pačiu metu ji negali visiškai atsiriboti nuo emocijų, kurios kišasi į intelekto darbą, todėl tarp jų nuolatos vyksta kova, trukdanti moteriai galutinai apsispręsti. Ji niekada nėra tikra dėl savo priimtų sprendimų teisingumo.

Aš pastebėjau, kad vieną ir tą pačią paskaitą vyrai ir moterys suvokia nevienodai. Jeigu kalbi ką nors, kas sukelia žmonių emocijas, tai vyrams, kaip taisyklė, patinka tokie dalykai, jie sugeba atsieti emocinį paskaitos aspektą nuo filosofinio, todėl jie šypsosi ar juokiasi. Moterys šiuo atveju labai kankinasi ir paskui rašo laiškus: „Kaip jūs galėjote taip kalbėti? Šito iš jūsų aš nelaukiau!“ Priežastis paprasta – joms sunku atriboti minėtus aspektus, ir jeigu paliečiama kokia nors emocinė pusė, tai joms trukdo adekvačiai suvokti filosofinę paskaitos mintį. Iš kitos pusės, moteris pranašesnė tuo, kad net ir labai jausmingose situacijose ji niekada iki galo nepasiduoda emocijoms. Mūsų vaišnaviškoje kultūroje yra gerų pavyzdžių, pailiustruojančių, kaip moteris tokia savybe gali padėti vyrams. Visi atsimena istoriją apie Bilvamangalą Thakurą, kai jį galutinai buvo užvaldžiusi aistra moteriai. Pamišęs iš meilės taip, kad jau visai nieko nebesuvokė, jis, nepaisydamas baisios audros, tekinas bėgo pas ją. Jis perplaukė upę, įsikibęs į kažkokį lavoną, paskui lipo per aukštą tvorą, laikydamasis, kaip jis manė, už lianos, kuris tačiau pasirodė esanti gyvatė. Bet jam buvo vis tiek, jis visai negalvojo apie pasekmes, ir galų gale atsidūrė savo pasijos kambaryje. Nors ta moteris jį irgi mylėjo, ji nepasidavė jausmams ir nepuolė jam ant kaklo alpėdama. Ji tik pasakė: „Kvailablei, kad tai tu Krišną taip mylėtum! Jau seniai būtum pas Jį sugrįžęs, jeigu taip veržtumeis ne pas mane, o pas Jį“. Taip pasireiškė jos stiprybė, ir tai prablaivė vyriškį. Pas jį tarytum suveikė kažkoks vidinis perjungėjas, pradėjo dirbti kita smegenų pusė, ir jis drausmingai atsakė: „Ačiū, iki pasimatymo, aš išeinu“. Štai taip moteris gelbsti vyrą.

Tokia moters ypatybė, kai abi smegenų pusės dirba vienu metu, leidžia jai būti gera motina, o emocijingose situacijose padeda teisingai apsispręsti. Vyruui tai neįmanoma, arba jis priima neteisingus sprendimus. O moteris dėlto gali, tarkim, kurti jaukumą. Vyras ir šito negali, nes jaukumas – tai tam tikra nuotaika, šilta atmosfera, tinkamai sudėlioti daiktai. Moteris supranta, kaip tai padaryti, todėl gali nurodinėti: „Sofa turi stovėti štai ten!“ Šiuo atžvilgiu jos irgi pranašesnės už vyrus, pas jas geriau išvystytas estetinis jausmas. Paimkim vėlgi kitą situaciją, sakykim, vaikas ėmė verkti. Ką daro vyras? Jis ima blaškytis, griebia tą vaiką į glėbį, bet

nežino, ką su juo daryti, tai yra, eilinį kartą pameta galvą. Geriausiu atveju pas jį įsijungia kairė galvos pusė, ir tada jis šaukia: „Motin, ar negirdi – tavo vaikas rėkia! Pasiimk jį, dėl Dievo meilės!“ Moteris paima vaiką, ir viskas, ramu, nes jį žino, ką daryti.

Iš viso šito savaime išplaukia veiklos pasiskirstymas tarp vyro ir moters. Moteris labai stiprios socialinėje sferoje, ypač, kai reikalinga pagalba ir palaikymas. Todėl moteris vedinėje visuomenėje buvo namų židinio ir tradicijų sergėtoja, nes dėl savo psichologijos ypatumų jos labai prisirišusios prie tradicijų. Galima pastebėti, kad tradicinėse religijose parapijiečių daugumą sudaro moteris. Kas daugiausiai vaikšto į bažnyčias? Senutės. Kai visuomenėje galutinai dingsta religingumas, moteris vis tiek lankosi bažnyčiose, nes joms reikalingos tradicijos, ritualai. Galima sakyti, kad ritualas yra tam tikra tvarka atliekami veiksmai, ir tai padeda moteriai išlaikyti protą atitinkamuose rėmuose, kurie jį disciplinuoja bei ramina. Moteris gerai jaučiasi tokioje situacijoje, todėl sanskrite ją vadina *dharmapatni*, *dharmos* sergėtoja. Jos rolė šeimoje – prikišamai parodyti savo vyrui jo vietą, kai jis jau nebesižino, ką reikia daryti, o ką ne. Ji vargšui primena: „Štai tavo *dharm*, štai tokia mūsų tradicija, ir mes turime elgtis štai taip“. Moteris turi apsaugoti vyrą nuo nekontroliuojamo elgesio, kai jis užmiršta turįs intelektą.

Iš kitos pusės, vyras vedinėje tradicijoje vadinamas *guru-pati*, kas reiškia vyrą-šeimininką, dvasinį mokytoją. Vyro rolė šeimoje – mokinti žmoną, kontroliuoti jos proto veiklą, duoti jai dvasinius nurodymus, padėti apsisaugoti nuo jos pačios jausmų. Moteriai patinka glaustis prie vyro, šalia kurio ji jaučiasi kaip už mūro sienos, o tai reiškia, kad pas jį yra stiprus intelektas. Nežinau, kiek čia tiesos, bet teorija būtent tokia. Anot jos, moteriai labai patinka, kai už ją nusprendžia vyras, kai jis prisiima visą atsakomybę. Todėl *brahmačaris* turi lavinti savo atsakomybės jausmą, kuris vystosi kartu su intelektu. Šeimyniniame gyvenime jam to prireiks.

Dar keletas žodžių apie etiketą ir įtakos sferų pasidalinimą tradicinėje visuomenėje. Vedose nurodyta, kad moteris turi būti nuolatinėje globoje, šalia jos turi būti vyriškis, kuris priims visus gyvenimiškus sprendimus ir sudarys jai sąlygas nekliudomai užsiimti savo pareigomis, tai yra, rūpintis religingumo, tradicijų ir šeimyninės atmosferos puoselėjimu. Moteriai, dėl jos ypatumų, labai sunku išsilaikyti intelekto, jo *viveka-šakti* lygyje.

Jeigu vyras yra geras *brahmačaris*, sugeba skirti gėrį ir blogį, jis be jokių problemų gali visą gyvenimą išlikti *naištika-brahmačariu*, nes jam nebūtinai kažkas turi būti šalia, jis ir vienas gali pragyventi gerai ir teisingai. O moteriai reikalingas vyras, kad galėtų ją išvesti iš emocinės aklavietės, į kurią ji kartais atsikliūna. Viena mokinė paklausė Šrylos Prabhupados, ar moteris gali pasirinkti *naištika-brahmačario* kelią, ir jis atsakė teigiamai, pridurdamas, kad jai bus labai sunku juo eiti. Iš principo, tuo keliu gali eiti kiekvienas žmogus, kuris nesusitapatina su kūnu ir pasiekia tam tikrą lygį. Bet moteriai tai žymiai sudėtingiau. O ta mokinė vis tik taip ir pasiliko *brahmačarjos ašrame* – tarnauja Bombėjuje Dievybėms ir jaučiasi kuo puikiausiai.

Vedų pasakojimuose tokių pavyzdžių yra ir daugiau. Šryla Baladeva Vidjabhušana, komentuodamas *Vedanta-sutra*, *kaništha-adhikari* pavyzdžiu nurodo Maharadžą Dhruvą, o pateikdamas *utama-adhikario* pavyzdį, jis pasakoja apie vedinių laikų moterį-klajoklę Gargi. Ji buvo didi pamokslautoja, visiškai atsidavusi Dievui, ir laikėsi *sanjasio* gyvenimo būdo. Kartą karaliaus Džanakos rūmuose vyko *panditų* disputas, kuriame dalyvavo Gargi ir Višvamitra Munis. Pastarasis nugalėjo visus išminčius, nes jau labai gerai žinojo visas Vedas. Tada į diskusijas įsijungė Gargi, kuri ėmė klausinėti apie transcendentinius dalykus. Višvamitra Munis netrukus pasijuto neįtikėtinais, nes pamatė, kad negali atsakyti į daugelį klausimų. O Gargi vis klausinėjo, ir pagaliau Višvamitra, buvęs karalius, ėmė pykti. Tada Gargi užbaigė disputą, sakydama: „Šrypada Višvamitra Munis nugalėjo, jis yra pats išmintingiausias iš visų čia susirinkusių“. Tuo viskas ir baigėsi. Šia istorija norėjau pasakyti, kad moteris gali turėti netgi stipresnę intelektą, negu vyras, tai visiškai įmanoma, tačiau yra tam tikras socialinis etiketas. Tiek moteris, tiek vyras turi žinoti savo vietą ir jos laikytis, nors ir būtų didžiausi minties galiūnai. Gargi labai paprastai pasakė, kad Višvamitra nugalėjo, jis aukščiau už ją, ir tokiu būdu nekilo jokie konfliktai. Pateiksiu dar vieną pavyzdį, šį kartą iš mūsų *sampradajos*. Kai Viešpats Nitjananda išėjo kartu su Vasuda, antrąją žmoną, pirmąją žmoną, Džahnava devi, užėmė Jo vietą ir tapo mūsų *sampradajos* lydere, *ačarja*. Skaitydama lekcijas, pamokslaudama ji visada sėdėdavo už širmos, ir niekas jos nematydavo. Gal jums tai pasirodys keista, tačiau tokia padėtis geriausiai atitinka moters psichologiją. Ji bus laiminga, turėdama reikiamas savybes, nes tokia jos *dharma*, prigimtis, psichologija.

Vedinėje visuomenėje *brahmačariai*, seni žmonės, vaikai, moterys ir karvės visada būdavo ypatingoje globoje. Taip ir turi būti bet kokioje normalioje visuomenėje. *Brahmačariams* reikia sudaryti visas sąlygas mokytis, lavinti intelektą ir savybes, tarp jų nuolankumą, užsiimti atitinkama veikla ir sutramdyti protą. Moteris reikia saugoti nuo jų proto, besiblaškančio tarp emocijų ir intelekto, ir nežinančio, ką daryti; sukurti palankias sąlygas, kad jos žinotų: tai gerai, o tai blogai, aš puoselėju tradicijas, taigi, einu teisingu keliu, vyras pasirūpins manimi, jis grįš pas Krišną, ir aš paskui jį.

Kai mes pajusime tokio bendradarbiavimo stiprybę, kai geriau suprasime priešingų lyčių psichologiją, tada pradėsime vieni kitus gerbti. Vedinėje visuomenėje, *varnašramos* kultūroje dominuoja tarpusavio pagarba. Ji atsiranda tada, kai mes aiškiai suprantame, kuo žmogus stiprus ir kuo silpnas. Tada klostosi teisingi santykiai ir atsiranda pagarba. Dabar mes vienas kitą eksploatuojame, niekiname ar bent jau žiūrime iš aukšto. Tai prikišamai parodo, kad mes neturime jokios kultūros. O ji pasireiškia tarpusavio pagarba ir supratimu bei pripažinimu, kad mes visi lygūs.

Pateiksiu dar vieną citatą iš Konfucijaus apie intensyvią meditaciją į tai, kas gi vis dėlto pas mus ne taip, kaip įvesti tvarką ir nuo ko pradėti. Jis sako, kad senovėje (jau tuo metu jis kalbėjo apie senovę) žmonės, norėdami gyventi dorybingoje visuomenėje, suprato, kad ji prasideda nuo šeimos ir, atitinkamai,

reikia kurti dorybingas šeimas. Savo ruožtu, siekiant, kad šeima būtų dorybinga, kiekvienas turi pradėti darbą nuo savęs ir susiformuoti tinkamą sąmonę bei išsivalyti širdį nuo ten susikaupusios bjaurasties. Tam tikslui jie stengėsi būti kuo nuoširdesni. Norėdami būti nuoširdūs, jie siekė žinojimo apie tai, kas yra gėris ir kas yra blogis. Gavę pilnutinį žinojimą, jie galėdavo suprasti dalykų esmę, o jų ketinimai tapdavo nuoširdūs. Nuoširdumas apvalydavo jų širdis, ir jie tapdavo dorybingais žmonėmis, kurie jau galėjo kurti dorybingas šeimas. O dorybingos šeimos – tai dorybinga visuomenė.

Kelias į visuotinę gerovę prasideda nuo savęs, nuo to, kad stengiamės kažką suprasti, patirti visa ko esmę, gauti žinojimą. Tada prašviesėja galva, apšvalo širdis, atsiranda reikiamos savybės. Kai yra savybės, galima projektuoti normalų, laimingą šeimyninį gyvenimą. Visa kita susitvarkys savaime, bet iki to mums dar toli. Pradėti reikia nuo pažinimo.

Klausimai ir atsakymai

Klausimas: Koks pagrindinis skirtumas tarp proto ir intelekto?

Atsakymas: Protas turi tris funkcijas: jis generuoja norus, emocijas ir galvoja. Intelektas yra aukštesnėje pakopoje, o jo sudėtinė dalis yra atmintis, kur saugoma visa mūsų turima informacija, reikalinga analitinei intelekto veiklai. Taigi atmintis yra kaip ir intelekto savybė, o mąstymas – proto funkcija. Tačiau Patandžalio *joga-sutroje* nenurodyta kokia nors aiški riba tarp proto ir intelekto, ten kalbama apie *čitą*, o tai – konglomeratas, proto ir intelekto visuma. Kai mes išskiriame juos į atskiras kategorijas, tai paprasčiausiai norime pabrėžti skirtumą tarp mūsų žemesniojo „aš“, orientuoto į savuosius troškimus, ir aukštesniojo „aš“, besivadovaujančio tam tikrais principais, kuriuos pats pasirenka. Žemesnijį „aš“ turi ir gyvūnai, bet jie neturi aukštesnio „aš“, neturi *viveka-šakti*, todėl jie negali užsiimti religine veikla.

Klausimas: Kas yra dvasinis mokytojas?

Atsakymas: Jis įkūnija savyje gėrį ir savo pavyzdžiu mokiniui rodo, kaip reikia gyventi. Mokina, kas yra gėris ir kas yra blogis. Jeigu žmogus reiškia dvasiniam mokytojui pagarbą ir jam tarnauja, jam išsivysto gebėjimas gerai įsisavinti mokytojo nurodymus ir gyventi pagal juos. Galima sakyti, kad jis įkūnija mūsų intelektą, kuris kreipia mūsų gyvenimą tam tikra kryptimi.

Klausimas: Kaip atsiranda norai?

Atsakymas: Kai debesys uždengia mėnulį, mums atrodo, kad tai jie šviečia, ne mėnulis. Taip ir mūsų norai. Jų šaltinis – siela, bet jie kaip ir persifiltruoja per protą, todėl atrodo, kad visi norai atsiranda prote. Tačiau jis tik realizuoja juos, paleisdamas norų išpildymo mechanizmą.

Klausimas: Koks santykis tarp *gunų* įtakojamos veiklos ir atsakomybės už ją?

Atsakymas: Visus veiksmus atlieka *gunos*. Kai aš keliu ranką, tai čia ne mano darbas, ją kelia *gunos*. Mano tik noras ją pakelti, o toliau – materialios gamtos sukurta mechanika, kurios dėka tas noras išpildomas. Tam tikrame kontekste sakoma, kad visą veiklą atlieka pats žmogus, todėl jam už tai priklauso ir atsakomybė. Kitais atvejais sakoma, kad tai ne jo, tai materialios gamtos veikla. Bet viskas vyksta dėl to, kad būtent norai išjudina tą mechanizmą, kuris šiaip jau neturi jokie ryšio su pačiu žmogumi.

Klausimas: Ar mus gali išgelbėti nuoširdumas?

Atsakymas: Būna, kad dėl žemos kilmės ir netikusių poelgių žmogų apima neviltis, kuri dažnai vadinama nuoširdumu. Atseit, kai žmogų gyvenimas įvaro į kampa, jis tampa nepaprastai nuoširdžiu. Bet tai ne visai teisingas šios psichologinės būklės įvertinimas, greičiau tai būtų galima pavadinti ryžtu, kuris atsiranda būtent tada, kai žmogus karštligiškai ieško išeities iš, atrodytu, beviltiškos situacijos. Nežiūrint į netikusį auklėjimą ir nepalankią aplinką, ryžtas mus gali išgelbėti. Tas nuoširdumas, apie kurį jūs klausiate, yra ryžtingumo sinonimas. O nuoširdumas, apie kurį kalbėjau aš, yra minčių, jausmų ir ketinimų tyrumas, atsirandantis, kai žmogus gauna žinojimą. Nepainiokite šių dviejų vieno žodžio prasmių.

Klausimas: Kodėl pas kai kuriuos vyrus yra daug moteriškų savybių, o pas moteris – vyriškų?

Atsakymas: Tokie vyrai turi silpną intelektą ir labai pasiduoda emocijoms, jie negali savęs kontroliuoti. Jiems sunkiau, negu moterims, priimti sprendimus, nes pas juos beveik nedirba kairioji smegenų pusė. Moteris, turinti daug vyriškų savybių – tai, kaip taisyklė, reiškia, kad ji ilgai dirbo su savimi, siekdama tų savybių ir tuo pačiu mėgindama visiškai atjungti dešinę smegenų pusę, atsakingą už emocijas, ir pasikliauti tik intelektu ir logika. Bet kuriuo atveju ji netampa lygiaverte vyrui, nes šioje sferoje ji nesijaučia taip laisvai, kaip jis, be to, visiškai atsiriboti nuo savo dešinės pusės ji irgi negali. Moteris gali turėti labai stiprią valią, gali atlikti teisingus veiksmus, bet kažkuriuo momentu, kai reikia priimti sprendimus sudėtingoje moralinėje situacijoje, ji vis tiek elgiasi kaip moteris, ne taip, kaip pasielgtų vyras. Prigimtis ima viršų... Tačiau normaliose situacijose ji gali sėkmingai vadovautis logika, nors tai reiškia, kad ji praranda dalį savojo „aš“, savojo natūralumo.

Klausimas: Kodėl žmonės taip lengvai tiki blogiu ir nepasitiki gėriu, kodėl tiki visokiais prasimanymais ir kaip to išvengti?

Atsakymas: Tai įprastinė situacija materialiaame pasaulyje, ji visada buvo ir bus. Visada bus kažkokios kalbos, kažkokia neteisybė. Visą gadina materialūs norai. Geriausia, ką galima padaryti keblioje situacijoje, išskyrus bandymus ją

ištaisyti, – įsisąmoninti, kad patekome į ją visai neatsitiktinai. To reikia niekad neužmiršti ir neieškoti kaltininkų šalia savęs, nes tai nieko nepakeis. Priežasties reikia ieškoti savyje, o susidariusią situaciją laikyti pamoka, namų darbu, kurį reikia atlikti mūsų pačių labui. Tegu mus apspjaudo ir įtrina į žemę, tegu būna be galo sunku, bet pamėginkime visa tai priimti kaip galimybę darytis nuolankesniais: „Aš atliksiu šią namų užduotį, jeigu tinkamai elgsiuosi. Aš susitaikau su savo padėtimi ir man darosi lengviau, manyje pasireiškia geresnės savybės, kurių dėka panašios situacijos ateityje man bus ne tokios baisios“. Taip mes palengvinsime savąjį likimą. Jeigu mano sąžinė rami ir švari, tai ko pergyventi? Krišna žino, kaip yra iš tikrųjų, ir to užtenka. Kai būsime žemesni už žolę, kantresni už medį, kai nelauksime pagarbos savo adresu, o visada būsime pasiruošę išreikšti ją kitiems, tada lengvai galėsime kartoti šventus vardus: Hare Krišna, Hare Krišna, Krišna Krišna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare.

Penkta paskaita

Tai paskutinė paskaita apie *varnašramos* kultūrą, žmonių bendravimo kultūrą idealioje visuomenėje. Žinoma, realybė visada bus kitokia, ypatingai dabar, *Kali-jugoje*, vaidų ir veidmainystės epochoje, kai tarp žmonių toks didelis priešiškus. Bet jeigu mes trokštame laimės, taikos ir harmonijos, jeigu bandysime įgyvendinti principus, apie kuriuos čia kalbėjome, tai didžiausius reikalavimus kelkime patys sau. Nes kitiems reikšti pretenzijas nėra jokios prasmės, o su savimi dar galime kažką padaryti. Jeigu mes pradėsime nuo savęs, rezultatų ilgai laukti nereikės. Mes kalbame apie paprastus (nors gal ir ne visai) principus, kuriuos reikia ne tik išgirsti, bet ir apgalvoti, idant pritaikytume juos gyvenime ir tokiu būdu išspręstume daugelį problemų.

Deja, dabar mes gyvename visuomenėje, kuri toli nuklydo nuo pirm pradės kultūros ir kurioje visa vertybių skalė apversta aukštyn kojomis. Sunku gyventi, jaučiantis balta varna, bet jeigu pamėginsime pasikeisti, tai gausime labai gerus rezultatus. Ateidami į ISKCON'ą, iš buvusio gyvenimo mes atsinešame daugybę netikusių įpročių, o paskui stebimės, kodėl čia viskas taip blogai? Kaip tik šituo ir nereikėtų stebėtis. Stebėtis reikia, kad mūsų organizacija dar vis nesubyrėjo, kad kažką darome, laikomės kažkokių principų. Tai tiesiog stebuklas iš Šrylos Prabhupados malonės. O kad mes netobuli, nieko nuostabaus.

Vienas iš karminės visuomenės principų, kuriuos mes čia atsinešėme, – tai antagonizmas. Dar Leninas patikino, kad antagonizmas yra varančioji bet kurios visuomenės jėga: žmonės pykstasi, pykstasi, ir kai jiems tai įgrįsta, įvyksta kokia nors revoliucija, ir taip visuomenė po truputį varosi į priekį. Marksas, kuris išgalvojo šią nuostabią teoriją, tyrinėjo ir taip vadinamas patriarchalines visuomenes. Jis prisikasė ir iki senovės Indijos, bet tuometinėje jos visuomenėje niekaip negalėjo aptikti kokių nors antagonizmo apraiškų. Galop jis pripažino, kad

čia kažkas ne taip, nes neatitinka jo teorijos. O juk buvo tokia, palyginti, harmoninga visuomenė, kuri egzistavo daug tūkstančių metų, ne taip, kaip dabartinės visuomenės, kurios teištveria dešimt ar dvidešimt metų, o paskui pragaišta dėl daugybės vidujinių prieštaravimų. Ta visuomenė rėmėsi išmintingais principais, atitinkančiais vidinę žmogaus prigimtį. Apie tai byloja istoriniai objektyvūs amžininkų liudijimai. Reikia suprasti, kad tokią visuomenę sukurti įmanoma, vadovaujantis tam tikrais dėsniais.

Antagonizmą visuomenėje sukelia pavydas, pagrindinė varomoji žmogaus jėga materialiaame pasaulyje. Vedinėje visuomenėje pavydo apraiškos yra minimaliausios, ten pagrindinis principas – visuotinė pagarba. Antagonizmas ir pavydas atsiranda tada, kai žmonės galvoja, kad kažkas yra geresnis, kažkas blogesnis, kad visi lygūs, bet yra lygesnių už kitus, kai kiekvienas naudojami savo padėtimi, kad galėtų išnaudoti kitus ir tokiu būdu patirti kuo daugiau malonumų. O visuotinė pagarba grindžiama supratimu, kad mes visi esame unikalūs vieno organizmo sraigteliai, visi reikalingi ir svarbūs, nors ir atliekame skirtingas funkcijas, kad visi esame asmenybės su savo silpnybėmis ir trūkumais. Tokia pagarba atsiranda, kai kiekvienas stengiasi atlikti savo pareigas, niekam neįsivardamas pavydo.

Mūsų organizacijoje turi įsitvirtinti pagarbos principas. Įsisaugoninkime, kad pas mus nėra aukštesnių ar žemesnių, išnaudotojų ir išnaudojamųjų, o yra žmonės, kurie gerbia vienas kitą ir atlieka įvairias funkcijas. Viskas susitvarkys, kai suvoksime šias paprastas tiesas. ISKCON'e dabar vyksta konfliktai tarp skirtingų *ašramų* atstovų, tarp vyrų ir moterų, tėvų ir vaikų, ir tai – neišmanymo požymis. Kai kas nors imasi visus ir viską kritikuoti, tai reiškia, kad tie trūkumai yra jo paties širdyje.

Padma-puranoje yra pasakojimas apie *brahmaną* ir laisvo elgesio moterį. Jie gyveno šalimais. *Brahmanas*, stebėdamas pas kaimynę einančius klientus, labai pergyveno dėl tokio jos nuopuolio. Galiausiai, neapsikęsdamas, jis ėmėsi tokio žaidimo: kas kartą, kai į kaimynės duris belsdavosi eilinis klientas, jis išėidavo į kiemą ir jo viduryje padėdavo akmenį. Ilgainiui susidarė didžiulė akmenų krūva, kuri buvo kaip gyvas priekaištas pasileidėlei. *Brahmanas*, į ją žiūrėdamas, mintydavo: „Kokia ji netikusi! Aš esu visiškai jos priešingybė – doras, geras“. Kaimynė galvodavo lygiai taip pat: „Kokia aš nuodėminga, o jis toks šventas“. Kai jie abu paliko kūnus, *jamadutai brahmaną* su visomis kaimynės nuodėmėmis nusitėpė į pragarą, o ji sugrįžo pas Krišną.

Visas mūsų pavydas ir priekaištai kitiems bumerangu sugrįžta pas mus. Tas pat atsitinka, kai mes šloviname *bhaktas* – mes kaip ir pasikviečiame jų savybes į savo širdį. Vedose sakoma, kad jeigu po saulės laidos kalbama apie vaiduoklius, tai jie netrunka prisistatyti. Lygiai taip pat, kai žmogus kalba apie kitų trūkumus, jis tarytum šaukiasi juos pas save. Tradicinėje vedinėje visuomenėje, kur vyrauja visuotinė pagarba, nėra konfliktų, būdingų mūsų laikams. Mes bandome kažką vaidinti, neišsavinę pagrindinių principų. Čia, Maskvoje, yra grupelė emancipuotų *mata-dži*, kurios nemėgsta *sanjasiu*, kai kurių tiesiog nekenčia. Ypatingai, kai jie

kalba apie atsižadėjimą. Vedinėje visuomenėje tokie dalykai neįmanomi. Kai ISKCON'o *sanjasis*, indusas Navajogendara Svamis, gavo šį išventinimą, jis tą pačią dieną atėjo į šventyklą, nusilenkė kiekvienai *mata-dži* ir paprašė jų palaiminimų: „Tik jeigu tu mane palaiminsi, aš galėsiu išsilaikyti *sanjasoje*“. Štai jums kultūra. Ji pasireiškia mūsų sugebėjimu gerbti kitus žmones, matyti jų geras savybes ir už tai vertinti. Tokią kultūrą žmogus gauna kartu su motinos pienu.

Mes jau kalbėjome apie vyrų ir moterų psichologijos skirtumus, o dabar pasižiūrėkime, kokiais principais auklėjami vaikai. Visos savybės lavinamos nuo pat mažens, ir pirmoji, kurią įsisavina vaikai kultūringoje visuomenėje – tai pagarba vyresniems. Šis principas vedinėje visuomenėje turi absoliuto rangą ir pasireiškia visuose lygiuose. Šiuolaikinės visuomenės tendencija – atsisakyti tokio principo apamai, atmetant visus autoritetus. Nėra vyresnių, nėra jaunesnių, nėra jokios pagarbos. Ši demokratinės, karminės visuomenės liga, kurią mes irgi gavome su motinos pienu, pasireiškia ir ISKCON'e. Tačiau taip kultūros nesukursi, ji prasideda pirmiausia nuo pagarbos vyresniems, kokie jie bebūtų. Tai pagarba tėvui, motinai, jų giminėms, pagarba mokytojui. Pirmutinė vaiko pareiga Indijoje, prabudus ryte, – nusilenkti motinai, paliesti jos pėdas. Paskui jis lenkiasi tėvui. Toks štai principas. Pirmasis mokytojas – motina, ji – *guru* numeris pirmas. Antrasis *guru* – tėvas. Vaikas privalo tai daryti, todėl natūralu, kad jis išsiugdo pagarbos jausmą. Jis lenkiasi kiekvieną dieną ir šią pagarbą išsaugo visam gyvenimui.

Aš išaugau Uzbekistane ir ten pažįstu daug šeimų, saugančių senas tradicijas. Ten šis pagarbos principas labai matomas. Vaikai tėvų, gink Dieve, netujina, ir jau vien tai keičia santykius šeimoje, jie nepalyginamai tauresni, negu pas mus. Arba Bengalija. Kai vyresnis kreipiasi į jaunesnį, tas atsako: „Age“, kas reiškia – aš tavo paslaugoms, aš pasiruošęs padaryti viską, ko tu paprašysi. Vyresniam įėjus į kambarį, jaunesnis visada atsistoja. Jis neturi teisės ginčytis su vyresniu ir jam prieštarauti. Netgi pasiskusti galima, tik leidus vyresniam. Dar ir šiandien ten toks etiketas.

Gerai pasigilinus į istoriją, susidaro įspūdis, kad mūsiškė *mlečų* ir *javanų* civilizacija atsirado dėl to, kad buvo pažeistas vienas vienintelis principas. Mes esame ainiai žmonių, kurie atsakė klausyti vyresniųjų. Vedos sako, kad *mlečai* ir *javanai* – tai Maharadžos Jajati sūnų palikuonys. Kai Maharadža Jajati visai suseno, jam buvo pasakyta: „Jeigu kas nors tau atiduos savo jaunystę, tu atgausi jėgas ir vėl galėsi kiek tinkamas džiaugtis gyvenimu“. Jis iš karto susikvietė sūnus, kurių, ačiū Dievui, buvo net penki, ir pradžioje kreipėsi į patį vyriausią, prašydamas atiduoti jam savo jaunystę ir pasiimti jo senatvę. Sūnus atsakė, kiti trys taip pat, ir tik jauniausias, Puru, sutiko. Tuos keturis išvijo iš Indijos. Kodėl? Pažiūrėti, jie buvo teisūs – kas gi nori be laiko susenti? Tačiau jie pažeidė pagrindinį moralinį principą – atsakė vyresniam, todėl jiems nebeliko vietos tokioje moralioje visuomenėje. Jie apleido vedinę civilizaciją, ir davė pradžią visokiems graikams, turkams, rusams ir kitiems. Taigi, dėl subordinacijos principo pažeidimo atsirado vis labiau progresuojanti degradacija, kurios liudininkais mes esame.

Dar mes truputį kalbėjome apie moterų ir *brahmačarių* globą vedinėje visuomenėje. Jeigu ši Žmonių kategorija neturi reikiamos globos, jie nebus dorybingi ir tuo pačiu nesukurs dorybingų šeimų. Tokios šeimos neišaugina gerų vaikų, ir taip susidaro užburtas ratas.

Vaikams reikia įskiepyti tam tikrus principus. Berniukams – du pagrindinius: sugebėjimą kontroliuoti savo jusles bei sugebėjimą rūpintis kitais. Kadangi vyrai iš prigimties labai egoistiški, tai berniuką ypač reikia prižiūrėti, kad jis išmoktų būti rūpestingas kitiems bei gerbtų jų jausmus ir poreikius. Dar jis turi mokėti kontroliuoti savo jusles bei jausmus ir egoizmą.

Mergaitei svarbiausi du principai: dorumas ir pasitenkinimas tuo, kas yra. Iš esmės, tai vienas principas – būtent, dorumas. Tai nėra toks paprastas dalykas, kaip gali pasirodyti, tai – ištisa kultūra, ir ji turi du aspektus: tai ištikimybė vyrui ir vaikams bei sugebėjimas tenkintis tuo, kas yra. Moteriškas egoizmas pasireiškia godumu ir pavydu, jai visko norisi.

Jeigu aukščiau minėti principai įsisavinami, jie suteikia žmogui nepaprastą galią. *Puranose* yra pasakojimas apie moterį, kuri sustabdė saulės judėjimą dangaus skliautu. Ji buvo be galo ištikima savo vyrui, kuris buvo visiškai invalidas. Ir atsitiko taip, kad jis pamilo laisvo elgesio moterį. Kadangi pats pas ją vaikščioti negalėjo, tai įsiropštė pintinėn ir liepė žmonai nešti jį pas savo pasiją. Kažkoks senolis, pamatęs, kaip žmona tempia savo paralyžuotą vyrą pas prostitutę, labai pasipiktino ir pasakė: „Svieto pabaiga! Gerai, kai tik nusileis saulė, tu numirsi už savo nuodėmes!“ Žmona atšovė: „Na, jeigu taip, tai tegu saulė niekada nenusileidžia, nes tai mano vyras“. Jos nepaprastas dorybingumas šiems žodžiams suteikė tokią galią, kad saulė tikrai sustojo.

Kitas pavyzdys iš *Śrimadbhagavatam*. Kad nesijaustų pranašėnė už savo aklą vyrą, ištekėjusi Gandhari visą laiką buvo užsirišusi akis, todėl turėjo tokią galią, jog vienu savo žvilgsniu ji galėjo žmogų sudeginti arba padaryti jį nemirtingu. Toks dorybingumas sanskrite vadinamas *satiti-dharma*. Moteris turi būti *sati*, dorybinga ir niekada neieškoti malonumų pašaliais, o tenkintis tuo, kas yra po nosimi. *Mahabharatoje* irgi yra tokių pavyzdžių. Nala buvo didis karalius, jis turėjo žmoną, Damajanti, ir atėjo diena, kai jie baisingai nuskurdo, taip, kad teturėjo vieną apklotą abiems. Ir nors Damajanti galėjo palikti vyrą, ji liko su juo.

Šryla Prabhupada pasakodavo vieną gatvės scenelę, kurią jam teko stebėti Kalkutoje. Tai buvo gal trisdešimt penktais metais. Gatvėje jis pastebėjo aklą vyrą labai sužalotu veidu. Jis prašinėjo išmaldos, o greta sėdėjo gražutė jauna moteris, jo žmona. Šryla Prabhupada atkreipė dėmesį į vyro drabužius – jie buvo švarūs ir išlyginti. Tada jis suprato, kokia dorybinga ši moteris – ji gyvena su tuo aklu skurdžiumi, rūpinasi juo, ir jai nė į galvą neateina mintis pasieškoti ko nors geresnio. Tokia sąmonė suteikia žmogui nepaprastą stiprybę ir dvasios jėgą. Ir tai vienas iš daugelio principų tos kultūros, kurią mes užmiršome.

Pirmapradė kultūra mokina žmogų tenkintis tuo, ką jis dabar turi, ir nesistengti didinti savo materialių atsargų iki begalybės. Vedinėje kultūroje yra dar vienas – aukojimo – principas. Dabar jis irgi beveik užmirštas. Tikras

brahmanas, tikras *grihastha* visa, kas jiems atlieka, tuoj pat kažkam atiduoda. Tokių žmonių gyvenimas tampa labai paprastas ir išaukštintas. Dorybinga žmona turi būti patenkinta tuo, ką į namus parneša vyras, suprasti, kad jam asmeniškai, iš esmės, nieko ir nereikia. Tokia vyrų prigimtis – jie ir ant grindų gali išsimiegoti. Žmona sanskrite vadinama *stri* – ta, kuri praplečia. Ji yra materialaus progreso variklis, ta, dėl kurios viskas daroma. Taigi, kai vyras apsiveda ir pradeda viską į namus nešti, žmona privalo suprasti, kad jis tai daro ne sau, o jai – savo brangiausiai. Ji turi tai įvertinti ir būti patenkinta bei dėkinga. Jeigu jos širdyje glūdi godumas, nepasitenkinimas, kad vyras per mažai stengiasi, tai iš tokių vedybų gero nelauk. Tik tada, kai vyras bus pakankamai atidus ir patenkins pačiotės poreikius, o ji, savo ruožtu, už tai jam jaus dėkingumą, bus doringa, ištikima ir sugebės tenkintis tuo, ką turi, tik tada galima tikėtis sėkmingo šeimyninio gyvenimo. Bhakti Vikaša Svamis pasakoja, kaip jis Bangladeše svečiavosi pas pagyvenusią šeimą. Vyras buvo labai senas ir nesveikas, todėl svečias išsikalbėjo su jo žmona. Jis paklausė, ar jie garbina Krišną. Moteris su meile ir gailėsčiu pažvelgė į savo vyrą ir atsakė: „Žinoma, mes labai mylime Krišną, bet mano Dievas – tai mano vyras. Jis rūpinosi manimi visą gyvenimą, o dabar jau neužilgo keliaus pas Krišną. Aš irgi noriu patekti tenai, bet tik kartu su vyru“. Toje šeimoje karaliavo meilė ir abipusė pagarba. Jeigu mes trokštame tokios šeimyninės laimės, turime išmokti susikurti ją savo rankomis. Tam tikslui reikalinga vadovautis atitinkamais principais.

Septintoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje Narada Munis nurodo keturias doringos žmonos pareigas. Pirmoji – tarnauti savo vyrui. Antroji – nesiginčyti su juo. Trečioji – gerai elgtis su jo giminėmis. Ketvirtoji – laikytis vyro duotų įžadų, tai yra, jeigu vyras davė įžadą kartoti šešiolika ratų, tai to įžado turi laikytis ir žmona. Jeigu visos tos pareigos bus pildomos, tai daugiau nieko ir nereikia, visa kita savaime bus gerai.

Čanakja Panditas yra pasakęs: „Pati sėkmės deivė ateina ir apsigyvena toje vietoje, kur niekas negarbina kvailių, kur gerai saugomas derlius ir kur žmona nesibara su vyru“. Atsimenu, kaip mes kartą, pamokslaudami kažkokiam valdininkui, pradėjome jam pasakoti, kokia turi būti tikra žmona. Jis klausėsi, o jo akyse žiebėsi vis didesnis entuziazmas ir pagarba Krišnos sąmonei. Galų gale jis sušuko: „Duokit greičiau man knygą! Aš parodysiu tai kvailei, kaip ji turi elgtis!“

Trečioje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje pavaizduojami Kašjapa Munio ir Devahuti santykiai. Juos komentuodamas, Šryla Prabhupada sako, kad žmona turi pripažinti vyro viršenybę, nes jo tokia prigimtis, jis nori vadovauti, o ji turi tenkintis priklausoma padėtimi, paklusti vyrui. Jeigu vyras viską kontroliuoja, pasikliaudamas grubia jėga ir kvailumu, tai protinga moteris jį valdo savo nuolankumu. Vienas indusas man pasakojo apie savo brolių, kuris visiems gyrėsi, kad nei viena moteris jam nekomanduos. Dabar jis vedęs ir pildo visas savo žmonos užgaidas. Nuolankumas – tai tikrai protingos moters ginklas. Pats Viešpats Višnu apie tai kalba devintoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje. Kai Durvasa atsidūrė Vaikunthoje ir atbėgo pas Višnu, pastarasis pradėjo šlovinti savo *bhaktas*.

Jis pasakė, kad yra pasiruošęs išpildyti bet kokią jų prašymą, panašiai kaip vyras pildo visus nuolankios žmonos kaprizus. *Bhakta* užkariauja Viešpatį savo nuolankumu. Ir lygiai taip pat žmona valdo vyrą savuoju nuolankumu.

Trečioje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje kalbama apie kitus du principus – *viśrambhā* ir *gauravā*. Pirmasis reiškia, kad tarpusavio santykiai turi būti labai artimi. Tačiau reikia išlaikyti ir tam tikrą distanciją – *gauravā*. Bendravimas neturi virsti familiarumu. Kad santykiai būtų geri, reikia laikytis savotiško aukso vidurio.

Būti laimingu – tam tikras menas, ir tradicinėse visuomenėse jo mokina nuo pat mažens. Yra daug laimingų šeimų, įvaidžiusių šį meną. Nors skyrybos Indijoje jau irgi leidžiamos, bet jų būna gal tik kokie pusantro ar du procentai nuo tuoktuvių skaičiaus. Palyginimui – Rusijoje skyrybos pasiekė garbingą septyniasdešimties procentų ribą, o Amerikoje per pirmuosius tris vedybinio gyvenimo metus išyra septyniasdešimt penki procentai šeimų. Vienas jaunas bengalas pabuvojo Amerikoje ir netrukus grįžo spjaudydamasis. Jis pasakojo: „Kai vyras nuveža žmoną į darbą, atsisveikindamas jis ilgai ją bučiuoja, kad visi matytų jų nepaprastą meilę. O paskui skiriasi – taip pat lengvai, kaip ir bučiuojasi“. Rusijoje ta pati situacija, visur baisi meilė – filmuose, knygose... Ir taip pat kuo lengviausiai skiriasi. Indijoje nepamatysi, kad vyras viešai bučiuotų savo žmoną, bet ten tarp jų vyrauja meilė ir parama.

Varnaśramos sistemoje vedybos organizuojamos. Tai labai svarbus principas, kurio vakariečiai niekaip negali suprasti. Jie klausia: „Kaip galima vesti moterį, kurios niekada net nematei?“ Tačiau Indijoje tai įprasta situacija – vaikas ir mergina savo vestuvėse matosi antrą kartą. Vienas žurnalistas paklausė kaimiečio, kaip jie organizuoja vedybas be meilės, ir tas atsakė, kad jūs, vakariečiai, apsivedate su tuo, kurį mylite, o mes mylime tą, su kuriuo apsivedame“. Kai jaunuoliai iki vedybų susitikinėja, jų santykiai nebūna labai tvirti ir stabilūs, nes jų pagrindas – sukilę hormonai, ypač pavasarį. Jų įtakoje jaunuoliai galvoja, kad jų meilė amžina, bet kai hormonai nurimsta, jie žiūri vienas į kitą visai kitaip: „Ko jai iš manęs reikia? Ko jis iš manęs nori?“

Jeigu žmogus vadovaujasi tik savo jausmais, tai tik retais atvejais, sėkmingai susiklosčius aplinkybėms, rezultatai gali būti neblogi. Bet jeigu vedybas organizuoja žmonės, kurie puikiai žino abiejų jaunuolių polinkius ir savybes, tada žymiai daugiau šansų, kad jos bus sėkmingos. Parenkant poras, reikia atsižvelgti į interesų bendrumą bei vidujinį artumą. Astrologijoje yra dešimt kriterijų, kurie apsprendžia lyčių suderinamumą, ir vienas iš jų nurodo, kad jaunavedžiai turi priklausyti tai pačiai grupei, o jų yra trys: žmonės, *rakśasai* ir *devai*, arba pusdieviai. Bet kokie derinukai čia labai nepageidaujami. Kai santykiuose svarbiausią rolę vaidina hormonai, mes prisirišame, o iliuzijoms išsisklaidžius, mes liekame nežinia su kuo ir kodėl. Kodėl visos pasakos baigiasi tuo, kad jie apsivedė? Romantika trunka ilgiausiai šešis mėnesius, kol veikia hormonai, o paskui viskas praeina, tu žiūri į šalimais esantį žmogų ir galvoji: „Nejaugi aš dabar visą gyvenimą turėsiu su ja gyventi?“ Todėl nieko nuostabaus, kad šeimos išyra taip lengvai ir greitai.

Jeigu tarpusavio prisirišimą palaiko tik emocijos, tai norint jų išsaugoti, reikia, savo ruožtu, kažkaip palaikyti ir pačias emocijas, kad jos nenuslūgtų. Reikia kuo daugiau džiaugtis vienas kitu ir šalinti visas kliūtis, kurios tam trukdo, pavyzdžiui, vaikus. Jus reikia kam nors atiduoti – tėvams ar darželiui, o patiems mėgautis savo bendrija iki sąmonės netekimo. Tokioje šeimoje vaikai įsivaina vienintelę taisyklę: svarbiausia – ne pareiga šeimai ir visuomenei, svarbiausia – mano malonumai. Taip atsiranda egoistinių, juslinių malonumų kultūra, individualizmas, kur viskas persmelkta mus draskančiu savanaudiškumu. Tokia kultūra pasmerkta žūčiai.

Į vedybas reikia žiūrėti labai atsakingai, nes nuo jų tvirtumo priklauso, kokie bus vaikai. Juk būtent jie kurs būsimą visuomenę. Todėl vediniais laikais šeimos kūrimui ir vaikų auklėjimui buvo skiriamas išskirtinis dėmesys. Tada vedybos tarp skirtingų kastų atstovų buvo griežtai reglamentuotos. Buvo trys atvejai: leistinos, palankios ir draudžiamos vedybos. Leistinos vedybos – kai vyras priklauso aukštesnei kastai, nei moteris, ir tai buvo daugiau ar mažiau normalios vedybos. Kai sutuoktiniai priklausydavo vienai kastai, tai buvo laikoma palankiausiomis vedybomis. Tuo atveju, kai moteris priklausydavo aukštesnei kastai, vedybos buvo kategoriškai draudžiamos.

Varna-sankara, nepageidautini palikuonys, gimstantys iš mišrių vedybų, buvo skirstomi į keturiolika tipų, ir žemiausią padėtį ten užėmė *čandalai* – moterų *brahmanių* ir vyrų *šudrų*. Vaikai yra santuokos rezultatas, ir apie juos reikia galvoti. Kad jie užaugtų kaip normalūs žmonės, santuoka irgi turi būti normali. Žmonės galvoja, kad vaikas automatiškai gauna sutuoktinių savybes, ir jeigu moteris yra *brahmanas*, vadinasi, ir vaikas toks bus. Nieko panašaus, jeigu jos vyras *šudra*, tai vaikas bus *čandalas*.

Kartą Bernardui Šou, kuris buvo labai jau neišvaizdus, pasipiršo garsi gražuolė: „Misteri Šou, aš daug apie jus girdėjau ir žinau, kad jūs labai protingas. Įsivaizduojate, kokie būtų mūsų vaikai? Jie turėtų mano išvaizdą ir jūsų protą“. Rašytojas atsakė: „Visa tai labai kilnu, bet įsivaizduojate, kokie bus tie vaikai, jeigu turės mano išvaizdą ir jūsų protą?“

Mes žinome, kad vaikas perima sąmonę iš tėvų, ir tokią, kokią jie turėjo pradėjimo metu. Panašiai, kaip mes visą gyvenimą ruošiamės svarbiausiam išbandymui – mirties momentui, taip ir šeimyniniame gyvenime visada reikia ruošti vaiko pradėjimui ir auklėjimui. Jeigu mes tai darome teisingai, tai ir vaikai būna geri, ir atvirkesčiai. Pavyzdžių daug. *Śrīmadbhagavatam* yra pasakojimas apie idealius sutuoktinius – Diti ir Kašjapą. Tai buvo labai išaukštintos asmenybės, tiesioginiai Viešpaties Brahmos palikuonys. Ir vis tik jiems gimė didžiausias demonas – Hiranjakašipu. Kodėl? Todėl, kad Kašjapa Munis pradėjimo metu juto geismą, o Diti – pavydą. Vyrą ji suviliojo tik iš pavydo savo seseriai, todėl šios sueities rezultatas buvo vaikas, kupinas pavydo, garbės troškimo ir geismo.

Dar viena istorija, apie Prahlado gimimą, irgi perspėja, kad pradėjimo metu reikia būti labai atsargiu. Kaip pas didžiausią visatos demoną galėjo gimti toks sūnus, kaip Maharadža Prahladas? Kartą Hiranjakašipu ėmėsi didelių askezių.

Pusdieviai, aišku, labai susirūpino ir ėmė galvoti, ką daryti. Narada Munis juos nuramino: „Nesijaudinkite, aš pasistengsiu, kad jam nieko neišeitų“. Jis pasikalbino savo gerą draugą Parvati Muni, abu pasivertė žvirbliais ir nuškrido ten, kur Hiranjakašipu stovėjo ant vienos kojos šalia liepsnojančio laužo. „Žvirbliukai“ įsitaisė medyje šalia jo, pasivalė plunksnes ir ėmė čirškauti: „*Om namo narajanaja, om namo narajanaja...*“ Galite įsivaizduoti demono savijautą, kuris atlieka rūščias askezes, o šalia kažkas kartoja jo pikčiausio priešo vardą. Pradžioje jis tik piktai žvalgėsi į „žvirblius“, bet kai tas nepadėjo, griebė akmenį ir šveitė jį į medį. „Žvirbliai“ nuskrido, bet askezė buvo sugadinta. Hiranjakašipu taip susinervino, kad jau nebegalėjo viską pradėti iš naujo. Jis grįžo į rūmus, tačiau ir ten nerado vietos. Ausyse nuolatos tebeskambėjo nekenčiamas vardas – *om namo narajanaja...* Galiausiai jis nusprendė užsimiršti žmonos glėbyje, bet veltui. Net sueities metu jam iš galvos neišėjo ta nelemta *mantra*, ir dėl to jiems gimė Maharadža Prahlada.

Tai labai didelė tema, aš paliečiau tik kai kuriuos jos aspektus. Tačiau esmė ta, kad mes pagaliau turime tapti civilizuotais žmonėmis.

Kas liečia *rasą*, santykius su kitais žmonėmis, reikia pasakyti, kad tai svarbiau už bet kokius materialius dalykus. Rupa Gosvamis sako, kad meilė pasireiškia tarpusavio pokalbiuose, kartu pagerbiant *prasadą*, apsiukeičiant dovanėlėmis. Bet visada pirmoje vietoje turi būti santykiai. Nesvarbu, ką jūs valgote, kalbate ar dovanojate, – visa tai tik priemonės išreikšti savo meilę ir pagarbą. Tačiau šiuolaikinėje kultūroje didžiausias dėmesys skiriamas būtent priemonėms, o ne patiems santykiams bei jų pobūdžiui. Todėl dabar jie tokie trumpalaikiai.

Krišna sako, kad Jam reikalingas tik pats atsidavimas, su kuriuo Jam kažką siūlome, o ne tai, ką siūlome. Jis Pats užsiima įvairia veikla ne todėl, kad Jam to reikėtų, bet tik tam, kad galėtų keistis santykiais su Savo *bhaktomis*. Krišnai nesvarbu, ką mes darome, Jam svarbu, kaip mes tai darome.

Dostojevskis kartą pasakė: „Kuo labiau aš myliu visą žmoniją aplamai, tuo labiau nemėgstu kiekvieno atskirai paimto individo“. Mes dažnai atsiduriame analogiškoje situacijoje, ir mūsų lekcijose suskamba patetiškos frazės apie gailingumą, žmonijos gelbėjimą ir panašiai. Bet kai reikalas liečia konkrečius žmones, ir dar tuos, kurie yra šalia, mūsų antipatija jiems darosi tokia pat didelė, kaip ir noras vaduoti žmoniją.

Mūsų filosofija apeliuoja į asmenybes, ir kai tapsime asmenybėmis, kai atsiras asmenybiniai tarpusavio santykiai, viskas atsistos į savo vietas. Tada mes turėsime tikrąjį gailingumą ir suprasime savo pareigas patiems sau, Šrylai Prabhupadai ir Viešpačiui Čaitanjai. Ir nereikės kalbėti apie *varnašramą*. Dabar tie pokalbiai reikalingi todėl, kad mes niekaip nerealizuojame tos paprastos tiesos, jog nesame kūnai. Tapę žmonėmis, mes pajėgsime įgyvendinti ir didesnius dalykus, ne tik reikšti normalius žmogiškus jausmus ir vienytis siekiant bendro tikslo – Krišnos sąmonės. Tik tada, kai visa tai bus, mes galėsime atlikti savo misiją kaip organizacija ir paskleisti Krišnos sąmonę. Dabar tai daro tik pavieniai

didvyriai, kiti užsiima neaišku kuo. Tie didvyriai, nepaisydami audrų bei revoliucijų, kovoja toliau, duodami žmonėms knygas. Kartu mes turime jiems akivaizdžiai parodyti, koks gėris yra tose knygosė, kitaip jų net dorai platinti negalėsime. Todėl reikia susikišti savo egoizmą į kišenę, būti žmonėmis ir viskas palaipsniui susitvarkys. Ir jokia galybe neužmiršti aukščiausio tikslo. Atminkime, kad mes ne kūnai ir kad Šryla Prabhupada mus išgelbėjo, duodamas patį aukščiausią, koks tik gali būti, žinojimą. Pasistenkime perduoti jį kitiems. Mūsų pareiga – būti laimingais ir stengtis, kad kiti taip pat būtų laimingi. Neužmirškime šito, tada viskas bus gerai, o gyvenimo pabaigoje mes būtinai prisiminsime kokią nors *mantrą*, kad ir *om namo naraĵanaja*.

Klausimai ir atsakymai

Klausimas: Kodėl žūsta civilizacijos, kurios tikėjo į Dievą?

Atsakymas: Kol tikėjo – gyveno. Žuvo, kai nustojo tikėti. Toks visų civilizacijų gyvenimo ciklas. Pradžioje būna tikėjimas, askezės, paskui pradeda vyrauti materialūs malonumai. Pavyzdžiui, amerikiečiai. Jų protėviai čia atkako, gelbėdamiesi nuo religinių persekiojimų. Tai buvo nuoširdžiai tikintys žmonės, todėl ir ant dolerio užsirašė: „Mes pasikliaujame Dievu“. Jie susikūrė civilizaciją, gerą karmą ir dabar tuo mėgaujasi. Bet kažkuriuo metu ta karma išseks ir geras gyvenimas pasibaigs. Civilizacijų žūtis susijusi su tuo, kad žmonės užmiršta Dievą ir panrya į materialių malonumų kupiną gyvenimą.

Klausimas: Moteris gali keisti vyro smegenų darbo režimą, juslinį mąstymą perjungdama į loginį. O jeigu žmogus neturi savo moters?

Atsakymas: Reikia įsitaisyti kitą perjungėją. Juo gali būti vediniai šventraščiai. Knygos, kurias mes skaitome ir platiname, turi įsikūnyti mummyse, tapti realizuotu žinojimu. Tada nepateksime į jokia materialias pinkles ir nepasiduosime aistroms. Jeigu viso to nėra, tada, žinoma, sunku vienam. Reikia susirasti žmoną, ir jai išaiškinti, kaip ji turi mane perjunginėti. Norėdama teisingai atlikti tokią užduotį, ji taip pat turės skaityti knygas. Šeimoje sutuoktiniai turi savuosius, specifinius vaidmenis. Vyras yra šeimos galva, savo intelektu bei turima agresija jis tempia paskui save visą šeimą. Moters pareigos – neleisti pasukti atgal, todėl ji eina paskui. Kai vyras bando pasukti šeimos vežimą atgal, moteris įsispiria ir sako: „Na, jau ne, atgal – nei žingsnio“. Kai vyras yra vienas ir nelabai stiprus, jis deda vieną žingsnį pirmyn, vieną – atgal, ir čia jam reikalinga *dharmapatni*, religinga žmona.

Klausimas: Kaip pajusti potraukį atsidavimo tarnystei?

Atsakymas: Įvairiai, pavyzdžiui, dalyvaujant *kirtanuose*. Jeigu juos veda žmogus, turintis tą potraukį, tai jis persiduoda ir kitiems. Potraukį šventraščių skaitymui gausite iš žmogaus, kuris pats mėgsta juos skaityti. Tiesiog atsiverkite jam, ir tas potraukis persiduos jums.

Klausimas: Ką daryti tiems *bhaktoms*, kurie kenčia nuo savo *anarthų* ir kartu bijosi apsivalymo proceso?

Atsakymas: Yra toks pastebėjimas: „Bijai vilko – neik į mišką“. Jeigu mes bijome apsivalyti, tai tuo užsiimti nereikėtų. Pas žmogų turi būti karštas troškimas ir supratimas, kad tai būtinas dalykas. Apsivalymas vyksta skausmingai, bet kitos išeities nėra, ir atsidavimo tarnystė – tai pats neskausmingiausias būdas, tuo labiau, jeigu žmogus viską daro teisingai. Baimė atsiranda tada, kai jis įsivaizduoja, jog be gimtųjų *anarthų* bus labai nuobodu. Jis myli savo *anarthas*, atseit gyvenimas be jų – tai kaip sriuba be druskos. Prėskas gyvenimas. Galų gale, ar labai jau kas nori būti teisuoliu? Žmonių nuomone, tai visiškai neįdomu, gyvenimas praranda savo žavesį. Štai kodėl mes nenorime išsiskirti su *anarthomis*. Bet kai jos žmogų tiek nukamuoja, kad jis praranda viltį, tada jau galima pakovoti. Viskas priklauso nuo noro. Jis stiprėja, kai žmogus skaito atitinkamas knygas. Ir ne tik skaito, bet ir duoda jas kitiems, pasakoja, ką perskaitė, – vienu žodžiu, pamokslauja. Geriausia, ką čia galima padaryti, – tai kiekvieną dieną išeiti į gatvę ir bandyti aiškinti žmonėms, kas tose knygose yra. Tada ir pats daugiau pradėti suprasti, ir potraukis dvasinei praktikai sustiprėja. Kuo daugiau žmogus pamokslauja, tuo lengvesnis apsivalymo procesas, tuo saugesnis jis jaučiasi, nes kai mes pamokslaujame, tai pirmiausia pamokslaujame sau.

Klausimas: Krišna sako, kad iš Savo *bhaktos*, kuriam Jis palankus, Jis paima viską. Žinot, kai skaitai tokį tekstą ir lauki, kad Krišna neužilgo viską iš tavęs atims... Bet gal aš neteisingai suprantu šiuos žodžius?

Atsakymas: Žinoma, neteisingai, nes Krišna sako: „Aš taip elgiuosi su tais, kuriems esu labai palankus“. Taigi, nepergyvenkite, iki tokio lygio jums dar toli. Ne taip paprasta jį pasiekti. Sakoma, kad tam, kuris patinka Krišnai, Jis duoda, o iš to, kurį Jis myli – viską atima. Malaizijoje yra daug indusų, ir visi jie garbina Ganešą. Krišnos jie prisibijo dėl Jo fleitos, nes tiki, kad Krišnai ją pučiant, dingsta visos materialios gėrybės, fleita jas išpučia.

Klausimas: Kaip reikėjo pasielgti tam *brahmanui*, kuris akmenimis skaičiavo kaimynės klientus?

Atsakymas: Jam reikėjo užėti pas ją į svečius ir pasakyti: „Turiu įdomią knygą, *Bhagavadgyta* vadinasi. Ten viskas pasakyta. Nori?“

Klausimas: Ką reiškia žodžiai „sekti savo vyro pėdomis“?

Atsakymas: Tai reiškia, kad žmona turi padėti vyrui, turi vadovautis jo principais. Jai nereikia atlikinėti tokias pačias askezes, nes gali būti per sunku, bet jos pareiga – laikytis vyro principų kiek tik įmanoma. O kai neįmanoma – padėti jam jų laikytis. Taip ji gaus tuos pačius rezultatus. Moteriai lengviau, jai užtenka susirasti gerą vyrą ir paskui jam tarnauti. Daugiau nieko nereikia.

Klausimas: O ar ji, betarnaudama vyrui, neapleis kelio dėl takelio, tai yra, ar neužmirš tikslo?

Atsakymas: Tradicinėje vedinėje visuomenėje žmona į vyrą žiūri kaip į Krišnos atstovą. Jeigu vyras tikrai tarnauja Krišnai ir kartu su savimi veda žmoną, tai jos tarnystė vyrui niekuo nenusileidžia jo tarnystei. Ir tikslas niekur nedingsta. Ji kartu su vyru nori grįžti pas Krišną, kas čia blogo? Lygiai kaip Devahuti, kuri tarnavo vyrui ir pagimdė Patį Krišną – Kapila Munį, kuris vėliau jai davė Savo pamokymus. Asmeniniai sielos ir Krišnos santykiai užsimezga tarnaujant kitai sielai. Tarnystė kitiems žmonėms, tarnystė *guru* – tai pagrindinis *varnašramos* sistemos principas.

Septintoje *Śrīmadbhagavatam* giesmėje pasakyta, kad žmona turi tarnauti vyrui ir išvardinti atitinkami principai, o toliau nurodyta, jog tuo atveju, kai vyras yra puolęs žmogus, moteris neįpareigojama jam tarnauti. Bet šis nurodymas nėra privalomas. Vyresniosios Šrylos Prabhupados sesers vyras buvo beviltiškas girtuoklis ir mėšėdis, jis pažeidinėjo visus principus. Ji ištėkėjo, nieko apie tai nežinodama, bet atsidūrusi tokioje padėtyje, visą gyvenimą nuolankiai jam tarnavo. Šryla Prabhupada sakė, kad iš jų trijų (dar buvo jaunėlė sesuo) mano vyresnė sesuo – labiausiai atsidavusi Dievui. Ji pildė savo pareigas, nekreipdama į nieką dėmesio. Nirandžana Svamis pasakojo apie indę, gyvenančią Amerikoje, kurios vyras taip pat nesilaikė jokių principų. Ji parašė Maharadžui, kad dabar, kai jos vaikai užaugo ir sukūrė savo šeimas, likusį gyvenimą ji pašvęs Krišnos tarnystei. Ši *mata-dži* kartuoja šešiasdešimt keturis ratus, lankosi mūsų šventyklose ir jaučiasi labai laiminga. Ji atliko savo pareigą.

Jeigu mes nuolankiai pildysime savo pareigas tokiose sudėtingose situacijose, o jų rezultatus atiduosime Krišnai, tai labai paspartins mūsų dvasinį progresą. Ir pirmiausia didės nuolankumas. Tai sudėtinga, bet mums prieš akis – gyvi pavyzdžiai.

Klausimas: Kodėl atsitinka, kad dvasinėje bendruomenėje žmonės praranda ir tikėjimą, ir pagarbą autoritetams?

Atsakymas: Priežastys būna įvairios. Viena iš jų – mūsų *anarthos*. Arba didelis prisirišimas prie materialaus pasaulio. Mes juk įpratę nieko negerbti, arba galvojame, kad gerbti reikia tik tuos, kurie nusipelnė mūsų pagarbos. Tačiau gerbti reikia visus ir pirmiausia vyresnius. Tada atsiranda apsauga. Tokioje visuomenėje, kur vyrauja visapusiška pagarba, žmogus yra gerai apsaugotas. O gyvenant tarp tų, kurie tik ir ieško ydų kituose, visada norisi ką nors sukvailinti.

Kodėl taip darosi? Todėl, kad mes netinkamai išauklėti ir neturime supratimo, kas yra pagarba. Bet pagrindinė priežastis tikriausiai – tai nuolankumo trūkumas. Mes daugiau mažiau didžiuojamės savimi, bet norint gerbti kitus, reikalingas kažkoks nuolankumo minimumas. O dabar? „Aš gerbiu tik savo mokytoją, visi kiti – tiek jau to, patylėsiu“.

Klausimas: Ar protas – realus dalykas, ar tik kažkokia iliuzija?

Atsakymas: Aišku, realus. Septintame *Bhagavadgytos* skyriuje Krišna sako, kad šis pasaulis sudarytas iš aštuonių materialių elementų. Tai penkios stichijos – vanduo, ugnis, oras, eteris ir žemė, bei trys subtilūs elementai – protas, intelektas ir netikras ego. Nors tie subtilūs elementai ir sunkiau apčiuopiami, bet priklauso tai pačiai materialiai substancijai. Jautresni žmonės juos netgi jaučia. Protas net per daug realus, būtų gerai, jeigu jis būtų tik iliuzija, tada su juo būtų galima lengviau susidoroti.

Kai žmogų visiškai kontroliuoja karma, protas tarnauja juslėms. Jogas praktika stiprina protą, ir tada jau jis valdo jusles. Pas normalų, dvasingą žmogų taip ir turi būti. Bet paprastai juslės pariša protą.

Klausimas: Kaip rasti tą aukso vidurį – per daug neatsižadėti ir neprisirišti?

Atsakymas: *Bhagavadgytoje* Krišna aiškina, kad *joga* – tai judėjimas kelio viduriu. Taip eidamas, žmogus būna laimingas, nes išvengia kraštutinumų. Čia nieko sudėtingo, tereikia lavinti savo intelektą, ir jis mus išves, kur reikia. Dar daugiau, kai žmogus tarnauja Krišnai, tai Jis Pats veda tokį žmogų ir duoda jam intelektą, kuris padeda laikytis to aukso vidurio. Nereikia nieko išradinėti, tereikia atsiduoti Krišnai. Tada viskas vyks natūraliai. Žmogus ramiai ir nesimėtydamas eis per gyvenimą, vedamas intelekto.